

muusika

Nr 10
oktoober
2011
hind 2.20 €

Ferenz Liszt
200

Radikaalne
HORATIU
RADULESCU

“NYYD”-
festival 20

Anne
Erm

WORLD CHOIR GAMES 2012

CINCINNATI USA

WELCOME TO CINCINNATI USA

The World Choir Games, the world's largest international choral festival and competition built upon the Olympic ideal that participation is the highest honor, is coming to America.

7th World Choir Games 2012
Cincinnati, Ohio (July 4 - 14, 2012)

Experience the universal language of music with thousands of singers from all over the globe.

One community. One world.
One unforgettable experience.

SHARE SONG. CREATE MAGIC.

World
Choir
Games

2012
cincinnati usa

Get your information package now!
www.worldchoirgames.com

AN INTERKULTUR EVENT

 Cincinnati USA
Convention & Visitors Bureau

AMERICAN
CHORAL
DIRECTORS
ASSOCIATION

Official Presenting sponsor:

Intro 10/2011

Oktoobrikuu ajakirja kokku pannes hämmeldusin, mis kõik on lähinädalatel muusikaelus toimunud ja mis veel tulekul. Wagneri "Parsifal", suurejoonelised hooaja avakontserdid, Pärdi päevad tema nelja sümfoonia ettekandega, esimesed varasügisese festivalidki juba toimunud. Aga tulemas on veel ja veel ning korraga mitmeid rahvusvahelisi suurüritusi. Septembri lõpul ja oktoobri algul toimub ülemaailmne muusikafoorum ja rahvusvahelise Muusikanõukogu peassamblee, kus arutletakse olulistel teemadel, nagu muusika kui vahend sotsiaalseks muutuseks, muusika ning arendustegevused, uus tehnoloogia ja väljakutsed muusikahariduses. Samal ajal leiab aset "Tallinn Jazz Weekend", kus peetakse ka mõjuka organisatsiooni Europe Jazz Network aastakonverents. Eesti muusikamaastikul märgilise tähtsusega "NYJD"-festival tähistab oma 20. toimumisaastat ning 9.-17. novembrini meelitab teine rahvusvaheline pianistide konkurss Tallinna rohkelt noori klaveritalente. Rääkimata Ferenc Liszti juubeliaastast, mis kulmineerub samuti hilissügisel – just oktoobris möödub kaks sajandit selle suurmehe sünnist.

Eesti muusikaelu on uskumatult rikas ja selle üle võib ainult heameelt tunda. Püüdke kõigest osa saada!

IA REMMEL

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Körver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Roosikrantsi 11, II korrus, tuba 256, Tallinn 10119
Toimetuse telefon **6 416 016**
Kodulehekülj: **www.ajakirimuusika.ee**
Trükitud **Pajo trükikojas**
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679

Otsekorraldus **1,47** eurot (**23** krooni) number
Aastatellimus **19,49** eurot (**305** krooni)
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimise soodushind 15,98 eurot (250 krooni). Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee,
herje@ema.edu.ee,
6 416 016, 55 56 18 94

Anne Erm
FOTO KRISTJAN LEPP

KAVA

SOOLO

2 Joosep Sang. Anne Erm – eesti jazz'i igiliikur

BAGATELLID

8 Nele-Eva Steinfeld, Ivo Heinloo. Uudiseid maailmast

STU:DIUM

12 Tarmo Johannes. Horatiu Radulescu, Pythagoras ja heliplasma

TÄHTSÜNDMUS

15 Märts-Matis Lill. Kaksikümend aastat esimest "NYJD"-festivalist

AKTSENT

17 Geiu Rämmer. Ühest Eesti auväärsemast visiidist. Franz Liszti kontserdid Tartus

EKSPRESSIOON

20 Andres Roots. Soome bluusiminister Esa Kuloniemi

IMPRESSIOONID

22 Loone Ots. Graal jõudis tehase templisse. Wagneri ooperi "Parsifal" lavastusest
24 Anu Veenre. Jaht uutele elamustele. Patt ja armastus Birgitta festivali ooperietendustes
27 Ivalo Randalu. "Illos, illos," ütleks August Topman. XXV Tallinna rahvusvaheline oreelifestival
29 Mart Kuus. XVIII rahvusvaheline Haapsalu keelpillifestival

BAGATELLID

30 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

36 Heliplaate tutvustus

COLLAGE

38 Valik oktoobrikuu muusikasündmusi

PILL

40 Liis Viira. Kaksteist isiklikku pilku harfile

muusika

SOOLO

Anne Erm – eesti jazz'i igiliikur

JOOSEP SANG

Anne Ermi perekonnanime kolm tähte võiksid tähistada energiat, reipust ja muusikat, kaks esimest tema iseloomu ning viimane tema tegevusvaldkonda silmas pidades. Ta on energiliselt ja reipalt meie muusikamaastikku kujundanud juba nii pikka aega, et on võimatu ette kujutada, milline oleks eelkõige meie jazzielu temata. Et hiljuti ilmus trükist Märt Treieri raamat “Anne Erm. Hiliskevad”, milles on juttu Anne Ermi lapsepõlvest, noorusajast, õpingutest, tööst Eesti Raadios ja loomulikult “Jazzkaare” telgitagustest, siis sellest juttu ka alustasime.

Äsja on ilmunud sinu elulooraamat. Oled tulemusega rahul? Avab see sind sellisena, nagu sa oled?

Väga tore, et kolleeg Märt Treier selle pakkumise vastu võttis, kuid tähtsamgi kui minu eluraja visandamine on mu vanemate ja vanavanemate aja lugu, kus on ka toredat tollast olustikutausta. See raamat on noore inimese pilguheit vanema kolleegi tegemistele. Kui raamatu oleks kirjutanud keegi teine, oleks see teistsugune, ja kui ma ise oleksin selle kirjutanud, siis taas omamoodi. Aga minu arvates on see arvestatav kirjamehe debüüt, kuigi kõiges ma oma tahtmist ei saanud, Märt jäi enamasti endale kindlaks.

Kas oled lugenud ka teisi viimasel ajal ilmunud elulooraamatuid? Neid on ju hulgi. Millised on kõige rohkem meeldinud?

Ausalt öeldes suurt aega lugemiseks mul ei ole, ikka veel. Mõnda elulooraamatut olen lehitsenud, ühe hingetõmbega lugesin Ruhnus ühel vihmasel päeval läbi Kersti Kreismanni elulooraamatu, mis tegi südame soojaks, sest see andis väga hästi edasi minu põlvkonna püüdlusi ning olustikku, milles kujunes tollaste noorte näitlejate ja kirjanike põlvkond. Ja muidugi on hingelähedased ka Käbi Laretei raamatud.

Tuleme raamatute juurest muusika juurde. Tänu “Tallinn Music Weekile” on mitmed meie artistid välismaale jõudnud. Kui palju on eesti jazzmuusikud viimasel ajal läänes esinenud, seal tä-

helepanu pälvinud või isegi läbi löönud?

Iga aastaga jõuab aina rohkem ja rohkem Eesti jazzmuusikuid Euroopa jazzklubidesse ja festivalidele. Kui aastate eest olid peamiselt Eesti jazz'i saadikud Lembit Saarsalu ning duo Villu Veski ja Tiit Kalluste, siis nüüd teeb läänes ja idas ilma järgmine professionaalne ja isikupärane generatsioon eesotsas Jaak Sooääre ja Tanel Rubeniga. Kuid huvi äratavad ka veelgi nooremad tegijad, nagu Kadri Voorand, ansambel Ajavares ja Põhjamaades õppivad või õppinud muusikud.

Kui palju “Tallinn Music Weekil” käinud delegaadid just jazz'i vastu huvi tunnevad?

TMW delegaadid on kutsutud iga *showcase*'i korraldajate poolt, seega on kaasatud vastava valdkonna asjatundjad. Neid pole küll teab kui palju olnud võimalik kutsuda, koos Eesti Jazzliiduga oleme püüdnud nii-öelda võtmeisikuid. Sel kevadel pöörasime pilgud Ida-Euroopa poole ja kutsusime vene ja poola kontserdikorraldajaid. Sealt tuli küll vähemasti paar esinemispakkumist. Nüüd, septembri lõpus oli Europe Jazz Networki aastakoosoleku raames siin Euroopa festivali- ja kontserdikorraldajate eliit ning hulk tippajakirjanikke, kokku paarsada inimest. See oli Eesti muusikute parim võimalus silma paista ja endast huvituma panna, sest sellist tipptegijate hulka ei õnnestu kindlasti lähiaastail enam siia meelitada. Kuidas neile Eesti jazz meeldis? Neid tibusid saab siis ilmselt aasta-paari jooksul kokku lugeda.

FOTO KRISTIAN LEPP

Anne Erm omas elemendis – laval ja muusikute keskel (vasakul Meelis Vind, paremal Raivo Tafenau).
 FOTO STANISLAV MOSHKOV

Sind tuntakse “jazziemana”, aga “Jazzkaare” festivalidel on ka palju muud muusikat, nii nagu ka välismaistel jazzifestivalidel on tavaks saanud. Kas kuulad ka ise võimalikult mitmekesist muusikat või on jazzil ikkagi eriline koht sinu muusikamaitse keskmes?

Kuulan väga erinevat muusikat: jazzit, klassikat, nüüdisaegset heliloomingut, maailmamuusikat, folki, vähem poppi ja rocki. Paratamatult pean rohkem jazziplaate kuulama, et olla kursis uute talentide tegemistega. Tähtis on nad õigel ajal “Jazzkaarele” esinema tuua – siis, kui nende honorarid ei ole veel kättesaamatusse kõrgusse tõusnud. Praktika on näidanud, et heade artistide hinnad võivad mõne aasta jooksul mitmekordistuda.

Rohkem kuulan uusi artiste ja vähem ikoone, promoplaate saadetakse mulle üpris palju, kuid pean tunnistama, et osa neist jääbki kuulamata. Väga meeldib mulle ka maailmamuusika, tihti on seal kokkupuutepunkte jazziga – improvisatsiooni ja põnevaid harmooniaid. Nii ei pea ma patuks vahel ka mõnd flamenko, *fado*, Aafrika või India artisti festivalile kutsuda.

Kuidas “Jazzkaarel” viimasel ajal on läinud? Kas paremad aastad on praegu, seljataga või veel ees?

Ei saa kurta. Kuigi, tõsi ta on, masu on teinud oma töö nii toetajate kui ka kuulajate hulgas. “Jazzkaar” on viimastel aastatel pisut kahjumisse jäänud. Natuke on see ka meie viga, sest me lihtsalt pole raatsinud festivali väiksemaks kokku tõmmata. Kui aga piletiostjate kanda on käibemaksu tõus, teenuste hindade kallinemine ja palju muud, siis on loogiline, et kuulajate arv ei kasva, pingutustele vaatamata. Kui raha pole, siis valib jazzisõber ühe-kahe peaesineja kontserdid, mida tal on tingimata soov ja vajadus

kuulata, ja loobub uute talentide kuulamisest, kuigi nende kontsertide piletihind on pigem taskukohane. On tuline kahju, et just Euroopa jazz ei jõua nii piisavalt laia kuulajate ringini.

Käid palju maailma jazzifestivalidel. Milline “Jazzkaar” nende kõrval paistab?

Käin festivalidel üsna mõõdukal määral, kolm kuni viis korda aastas. Võin uhkusega öelda, et “Jazzkaar” ei jää millegi poolest alla Euroopa samas mõodus sisefestivalidele. Pigem ollakse kadedad meie kava ja korralduse peale. Võib öelda, et teeme väikseima raha eest parimat festivali. Mis praegu puudu jääb, on festivalikeskus, kus inimesed saaksid rohkem omavahel suhelda, nautida festivaliga kaasnevaid tegevusi ja tunda, et festivalil on kodu. Rändame endiselt saalist saali ja ootame Kultuurikatla valmimist. Seal saab ehk olema paar-kolm paraja suurusega ja hea akustikaga saali, mida festivalil on hea kordamööda kasutada.

Kus oled saanud oma viimase aja suurimad elamused?

Selle suve elamused on tulnud siitsamast Eestimaalt. Väga meeldis Järvide festivali avakontsert Paavo Järvi dirigeerimisel. See, kuidas ta juhatas Robert Schumanni sümfooniast, oli lihtsalt jumalik. Viljandi ja Viru folk pakkusid mõnusaid suviseid hetki ning Birgitta festivali “Attila” solistid naudingut. Ja mis seal salata, “Jazzkaare” esinejaid armastan ma loomulikult ka. Selleaastased lemmikud olid Bobby McFerrin, Mayra Andrade, Richard Bona, Niladri Kumar ja Dana Leong, aga ka näiteks Joel Rasmus Remmel, kelle mängust vaimustus portaali AllAboutJazz kriitik John Kelman.

“Jazzkaare” noor ja nooruslik tiim: Raivo Raidvee, Marju Kask, Krista Tramberg, Anne Erm ja Ingrid Põldoja.

Kui palju sa võrdled maailmas kuulnud ja seda, mida Eestis teha- takse? Kui palju on meie muusikutel üldse potentsiaali selles “kõrges mängus” osaleda?

Eks see ole nii nagu ekspordiga üldse – pead oma niši leidma ja oma kauba ostjates vastupandamatut huvi äratama. Et tänapäeval palju näinud ja kuulnud kontserdikorraldajaid millegagi üllatada, pead olema eelkõige karismaatiline isiksus, valdama nii sisu kui ka vormi. Lihtsalt põnevad kõlad ilma dramatismi ja sügavama mõteta hajuvad maailmaruumi ja ei kõida ega eruta piisavalt meeli.

Kord, kui küsisin “Pori Jazzi” kauaaegselt juhilt Jyrki Kangaselt, mis põhimõttel ta artiste valib, siis vastas ta, et esitus peab olema veenev. Artist võib kas või kolme nooti mängida, aga kui ta oskab sellest veenva kompositsiooni vormida, on ta järelikult väärt muusik. Ja korraldaja peab oskama hinnata, kas kontsert talle kahjumit ei too. Kindlasti on Eesti artiste esialgu raske müüa ja sellepärast esinevad nad enamasti väikestes saalides ja klubides. Uus impovisatsiooniline muusika on elitaarses ringis rohkem teretunud kui nii-öelda peavoolu artistid. Weekend Guitar Trio, Tallinn Free Trio või Taavi Kerikmäe on uue muusika kontsertidel ja festivalidel oodatud külalised.

Kas festivali ajal tekib ka isiklikke kontakte esinejatega? On sul tuua häid näiteid ja rääkida värvikaid seiku?

Tavaliselt on esinejatel nii kiire, et pikemat vestlust pole mõtet arendada. Enne kontserti on neil vaja keskenduda, pärast kontserti on nad väsinud ja mõni läheb otse magama, et hommikul edasi lennata. Tihtipeale käin esinejatega pärast kontserti õhtustamas, siis tekib selline sundimatu õhkkond, kus võib küsida loomingu või pere kohta. Vahel küsitakse ka minult festivali või Eesti kohta. Mitme artistiga on soojad suhted püsima jäänud, kuigi pidevat suhtlust pole, aeg-ajalt tuletame üksteist meelde. Ühel suvel kohtasin Charles Lloyd'i ja ta abikaasat Dorothy Darr'i kolmel festivalil ning iga kord vestlesin nendega. Lloyd'i sünnipäeva ma ei unusta, ikka saadan õnnitluse. Tema aiast pärit avokaado tundus mulle kõige magusam. Kui Manfred Eicher nimetas kevadel Tallinnas aasta erilisema plaadina Charles Lloyd'i albumit, mis on salvestatud koos kreeka lauljatariga Maria Farantouriga, oli mul selle üle tõsiselt hea meel.

Vahel olen mures artistide tervise pärast, võin neile teha väikest ergutusmassaaži. Sel kevadel läks Vene lauljataril Anna Buturlinal vaja professionaalset massööri, kes teda lausa iga päev

MÄRT TREIER **tele- ja raadioajakirjanik**

Anne on nagu hea töökindel mootor. Iga mootori ülesandeks on enda turjale ehitatud koormat edasi toimetada. Puhkehetked ei ole Anne-sugusele mootorile edasiminekuks, sest masinavärk ju ei liigu. Anne on selle festivalinimelise koorma ise enda õlgadele ladunud. Mida rohkem kogu see kaadervärk kaalub, seda rohkem kulub ka energiat selle liigutamiseks.

Õnneks sekundeerib peamootorile ridamisi väiksemaid ja suuremaid abimootoreid, mis klaase üles-alla liigutavad, söiduplaane teevad ja bensiinikulu arvestavad. Sellele vaatamata tahab peamootor olla kursis kõigi koguorganismi vidinatega, nõudes, et kõik mootorid töötaksid ühes taktis. Seetõttu on ka mõistetav, et “inimeseks” olemise aega jääb kaunis vähe alles.

Tegelikult toitub Anne mitte festivalist, vaid muusikast, festival on lihtsalt üks viis südamelähedane kraam inimestele käte toimetada. Tsirkusetuuri näiteks ma Annele korraldada ei annaks.

MARJU KASK **“Jazzkaare” produtsent**

Ma ei suuda ära imestada, kui väsimatu visionäär Anne on, alati edasi, tulevikku suunatud pilgu ja plaanidega. Kõhklus- teks pole väga palju ruumi, tagasivaatamisega tihti ei jagugi. Iga päev temaga koos töötada on lõputult põnev. Kõigepealt kulub küll paras hulk aega, et teineteist mõista ja samale lainele saada, kuid kui see on juhtunud, läheb alles huvitavaks. Ta pakub oma alluvatele palju võimalusi arenguks – väljakutseid jagub ja situatsioonid muutuvad, ajaga kasvab ka vastastikune usaldus.

Kuna meie põhitiim on Anne kõrval üsna noor, on tal juhtimise ja delegerimise kõrval sageli ka armsalt emalik roll. Tihti ilmub lauanurgale värske võileib, Vormsi õunad, tükk tumedat šokolaadi... Loodan, et anname vastu nooruslikku uljast energiat. Meid ühendab aastaringiselt sõnuleletamatu maagia, mis tipneb kevadise festivaliga. Kui oled sellest kord osa saanud, on loobuda peaaegu võimatu.

VESTA UUETOA **ajakirjanik**

Et Anne ei kasuta sõna “sõber”, siis ütlesin, et oleme juba üle kolmekümne aasta head tuttavad. Tutvus algas tööalaselt – käisime koos suure N Liidu muusikafestivalidel, tema Eesti Raadiole ja mina televisioonile saateid tehes. Pärast “Jazzkaare” sündi lähendas muusikaarmastus meid tööalaselt veelgi, aga suhtlesime üha sagedamini ka vabal ajal. Oleme koos külastanud tohutult arvu erinevaid kontserte, õhtu õhtu järel eri muusikažanritest imet otsinud ja kuuldu üle arutlenud. Anne on võrattu reisikaaslane, kel on “seljakotis” väsimatus ja lõputuna tunduv energia, uudishimu, nakatav naer, avastamisrõõm, spontaansus. Imetlen ta keskendumis- ja töövõimet. Rääkida üheaegselt telefoniga ja vastata kõrvalseisva kolleegi põletavale kiirküsimusele, samal ajal arvutis meilidele vastuseid trükkida ja raadiosaatele muusikat valida. Kas pole kadestamist väärt oskus? Võin talle alati helistada, olgu mure või rõõm. Anne on unikaalne ja sihikindel, samas end mitte kunagi lõpuni avav inimene, kes on andunult pühendunud muusikale.

Kontserdisaalis, ikka muusikute keskel (vasakul Siim Aimla, paremal Hedvig Hanson).

putitas, et haiged häälepaelad kontsertidele vastu peaksid.

Kuigi suhtlemine käib tänapäeval määndžmendi kaudu, on mul mitme muusikuga ka otsesuhteid. Oleks vaid rohkem aega neile end meelde tuletada.

Seleta lugejale veidi, kuidas tehakse jazzifestivali. Miks ja millisel moel kujuneb sellest just selline, nagu ta lõpuks on?

Ega seal midagi üleloomulikku ole. Käid festivalidel, kuulad plaate, vahel ka Myspace'i ja Youtube'i linke ning jätd meelde meeldinud artistid. Neist saab päris pikk nimekiri. Kui ühel aastal jäävad unistused täitumata, siis lisad soovitud muusikud järgmise aasta nimekirja. Muidugi lisandub aasta jooksul ka uusi lemmikuid. Siis broneerid saalid, igaks juhuks rohkem, kui tegelikult vaja, ja proovid paari kuu jooksul määndžmendilt ja agentuuridelt konkreetseid vastused saada. Mõnega annab tingida, teistega mitte. "Kaunas Jazz" ja "April Jazz" Helsingis toimuvad samal ajal kui "Jazzkaar". Koostöös nende juhtidega arutame, kellele tasuks mitut kontserti pakkuda, ja siis teeme ühispakkumise, mis on tavaliselt soodsam kui üksiku kontserdi bukkimine. Aga maitseed on erinevad – ühele meeldib üks, teisele teine. Enne, kui lõplik kava paika panna ja lepingule alla kirjutada, on vaja arvestada, kas kontsert omadega ka välja tuleb või on vaja sellele peale maksta. Et peale maksta, on vaja toetajaid ja koostööpartnereid. Väike kontsert toob väga harva kasumit, aga ta ei tekita ka suurt kahjumit. Tuntud artisti kontsert suures saalis võib tuua veidi rohkem tulu, aga ka oluliselt suuremat kahjumit. Nii on festivali korraldamine kogu aeg nagu köieltants. Esinejate ja saalide kinnitamisega töö alles algab, aga siis võtab ohjad enda kätte minu väike korraldusmeeskond ja ma ei pea enam väga muretsema. "Jazzkaart" pole kerge teha, sest meil ei ole võimalik müüa suvepäikest ja suverööme, mereranda või järvesaarte eksootikat, vaid eelkõige head muusikat ja ladusat korraldust. Kaugeltki kõik ennustused ei lähe täide. Aga kui ühe kontserdi kasum katab mitme teise kahjumi, on kõik korras. Muidugi on kergem müüa artisti, keda tuntakse, siis pole vaja reklaamile suuri summasid kulutada. Kui aga peab raske raha eest reklaami tegema ja see ikka ei aita, siis on midagi valesti või on turg üle küllastunud. Viimasel ajal tuleb üha sagedamini ette, et Tallinnas on ühel päeval neli-viis kontserti.

Lõpetuseks on sul võimalus teha ka veidi reklaami "Jazzkaare" sügisshooajale ja "Jõulujazzile".

Oleme parajasti lõpetamas kevadise "Jazzkaare" kava koostamist.

ANNE ERMI MÕTTEID MUUSIKAST

Minu muusika on sügis, eriti varasügis, mil päike pisut veel hellitab, astrid ja gladioolid uhkustavad oma lopsaka iluga ning lillhernes, mu lemmikud, lõhnavad hurmavalt. Öuna potsatus murule ja vana piriipuu poolvalmis viljade karske maitse on saabunud sügise maitse. Pöetud viljapõllud ja kaskede esimene kuld. Vaikus ja ootus.

Tänu muusikale pole ma tundnud mõtete piire ka suletud ühiskonna aegadel. Kui sul on võimalus tunnetada sama, mida looja tunneb või tundis sajandite eest, ja sul on muusika, siis sa ei ole üks. Muusika lihtsalt on üle kõige.

Kõige vähem tahan muusikas kuulata lootusetut ja pikka heieta-mist masendavatel teemadel, seda on ikka pagana palju. Miks peaksid kuulajad neid mõrusid tundeid taas kord läbi elama? Kaunist hetke või püüdlust meist ülema ja igavikulisema poole – seda väljendab muusika paremini kui sõnad.

(Katked Märt Treieri raamatust "Anne Erm. Hiliskevad")

FOTOD KRISTJAN LEPP

Sügishooaja vaimustavad suurkontserdid, mis toimusid koostöös Eesti Jazzliidu ja sihtasutusega Tallinn 2011, on juba ajalugu. Nendeks olid geniaalse Tuneesia muusiku Dhafer Youssefi ja Vox Clamantise ühiskava "Sacred Voices" ning Django Batesi ja Eesti muusikute suurprojekt "Spring is Here (Shall We Dance?)", mida kuulas palju väliskülalisi. Aga ka väiksemad kontserdid on armsad ja hubased. Mahehääle noore sakslanna Sophie Ann Grobleri ja kitarri Marco de Vriesi duo Sophie de Vries on minu jaoks uus avastus ja loodan, et tema 8. oktoobril toimuv Eesti debüüt võetakse hästi vastu. Ka nüüdisaegse vene jazz'i tippmehe Aleksei Kruglovi esinemist koos Jaak Sooääre trioga ei tohiks mingil juhul silmist-kõrvust mööda lasta.

"Joulujazzi" kolmteist päeva on tihedalt täidetud nii Eesti kui ka välisenejate kontsertidega. Taas julgesin ma võtta kavva kaks esinejat, keda Eesti publik pole varem kuulnud ega näinud. Usun väga hispaania flamenkotantsija, näitleja ja laulja Ana Salazari erilissusse. Ta toob lavale põneva, flamenkostiiliskava Edith Piafi lauludest pealkirjaga "Canta a Edith Piaf". Esimest korda tuleb Eestisse Prantsuse vokaaloktett Voice Messengers, mis meenutab mulle omaaegset tippkollektiivi Les Double Six of Paris. Muide, viimase juht, kõrgeas Mimi Perrain on teinud nendele "häälesaadikutele" ka mõned seaded. "Joulujazzil" on traditsioon, et iga kord esineb üks hea vokaalansambel, aga sel korral astub üles veel teinegi. Uues kvalliteedis tuleb lavale meie nooruke Estonian Voices, millega töötas kolme sessiooni vältel vokaalansambli M-Pact juht Britt Quentin, kes ka ise koos ansambliga esineb. Praegu mängib ta Michael Jacksonit Londoni West Endi lavastuses "Thriller Live". Tõsisid jazzifänne rõõmustab kindlasti kolme maa tippmuusikutest kokku pandud ansambel Five Senses, kus teevad teiste seas kaasa vietnami päritolu Prantsuse kitarri Nguyễn Lê ja meie Kristjan Randalu. Kindlasti pakub erilist elamust Bugge Wesseltofti soolokontsert ja muidugi saab kuulata palju uut muusikat sellistelt Eesti muusikutelt nagu Meelis Vind, Hanna-Liina Vösa, Ingrid Lukas jt. "Jazzkaar" püüab alati pakku- da parimat, kuid artistidele jääb viimane sõna.

Millised plaadid ja kontserdid on valmistanud kustumatu elamuse?

Eialgu sai kuulatud LP-plaadidelt klassikat. Alates seitsmekümnendatest tutvustasin ligi paarkümmend aastat raadios uusi heliplaate, siis põgusalt või põhjalikumalt tuli kuulata igas žanris muusikat, lisaks paljutki Eesti Raadio fonoteegist. Nõukaajal pidime olulisel määral nõukogude lauluga tegelema ja kui siis stamp- lugude kõrvale ilmus David Tuhmanovi plaat inglise poeetide luulele "Po volne mojei pamjati", oli see kahtlemata uus sõna vene popmuusikas. Värvikates seadetes olid kaasatud nii sümfooniaorkester kui ka Georgi Garanžani ansambel Melodija.

Minu enda plaadikogu algas vist Mart Saare muusika heliplaatidega, eialgu lisandusid firma Melodija paremad plaadid, siis sotsmaade omad, mis tundusid kuidagi erilised ja kõrvale värsked. Pariisis elavad täditütred saatsid plaate prantsuse muusikaga, vokaalansambli Les Double Six of Paris 1962. aasta LPd kuulasin ikka väga palju. Sellest ning Collage'i aegadest on pärit mu armastus vokaalansamblite ja vokaalharmoniade vastu, mis pole minu jaoks veel ammen- dunud. Siis tulid prantsuse šansonjeede plaadid, nende seas taevalikult poeetiline Léo Ferré "La solitude" aastast 1971 (mille tõi kuulata Lauri Lees). Lemmi- kuks said prantsuse rahvalaulud Nana Mouskouri esituses, Gilbert Becaud jpt. Michel Legrand'i "Rochefort'i tüdrukute" ("Demoiselles de Rochefort") jazzilikku filmimuusikat pean omas žanris ideaali- lähedaseks. Samad sõnad Michel Bergeri ja Luc Plamondoni rockooperi "Star- mania" kohta, mis oli oma helikeelelt ja originaalselt meloodikalt ennekuulmatu. Ega "Starmania" pole asjata aastaküm- neid laval. Plaate on mul sellest erine- vaid, kuid esimene LP on parim.

Prantslastest vahest aitab, kuigi ka Satie, Raveli, Debussy ja peaaegu prants- lase Chopini vastu pole mul midagi. Stravinski "Püha kevad" on müllu sööbi- nud oma haarava moodsa ürgjõuga. Rahmaninovi klaverikontserte Emil Gilelsiga naudin ikka ja jälle, kuigi klassi- kuid kuulan parema meelega siiski kontserdil.

Iga uue plaadi kuulamine avardas veidi maailma. Lausa vaimustav oli, kui sai mi- dagi hoopis teistsugust ja eksootilist kuulata, näiteks india raagasid Ravi Shankari esituses. Moskvas Glinka muu- seumis õnnestus maestrot ennast näha- kuulda. Panin salaja diktofoni koti sees käima, aga loomulikult ei jäänud sinna midagi mõistlikku peale, enne kontserdi lõppu pidin ka rongile kiirustama.

Seitsmekümnendatel haaras mind ja paljusid teisi bossanoova-vaimustus. Antonio Carlos Jobimi hõrkude harmoo- niate sulam on võrratu. Ka ansambel Brazil 66 ning Astrud ja João Gilberto olid esimeste lemmikute seas. Jazzis on lemmikuid palju ja need muutuvad. Üheksakümnendatel vaimustas Jan Garbareki muusika, mis tõi rahu ja ava- rustunde. Näiteks "Twelve Moons", kus teeb kaasa Mari Boine, kelle ehe olemine mulle tõsiselt meeldib. Mingil ajal vai- mustas mind RinneRadio värske elekt- roonikaga seotud põhjala heliatmosfäär (näiteks album "Unik") või Branford Marsalise Buckshot Le Fonque, värske- tate hiphopi ja funk'i rütmidega. Väga häid plaate on veel ja veel, ka eesti nüüdis- muusikast ja jazzist. Kes neid kõiki jõuaks nimetada.

Suurema elamuse kui heliplaat an- nab igatahes kontsert. Kui meeldivaid plaate on oma paarsada, siis sama võib öelda kontsertide kohta, mida kuulan aasta jooksul sada või rohkem. Ammustest aegadest on meeles Eugen Kelderi Rahmaninovi Kolmanda klaveri- kontserdi esitus. Keegi eesti pianistidest pole suutnud seda imelist muusikat nii veenvalt esitada. Ka mullune Ralf Taali kontsert Chopini muusikast läks mulle väga korda. Veel Tormise "Ingerimaa õh- tute" esmaettekannet Filharmonia Kam- merkoorilt, "Eesti ballaadid" Peeter Jalaka lavastuses... Tõnis Mäel on olnud palju häid kontserte. Meenub, et väga meeldis mõne aasta eest kuulnud Debussy "Pelléas et Mélisande" koos prantsuse lauljatega... Naudin ka intiimset folk'i, või vastupidi, suure energiaga jazz- ja klubi- kontserte.

Muusikamaailm on imeline. Kuigi öel- dakse, et muusika läheb ühest kõrvast sis- se ja teisest välja, jääb ometi midagi heli- de vibratsioonist, struktuurist ja ülemhe- lide kooskõlast aastateks hinge. Ja see miski liigutab aeg-ajalt ikka ja jälle.

NELE-EVA STEINFELD
pianist

Suurejooneline Musiikkitalo Helsingis.

Helsingi Musiikkitalo

31. augustil avati Helsingis pidulikult uhiuus kultuurikeskus Helsingi Musiikkitalo. Hoone pindala on 36 000 ruutmeetrit ja selles asub 1700 istekoha ja suurepärase akustikaga kontserdisaal, mida põhjanaabrid soomlased on igatsenud terve sajandi. Peale suure *surround*-tüüpi saali, kus istekohad paiknevad ringjalt ümber lava, on Musiikkitalos veel väiksemaid saale: orkestri harjutussaal, 200 kohaga kammerisaal, vokaalmuusikasaal, võimendatud muusika saal ning 140 koha ja kolme erineva oreliga saal. Musiikkitalo asub otse Parlamendihoone vastas, mitmete muuseumide ja teiste oluliste kultuuriehitiste läheduses. Musiikkitalo on nüüdsest Helsingi filharmooniaorkestri ja Soome raadio sümfooniaorkestri kodusaal. Oma ruumid on seal kasutada ka Sibeliuse Akadeemial. Lisaks kontserdielule pakub Musiikkitalo võimalusi näituste korraldamiseks, majas on meeldiva atmosfääriga kohvikuid ning ilusa ilmaga toimuvad välirüürid.

Musiikkitalo loomise idee tekkis 1992. aastal, nurgakivi asetati 2008. aasta oktoobris ning maja valmis tänavu kevadel. Kuna Helsingi senise mainekaima kontserdimaja, Alvar Aalto projekteeritud Finlandia-talo saalis esineb akustilisi

probleeme, siis Musiikkitalo projekteerimisel pöörati akustikale erilist tähelepanu ning kasutati jaapani ekspertide abi firmast Nagata Acoustics. Musiikkitalo kauaoodatud avamine toimus 31. augustil, esinesid Helsingi filharmooniaorkester ja Soome raadio sümfooniaorkester ning dirigeerisid Sakari Oramo, John Storgårds ja Jukka-Pekka Saraste. Kavas oli valdavalt Sibeliuse looming ning Stravinski "Kevadpühitus". Põhjanaabrid loodavad, et uus saal meelitab Helsingisse esinema maailma tippmuusikuid. Juba 2012. aasta veebruaris on sinna oodata Viini Filharmoonikuid.

La Maison Symphonique de Montréal

Ka Montréal on saanud endale uue kontserdimaja. Värskest valminud La Maison Symphonique de Montréal on 1900 istekoha ja suurepärase akustiliste omadustega saal, mille projekteerisid Toronto arhitektid Diamond ja Schmitt. Saali põõgipuga kaetud seintele ja pindadele on lisatud kumerusi, et heli peegeldumine oleks võimalikult suur, mis tekitab rikkaliku, selge ja intensiivse kõla. Saal on täielikult isoleeritud linnamürast ning varustatud hääletu ventilatsiooni- ja küttesüsteemiga.

Vajadus uue kontserdisaali järele oli Montréalis suur, sest 2800 kohaga Wilfrid-Pelletier saal, kus Montréal sümfooniaorkester varem oma kontserte andis, oli tuntuks oma ähmase kõla poolest. Montréal sümfooniaorkestrit rõõmustavad lisaks uuele saalile aga kindlasti ka uued töölepingud, mis lubavad järgnevatel aastatel 10,5 protsendilist palgatõusu, tuues liisa senisele 72 000 dollarilisele aastasele miinimumpalgale. Montréal uue kontserdisaali avaõhtu toimus 7. septembril ning Montréal orkestri peadirigendi Kent Nagano juhatusel kõlas Beethoveni Üheksas sümfoonia.

Lahkus tenor Salvatore Licitra

5. septembril suri Catanias 43-aastaselt maailmakuulus itaalia tenor Salvatore Licitra, kes sai 27. augustil Sitsiilia toimunud mootorrattaõnnetuses raskeid pea- ja rindkerevigastusi. Arstide arvates kaotas Licitra mootorrattas juhitavuse õnnetusele eelnenud aju verevarustushäire tõttu ja vigastused olid eriti suured, kuna Licitra ei kandnud õnnetuse hetkel kiivrit. Tunnustatud La Scala ja Metropolitan Opera solist Salvatore Licitra keskendus oma lauljateel peamiselt itaalia ooperirepertuaarile. Tema debüüt ooperilaval toimus 1998. aastal, maailmakuulsuse saavutas ta 2002.

Traagilises õnnetuses hukkunud tenor Salvatore Licitra.

FOTOD INTERNETIST

aastal, mil asendas Metropolitan Operas lühikese etteteatamisega Luciano Pavarottit. Üsna pea nimetati noort tenorit tulevaseks Pavarotti mantlipärijaks. Seda tiitlit sai Licitra pärast Pavarotti surma kanda kahjuks vaid päev vähem kui neli aastat. Salvatore Licitra matusetalitus toimus 9. septembril Itaalias Vedano al Lambros.

James Levine loobus Metropolitan Opera sügishooaja etenduste dirigeerimisest

Metropolitan Opera peadirigent ja muusikaline juht James Levine, kes on ooperimajas tegutsenud üle neljakümne aasta, on sunnitud loobuma Meti sügishooaja ooperietenduste dirigeerimisest. James Levine on viimastel aastatel teinud läbi mitu seljaoperatsiooni ning hiljuti ühel jalutuskäigul kukkudes vigastas Levine oma selga sedavõrd tõsiselt, et mõneks ajaks on dirigenditöö tema jaoks välistatud. Kevadel loobus Levine Bostoni sümfooniaorkestri peadirigendi ametist, soovides töökoormust vähendada ja pühenduda vaid Meti tegemistele. Ooperimaja mäenedžer Peter Gelb loodab, et Levine saab tööle pühenduda taas

jaanuarist, ooperimaja toetab igati maestro ametis jätkamist. James Levine'i asemel on hetkel Meti ajutiseks peadirigendiks orkestri esimene külalisdirigent itaallane Fabio Luisi, kes tänu Levine'i pikkadele eemalviibimisperioodidele on viimasel ajal olnud Metiga tihedalt seotud. Vaatamata vigastusele jätkab James Levine ooperimaja muusikalise juhi tööd.

Iisraeli Filharmoonikute kontsert BBC Promsil häiritud

1. septembril oli BBC Radio 3 sunnitud ära jätma BBC Promsi otseülekande kontserdilt, kus esinesid Iisraeli Filharmoonikud dirigent Zubin Mehta juhatusel. Nimelt viibis saalis umbes kolmkümmend Palestiinat toetavat ja Iisraeli-vastast meeleavaldajat, kes töid väiksematesse rühmadesse jaotunult terve kontserdi vältel kuuldavale Iisraeli vastaseid hüüdeid ning laulsid viisikäände Beethoveni "Oodist rõõmule". Palestiina Solidaarsusühing oli avaldanud soovi selle kontserdi ära jätmiseks, kuna Iisrael rikub nende arvates pidevalt rahvusvahelisi seadusi ja inimõigusi. Ka oli BBCle eelnevalt kirja saatnud grupp muusikuid, kes palusid kontserdi ära jätta. Sellega seoses oli kontserdil turvameetmeid karmistatud, ent meeleavaldajate tegevust siiski ette näha ei suudetud. BBC sõnul oli Iisraeli Filharmoonikute esinema kutsumine aga puhtalt kultuuriline ja muusikaline projekt, tähistamaks ühtlasi dirigent Zubin Mehta 75. sünnipäeva. BBC otseülekanne küll katkestati, ent kontsert mängiti siiski lõpuni.

Deutsche Grammophon kolis Berliini

2. septembril kolis plaadikompanii Deutsche Grammophon Hamburgist Berliini, et olla lähemal oma emafirmale Universal Music Germany. Universali klassikaosakonna tegevjuht Max Hole sõnas, et Universali firma on oma tähelepanu keskpunkti tõstnud taas klassikalise muusika. Tema sõnul on klassikaline muusika oluli-

ne nii kultuurilisest kui emotsionaalsest vaatepunktist ning ta nimetab klassikat inimelude *soundtrack*'iks. Deutsche Grammophoni firma rajasid Hannoveris 1898. aastal vennad Emile ja Joseph Berliner ning ikoonilise tähendusega firma on läbi aegade sõlminud lepinguid tippmuusikutega kogu maailmast.

Siemens loobub Bayreuthi festivali spondeerimisest

Saksamaa tehnikamaailma gigant Siemens kavatses lõpetada partnerluse Richard Wagneri muusikat propageeriva Bayreuthi festivaliga. Siemens oli üks festivali peasponsoreid alates 2007. aastast, mil kõigil neljal aastal toimusid Bayreuthis Siemensi festivaliööd, kus vahendati suurtel HD-ekraanidel ooperietendusi väljaspool saali vabas õhus viibivale publikule. Kõrvuti teise suure toetajafirma Audiga oli Siemensi panus Bayreuthi festivalile ligemale miljon eurot aastas. Siemensi täpsemad sponsorlusest loobumise põhjused ei ole teada, kuid arvatavasti on need seotud korruptsioonikahtlusega festivali korraldajate suhtes.

Kultuurivahetus Viini Riigiooperi ja La Scala ooperiteatri vahel

Viini Riigiooper ja Milano La Scala ooperimaja teevad kultuurivahetust. Nimelt 9. septembril oli Viini Riigiooperi trupp külaline La Scala ooperimajas, kus kanti ette Beethoveni ooper "Fidelio" ning samal päeval astus Viinis üles La Scala teatri trupp, esitades Verdi Reekviemi. See sündmus oli rahvusvahelises huviorbiidis selgi põhjusel, et Scala teatriga seonduvad ühingud plaanisid esinemispäevaks streigi ning Viini külalissetendust La Scala teatris ähvardas esialgu äräjäämine. Eelmine analoogne kultuurivahetus kahe kuulsa teatri vahel toimus 1956. aastal, mil Herbert von Karajan kutsus Viini Riigiooperisse Maria Callase ja La Scala ooperiteatri orkestri, kes esitasid Donizetti "Lucia di Lammermoori".

IVO HEINLOO

jazzikriitik

MTV premeeris popimaailma tippe

28. augustil jagati Los Angelese Nokia teatris muusikakanali MTV muusikavideote auhindu. Edukaimateks osutusid **Katy Perry** ja **Adele** (kolm auhinda), kusjuures Katy Perry loo "Firework" video tunnistati aasta parimaks. Perry sai kahasse Kanye Westiga ka auhinna parima koostöö eest. Erinevates kategooriates pälvisid tunnustust veel artistid **Foo Fighters**, **Beastie Boys**, **Beyonce Knowles**, **Justin Bieber** jt.

MTV muusikavideoauhindu jagati esmakordselt juba 1984. aastal. Läbi aastakümnete on sündmus alati pälvinud erakordselt suurt meediatähelepanu ning pakunud maailma tippartistide ülesastumisi, mis on läinud popmuusika ajalukku. Enim auhindu on korjanud Madonna, keda pärjati kaheksa- ja üheksakümnendatel kahekümnel korral.

Tänavusel auhinnatseremoonial mälestati ka suvel traagiliselt hukkunud lauljannat **Amy Winehouse'i**. Ühe meeldejäädava hetke eest hoolitses aga hoopis Beyonce, kes teatas galal oma rasedusest. Rapper Jay Z-ga abielus olev popi-iiдол põhjustas uudisega Twitteris tõelise möllu – sekundi jooksul 8868 "tvitti", mis on Twitteri uus rekord. Varasem rekord (7196) pärineb juulist, kui USA sai naiste jalgpalli MMi finaalis lüüa Jaapanilt.

Hiina tsenseerib Lääne popmuusikuid

Hiina kultuuriministeerium keelustas hiljuti USA artistide **Lady Gaga** ning **Katy Perry** lugude eksponeerimise internetis. Võimude võitlus "halva maitse ja vulgaarsuse" vastu on kestnud juba aastaid, nüüd on valminud sajast loost koosnev "must nimekiri". Kuigi nimekirjas domineerivad Taiwani ja Hong Kongi muusikud, leiab sealt ka läänemaailmas tuntud nimesid, nagu **Britney Spears**, **Backstreet Boys** jt. Peale võimaliku autoriõiguste rikkumise seisneb mainitud saitide süü kultuuriministeeriumi arvates ka siivutu sõnumiga laulude levitamises.

Hiina võimud on Lääne muusikuid

tsenseerinud ka varem. Nii näiteks keelati 2006. aastal Hiinas esinenud **Rolling Stonesil** esitada hitte "Let's Spend the Night Together" ja "Honky Tonk Woman". Kogu Hiinasse jõudev muusika peab läbi ma riikliku tsensuuri, enne kui selle legaalse allalaadimise võimalus umbes kahekümne üheksale miljonile kasutajale kättesaadavaks tehakse.

Uus Grammyde jagamise kord põhjustab pahameelt

Kevadel sai selgeks, et Grammysid välja andev US National Academy of Recording Arts and Sciences vähendab kategooriate arvu saja üheksalt seitsmekümne kaheksale. Nüüd on *latin jazz*'i esindavad muusikud, keda kärped peamiselt puudutavad, otsustanud organisatsiooni kohtusse kaevata. Muusikute eestkõnelejad, kelle seas on ka kitarrikuulsus **Carlos Santana**, leiavad, et erinevate *latin jazz*'i kategooriate kokkutombamise tulemusena peavad paljud varem sellesse kasti kuulunud muusikud ebaõiglaselt rinda pistma *mainstream jazz*'i hiidudega, nagu **Diana Krall** ja **Wynton Marsalis**. "Kategooriate liitmisel domineerivad niigi suured plaadifirmad ja juba kuulsuse saavutanud artistid on veelgi kindlamalt eelisseisus," põhjendavad muusikud oma seisukohti. Akadeemia president **Neil Portnow** on aga veendunud, et latt tuleb tõsta senisest kõrgemale. Grammyde vähendamine võeti kavva, sest akadeemia meelest oli maailma väarikama muusikaauhinna pälvimine muutunud kategooriate suure arvu tõttu liiga lihtsaks ning priis on oma väärtust kaotamas.

Return to Foreveri neljas tulemine ja Chick Corea juubel

Jazziajaloo üks tuntumaid *fusion*-bände, **Chick Corea** Return to Forever on teatanud mitmeid kordi lõplikust laialiminemisest, ent annab fännide rõõmuks jätkuvalt kontserte. 24. juunil alustas bänd maailma-tuuri, mille raames on kolme kuu jooksul Euroopas ja USAs toimunud juba umbes poolsada kontserti. Lisaks **Stanley Clarke'ile** ja **Lenny White'ile**, kes on ol-

Seitsmekümneaastane **Chick Corea**.
FOTO INTERNETIST

nud ansambli algusaegadest alates, võeti kampa ka Mahavishnu Orchestrast tuule tiibadesse saanud jazz-rocki viiuldaja **Jean-Luc Ponty** ning Austraaliast pärit kitarrist **Frank Gambale**. Bändi debüütalbum ilmus 1972. aastal ECMi märgi all. Peale kahekümne viie aastast pausi tuldi uuesti kokku 2008. aastal, kui bändis mängis veel **Al Di Meola**. Aasta hiljem mindi uuesti laiali, kuid nüüd on üks *fusion*'i nurgakive taas kokku tulnud.

Return to Foreveri järjekordne inkarnatsioon langeb kokku bändi liidri Chick Corea juubeliga. Nimelt tähistas Corea 12. juunil seitsmekümnendat sünnipäeva. Corea on nimetanud Return to Foreverit "ainsaks tõeliseks meestebändiks poiste bändide ajastul". Kevadel tähistas Corea väikese tuuriga neljakümne aasta möödumist koostöö algusest legendaarse vibrafonimängija **Gary Burtoniga**. Peale selle tegutseb ta aktiivselt trios, kus mängivad Stanley Clarke ning Lenny White.

Massachusettsis sündinud Chick Corea, sünnipäraselt Armando Anthony Corea, on üks tänapäeva suuri jazzpianiste. Corea, kelle soontes voolab nii sitsiilia kui ka hispaania verd, on olnud üks keskseid figuure *fusion*'i ja jazz-rocki arengus. Kuuekümnendate lõpul oli ta tegev **Miles Davise** ansambli ning mängis legendaarsel albumil "Bitches Brew". Corea on kirjutanud mitmeid jazzistandarditeks muutunud lugusid.

Lisaks tegevusele muusiku ja heliloojana on Corea alates seitsmekümnendatest veendunud saientoloog. 1990. aastate algul põhjustasid tema uskumused koguni diplomaatilise tüli USA ja Saksamaa vahel. Nimelt keelati Coreal esineda ühel Stuttgarti festivalil. Saientoloogide tõekspidamised on siiani kahtluse all ja kirik ei tunnista saientoloogide kui ametlikku ususekti.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid

Oktoobris

1. oktoober kell 19.00

EMTA kammersaal

Rahvusvaheline Muusikapäev

VI Balti puhkpillikooli kontsert

Eesti Noorte Puhkpilliorkester, dotsent

Aavo Otsa trompetiklass

Kaastegevad: Arvids Klišans (metsasarv,

Läti), Arturas Geluševicius (fagott,

Leedu), Tartu metsasarveansambel

2. oktoober kell 17.00

EMTA kammersaal

Puhkpilliansamblite kontsert

8. oktoober kell 17.00

EMTA kammersaal

MARIA ARU (klaver)

14. oktoober kell 18.00

EMTA kammersaal

Külaliskontsert

ALBERTO MARTINI (viul, Itaalia)

19. oktoober kell 19.00

EMTA kammersaal

Külaliskontsert

DOMENICO ASCIONE (kitarr, Itaalia)

19. oktoober kell 19.00

Ajaloomuuseumi Suurgildi saal (Pikk 17)

Kontserdisari "Akadeemia Suurgildis"

EMTA ooperistuudio üliõpilased

Klaveril Ene Rindesalu

20. oktoober kell 18.00

EMTA kammersaal

JUBILATE – Peeter Ramul 130

Kavas kontsert ja ettekanne

23. oktoober kell 14.00

EMTA kammersaal

LISZTI PÄEV

II Bruno Luki nimeline klaverikonverents

"Liszt jälgedes"

23. oktoober kell 18.00

EMTA kammersaal

LISZTI PÄEV

EMTA klaveriosakonna üliõpilaste

kontsert "Noored Lisztiga"

29. oktoober kell 17.00

Tallinna Metodisti kirik

EMTA sümfooniaorkestri kontsert

Dirigent Tõnu Kaljuste

Solist Marion Aruvee (flööt)

Kaastegev EMTA segakoor

Horatiu Radulescu, Pythagoras ja heliplasma

TARMO JOHANNES

muusik

1979. aastal ütles Olivier
Messiaen **Horatiu**

Radulescu (Horațiu
Rădulescu; 1942–2008)

kohta: “Ta on meie aja
üks kõige isikupärase-
maid noori muusikuid.”

Radulescu on rumeenia
päritolu helilooja, üks
spektraalmuusika pioneere
ning tõesti äärmiselt oma-
pärase helikeele ja muusi-
kalise mõtlemisega looja.

Tihti mainitakse spektraalmuusikast
rääkides **Gérard Grisey** ja **Tristan
Murail** nime ning Radulescu on
mõnevõrra nende varju jäänud, kuid õigu-
poolest oli Radulescu esimene spektraal-
tehnikas komponeeriv helilooja ning tema
muusika ja ideed väärivad vaieldamatult
tähelepanu.

Mis on spektraalmu-
sika? Tegemist on 1970.
aastatel välja kujunenud
muusikalise mõtlemise ja
kompositsioonitehnikaga,
kus valikute aluseks on
tihti heli ülemhelispektri
uurimine. Samas on nii

Radulescu kui ka Grisey ja Murail kritisee-
rinud nimetust “spektraalmuusika”.
Radulescu meelest võib rääkida äärmisel
juhul spektraaltehnikast, muusika iseene-
sest ei saa olla “spektraalne”. Grisey on öel-

**“Spektralism on
suhtumine. See näeb
helisid kui elusaid ob-
jekte, millel on sünd,
elu ja surm.”**

nud: “Spektralism ei ole süsteem [---] nagu
seeriotehnikas muusika või isegi tonaalne
muusika. See on suhtumine. See näeb heli-
sid kui elusaid objekte, millel on sünd, elu
ja surm.”

Kui Grisey ja Murail' puhul on nende
kompositsioonimeetodite iseloomustami-
seks kasutatud väljendit “spektri instru-
mentaalne resünteis”, mille aluseks on tihti
arvuti abil analüüsitud reaalsete helide

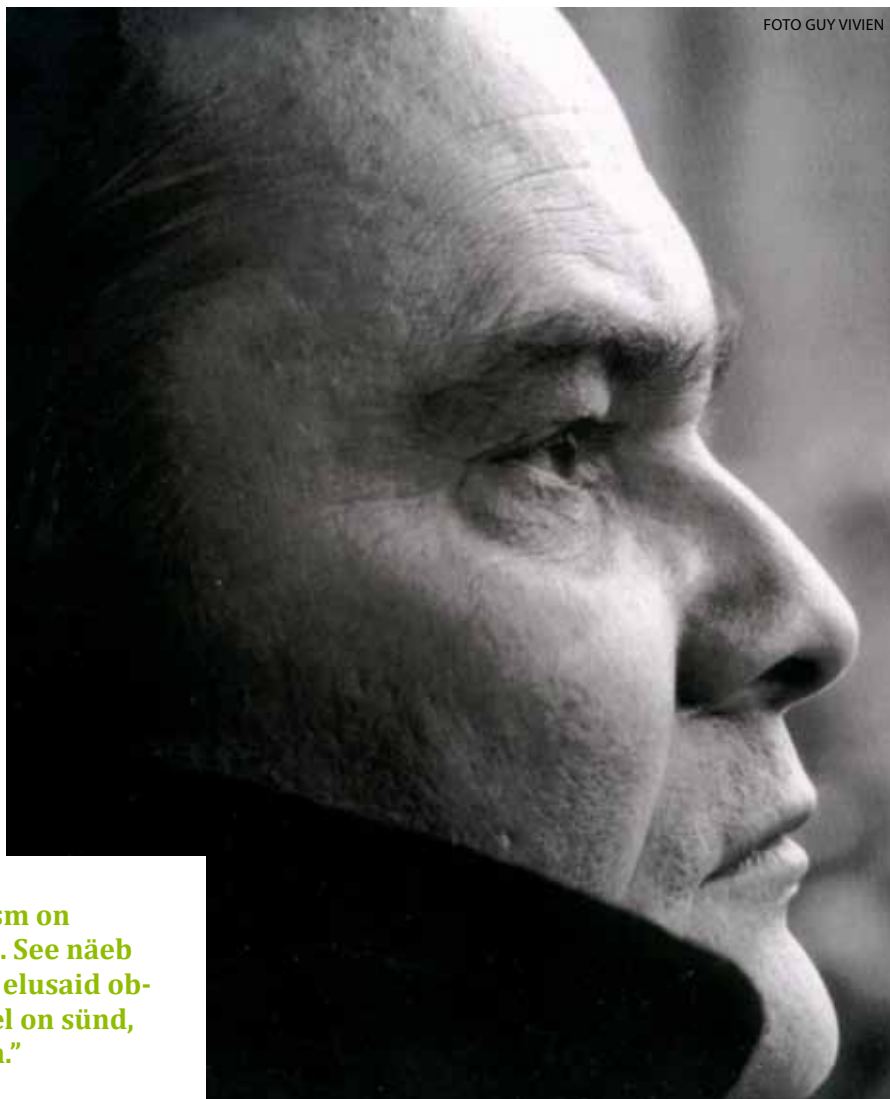
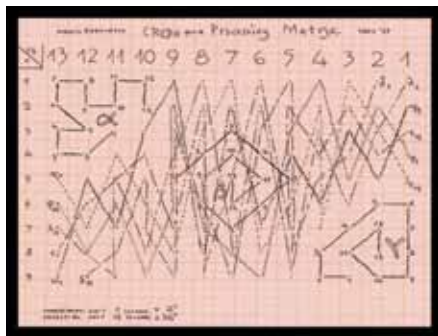

FOTO GUY VIVIEN

Visand Radulescu esimesele spektraaltehnikas teosele. “Credo” üheksale tšellole, Pariis, 1969.

FOTO INTERNETIST

spektrid, siis Radulescu lähtub rohkem Pythagorase ülemhelirea teooriast ning teda huvitavad eelkõige just erinevate ülemhelide vahelised suhted ning viis, kuidas nende abil on võimalik üldist kõla mõjutada.

Radulescu sõnul on tema kompositsioonitehnika otsekui “kontseptuaalne vastus Pythagorasele (kaks tuhat aastat hiljem) ning india ja bütsantsi muusika intuiitiivselt tajutud põhimõtete täideviimine, mis on olnud loomulikule resonantsile kõige lähemal”. Radulescu esimene spektraaltehnikas teos “Credo” üheksale tšellole (1969) on üks esimesi sel põhimõttel loodud teoseid üldse. (Väidetavalt peetakse kõige esimeseks spektraaltehnikas loodud teoseks **Per Nørgårdi** “Voyage into the Golden Screen” kammerorkestrile aastast 1968.) Radulescu “Credo” kasutab materjalina esimest neljakümmend viit osaheli. Teose idee tekkis Radulescul veel Rumeenias elades. Vahetult enne emigreerumist helistas ta oma hiljutisele õpetajale **Stefan Niculescule**: “Mul on fantastiline idee – ma ehitän üles spektri suure oktaavi C neljakümne viiest osahelist ja kirjutan selle üheksale tšellole. See on nagu fresko, mida vaataks justkui üheksast kaugusest korraga!”

Radulescu muusika on üles ehitatud kõlasituatsioonidest, mis tekivad mingi põhiheli eriviisilisest kohtlemisest. Radulescu toob välja ja kasutab teadlikult erinevate osahelide koos toimimise omadusi, n-ö isegenereruvaid kõlasid – kui korraga kõlab kaks kõrget ja suhteliselt lähedast heli, siis inimkõrv tajub eraldi helina ka nende sageduste vahet (nn diferentstooni) ja summat (summaartooni). Kui need kaks heli on puhtalt intoneeritud, sulandub summaar-

toon enamasti kooskõla tämbriisse, kuid diferentstoon on tihti selgelt kuuldav madalam heli. Kuid kuna ta kuulub sama põhitooni spektrisse, siis kokku kõlab puhas omapärase koondkõlaga akord. Sellest tulevalt on Radulescul esituskooesseisudes enamasti palju sarnaseid või päris samu pille. Tekkivat faktuuri nimetab helilooja ise “heliplasmaks” (*sound plasma*), mis mõjub otsekui end aeglaselt ja sujuvalt liigutav helimassiiv. Mida kõrgemale ülemhelireas minna, seda väiksemaks muutub intervall nende vahel.

Võib järeldada, et sellise muusika puhul on põhiraskuseks intonatsioon. Nagu märkisid ka ameerika spektralistid **Harry Pratch** ja **James Tenney**, et eriti raske, ent samas kriitiline on see kõrgete ülemhelide puhul – kui need ei ole täpselt õigel kõrgusel, läheb nende tähendus kaduma. Kuidas aga intoneerida puhtalt näiteks 25. osaheli? See sõltub paljuski sellest, kuidas on helilooja läbi mõelnud esituse praktilise poole. Radulescu ise toob näite oma Neljanda keelpillikvarteti algusest (“infinite to be cannot be infinite, infinite anti-be could be infinite”, 1976–1987). See algab 21. ja 22. osaheli kooskõlaga. Nende summaartoon on 43. osaheli (21+22) ja diferentstoon 1. osaheli (22–21) ehk põhitoon. Teose põhitooniks on suure oktaavi C, mida mängib tšello. Kuidas peaks esimene viiul mängima 21. osaheli? Väga lihtne – seda võib mängida kui 7.

osaheli (2 oktavit + septim) viiuli g-keelel, sest g omakorda on tšello C suhtes 3. osaheli (3x7=21). Ning 22 on 2x11 – viioli mängib oma c-keelel 11. osaheli (3 oktavit + “suur” kvart). Ning ainult teine viiul peab nägema vaeva 43. osaheli võtmisega tavalise sõrmevõtte abil, mida võiks nimetada küll pigem “küünevõtteks” – see on f-noot hoituna natuke kõrgemaks. Kuid kuna 21. ja 22. osaheli summaartoon on tegelikult tajutatav, siis on võimalik selle järgi orienteeruda. Kõlab kaunis akord, mis koosneb põhihelist c ning kolmest eri oktavites kõlavast erineva kõrgusega f-noodist, mis on häälestusmasina meelest mustad, kuid spektri suhtes täiesti hääles ja kooskõla kõlab puhtalt.

Teose komplekssus ei piirdunud ainult sel-

lega. N-ö elus keelpillikvartett istub publikusõõri keskel, publikut ümbritsevad veel kaheksa eelsalvestatud keelpillikvartetti, mis moodustavad otsekui “128-keelse hiiglasliku *viola da gamba*”, mis mängivad spektri 128-l komponendil 36. ja 641. osaheli vahel. Eelsalvestatud materjal on kasutatud keelpillide keelte kõikvõimalikke ümberhäälestusi, et vajalikud kõrgused kõlaksid võimalikult täpselt. Ning sellisel juhul lähevad tööle helide “isegenereruvad mehhanismid” – tekivad diferents- ja summaartoonid, tuiklemised jms – kuulajaid ümbritsev heli plasma mõjub tõesti pigem elusorganismina kui komponeeritud teosena. Radulescu meelest on “muusika, mida komponeerime, eelkõige teatud hingeseisundi, mitte tegutsemise muusika”.

Radulescu teoste koosseisud on üldse erakordsed ning tihti väga palju sarnaseid pille nõudvad. Peaaegu alati on esitajad paigutatud ruumis laiali või peavad esituse ajal ka liikuma. Näiteks “Byzantine Prayer” (1988) on neljakümnele flöödimängijale, kes mängivad kokku seitsmekümne kahel flöödil, “Wild Incantesimo” (1978) üheksale orkestrile (162 mängijat), “Alt Doruind” 48-häälelse koorile jpm. Üks Radulescu leiutisi on pill, mille ta nimetas heliikoniks (*sound icon*).

Tegemist on küljele asetatud tiibklaveriga, mille keeli mängitakse V-kujuliselt iga üksiku keele ümber asetatud jõhvi abil – idee, mida Eestiski on kasutanud Viiuldatud klaveri an-

sambel. Selline lähenemine lubas kasutusele võtta klaveri tõeliselt võimsa ja seni rakendamata potentsiaali. Klaveril on palju keeli ning igaüht neist võib eraldi ja üsna täpselt häälestada. Ning kui neid keeli siis eraldi ja sobivas kontekstis mängida, on tegemist uskumatult võimsa spektraalpilliga. Sellise klaveri kasutamiseni jõudis Radulescu juba 1960. aastatel Rumeenias ning kuna külliki klaver meenutas veidi bütsantsi pühapilti, siis andis ta sellele Rumeenia tollases režimis väikese vaimuse vihjena nimetuseks just “heliikoon”. Heliikoone on Radulescu kasutanud paljudes teostes, neist imposantseim on vahest teos “Clepsydra” (1983), mis on kirjutatud kuueteistkümnele publikut ümbritsevale heliikoonele.

Radulescu hilisem looming on muutunud arvustajate sõnul kuulajalembelisemaks (mis ei pruugi alati tähendada tingimata kunstilise taseme tõusu) ja populaarsemaks. Nii näiteks on klaverikontserdi "The Quest" (1996) salvestust müüdud tuhandeid eksemplare, "Lao-Tzu sonaadid" klaverile (1991–1999) kõlavad palju traditsioonilisemalt kui varasemad teosed. Radulescu kasutab neis kohati rumeenia

rahvamuusikast pärinevaid motive, kuid sellegipoolest on väga tähtsal kohal kõla kui terviku kujundamine ning aeglaselt, narratiivivabalt kulgev aeg.

Radulescu muusikat on kirjeldatud kui midagi väga teistsugust, müstilist ja gigantset. On iseenesestmõistetav, et selle tööliks kogemiseks (eriti teoste puhul, mis eeldavad muusika ruumilist dispositsiooni) on ainus viis ise vahetult saalis viibida,

CDde kuulamine ei saa anda kaugeltki sama pilti. Tegemist oli kahtlemata tugeva isiksuse, mõtleja ja loojaga, kelle julged otsused on olnud tõukeks paljudele teistele heliloojatele.

Lähem info heliloojast ning mitmed kuulamisnäited: www.horatiuradulescu.com

MITÜ COLLA VOCE ESITLEB ELAV LEGEND

MARGARITA VOITES

JUUBELIÖHTU SÓPRADEGA

Kaastegevad:
IVARI ILJA, PIIA PAEMURRU JA RIINA PIKANI (klaver)
ULLA KRIGUL, AARE-PAUL LATTIK,
MARIS OIDEKIVI-KAUFMANN JA ANDRES UIBO (harmoonium)
SIGRID ORUSAAR (flööt)
ANDRES KÖSTER (tenor)
RAHVUSOOPERI ESTONIA KOOR

E 31. OKTOOBRI 2011 KELL 19
MUSTPEADE MAJA VALGES SAALIS

Piletid hinnaga 7 ja 10 eurot müügil Estonia kassades, Piletilevis ja Piletimaailmas

75

1.-4. novembril
2011 Tartus H. Elleri nim
Muusikakoolis

VI Eesti noorte keelpillimängijate konkurs-festival

R 4. novembril kell 12
Tartu Ülikooli aulas **Lõppkontsert**

Euroopa Liidu programm Folk music in musEUms - Young musicians & Old instruments toetab:

Jutuvestja **Jan Blake** (Jamaika/Inglismaa)
& **Kouame Sereba** (Elevandiluurannik)
ning hõimlaste ja kodukandi
ägedaimad tegijad

LÕIKUSPIDU

Viljandi Pärimusmuusika Ait, 14 ja 15 oktoober

Passid (15 € / 21 €) ja üksikpiletid müügil Piletilevis

www.folk.ee

Kakskümmend aastat esimesest “NYVD”-festivalist

MÄRT-MATIS LILL

helilooja

Eestis on kaks festivali, ilma milleta oleks siinset nüüdismuusika elu raske ette kujutada. Nendeks on iga aasta kevadel toimuvad Eesti muusika päevad ning sügisene biennaal, festival “NYVD”.

Nii nagu nimigi ütleb, on Eesti muusika päevad suunatud rohkem sissepoole. Selle fookuses on eelkõige eesti heliloojad ning rõhk esiettekannetel. “NYVD” on rahvusvaheline sündmus, mis toob siia maailma nüüdismuusika suurkujusid, heliloojaid ja interpreete. Alati on festivalil seos ka eesti heliloominguga, ent see ei ole tähtsaim eesmärk. Peamine on pigem suunatus välja poole. Eestis elava helilooja jaoks on need kindlasti ühed kõige olulisemad sündmused aastas. Sündmused, mille nimel töötada, mida oodata ja mille toimumise ajal nii palju kui võimalik ainult nendele keskenduda.

Kui Eesti muusika päevade traditsioon ulatub juba eelmise riigikorra aega, siis “NYVD” on paljuski taasiseseisvunud Eesti nägu. Ta on teinud läbi ka meie riigi olulised arenguetapid, nagu järk-järguline avanemine, tänapäeva kunstimaailma oluliste voolude, nähtuste ja loomeinimeste avastamine ning nende tegevuse mõtestamine. Selge, et see avanemine ja avastamine ei ole olnud ainult ühepoolne – “NYVD” on aidanud tekitada huvi ka eesti muusika vastu, mis üheksakümnendatel oli eriti märkimisväärtne. Ja praeguseks, nagu Eesti riigina, on ka festival mõnevõrra etableerunud. On saanud selgeks, et nii nagu maailm ise, on

ka muusikamaailm tohutult kirev ja mitmekülgne ning seda kõike siia tuua ei ole lihtsalt võimalik. Seega on aina olulisem, mida Eestis tutvustada – see on valikute ja samas ka oma võimalustega arvestamise küsimus.

Peab ütlema, et need valikud on siiani olnud väga õnnestunud. Eriti mõeldes, kui marginaalne osa nüüdismuusikal Eesti muusikaelus paraku on ja kui kaalukas on seetõttu kõik see, mis festivali ajal meieni jõuab. Tuleb silmas pidada, et Nõukogude aeg jättis Eestisse lääne nüüdismuusika tundmise osas suure lünka ning seda pole tegelikult siiani suudetud täielikult kustutada. “NYVDi” kavas on aga kõlanud palju 20. sajandi klassikat, tavaliselt tippesituatsioonides. See ajaloo ja kõige uuemate suundumuste vahel laveerimine ei ole olnud kindlasti lihtne, kuid siiani on need kaks poolust festivalil küll väga hästi toimunud ja omavahel suhestunud.

Kui nüüd meenutada isiklikku kogemust, tulevad eelkõige meelde Tristan Murail, Georges Aperghis, Salvatore Sciarrino, Arditti kvartett ja IRCAM – need tänapäeva muusika elu ühed olulisemad ja krestomaatilised nimed. Peale nende ka sellised 20. sajandi klassikud nagu Iannis Xenakis, Brian Ferneyhough ja Steve Reich. Ning muidugi see, et mõnega neist on olnud võimalik kohtuda silmast silma. Just see on olnud üks festivali inspireerivamaid osi.

Veel meenuvad oma esiettekannetega seotud närveerimised ning elevus ja rõõm heade sõprade ja kolleegide uute teoste esitustest. “NYVD” on siinsete heliloojate jaoks ka selles mõttes eriline keskkond, et teosed astuvad vahetusse dialoogi nüüdismuusika klassika ja uute suundumustega. Ma arvan, et see seos eesti nüüdismuusika ning lääne vanema ja uuema muusika vahel ongi “NYVDi” üks olulisemaid ja erilisemaid külgi.

James MacMillani loomingus segunevad helilooja šoti päritolu, katoliiklik maailmavaade, modernistlik helikeel ja suurejooneline muusikaline narratiiv.

FOTO PHILIP GATWARD

- Esimene rahvusvaheline uue muusika festival “NYVD” leidis aset 1991. aastal.
- “Tallinn 2011” programmi raames toimuv juubelihõnguline festival kannab intrigeerivat pealkirja “Tulevikusümfooniad” ning kutsub peaküalisteks kaks tänase muusikamaailma väljapaistvamat heliloojat-dirigenti James MacMillani ja HK Gruberi. Mõlemad suurmehed juhatavad Tallinnas oma autorikontserti.
- Peale väljapaistvate välisinterpretide nagu Britten Sinfonia, ansambel Ictus, löökpillimängijad Colin Currie ja Stuart Gerber, oboist Nicholas Daniel, *pipa*-virtuoos Lan Weiwei jt, kuuleb ka eesti muusikute paremiku: ERSO, NYVD Ensemble, tšellist Leho Karin, Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tõnu Kaljuste, Olari Elts, Risto Joost jt.
- Improvisatsioonilised kontserdid ansambli U: ning XXII sajandi orkestrilt ja koorilt.
- Esiettekanded neljalt eesti heliloojalt: Tõnu Kõrvits, Helena Tulve, Tatjana Kozlova ja Mirjam Tally.
- Kunstilised juhid on Erkki-Sven Tüür ja Madis Kolk.

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid oktoobris

Tulevik täis muusikat

9. oktoober kell 18.00

Mustpeade Maja

Noortekoori ja solistide kontsert

Dirigent Ingrid Kõrvits, koormeister Jaanika Kuusik

15. oktoober kell 13.00

EMTA orelisaal

"Ronime oreli sisse"

Esinevad TMKK ja VHK õpilased

15. oktoober kell 14.00

Keskraamatukogu suur saal

Esinevad Niina Murdvee viiuliõpilased

15. oktoober kell 16.00

EMTA orelisaal

Esinevad Mart Laasi tšelloõpilased

16. oktoober kell 12.00

Kiek in de Kōk

Esinevad Raeli Florea viiuliõpilased

16. oktoober kell 18.00

Estonia kontserdisaal

TMKK vilistlaste-pianistide gala

22. oktoober kell 14.00

Lastekirjanduse keskus

Esinevad Jekaterina Rostovtseva klaveriõpilased

29. oktoober kell 14.00

EMTA orelisaal

Esinevad Aino-Marika Riikjärve viiuliõpilased

www.tmkk.edu.ee
6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

Päikeseloojangu 2011/2012 kontserdid

16.10.2011
kell 18

Kellahelin läbi lehtede

13.11.2011
kell 16

Aiad viimas

18.12.2011
kell 15

Taas sajab valget...

15.01.2012
kell 15

**Mu kevad algab
pääle jõulu juba**

19.02.2012
kell 16

Jäljed lumel

18.03.2012
kell 18

Peegeldused veel

15.04.2012
kell 19

Vete maag

13.05.2012
kell 19

Kiirtevihas risti-risti

Ühest Eesti auväärsemast visiidist Franz Liszti kontserdid Tartus

GEIU RÄMMER
muusikateadlane

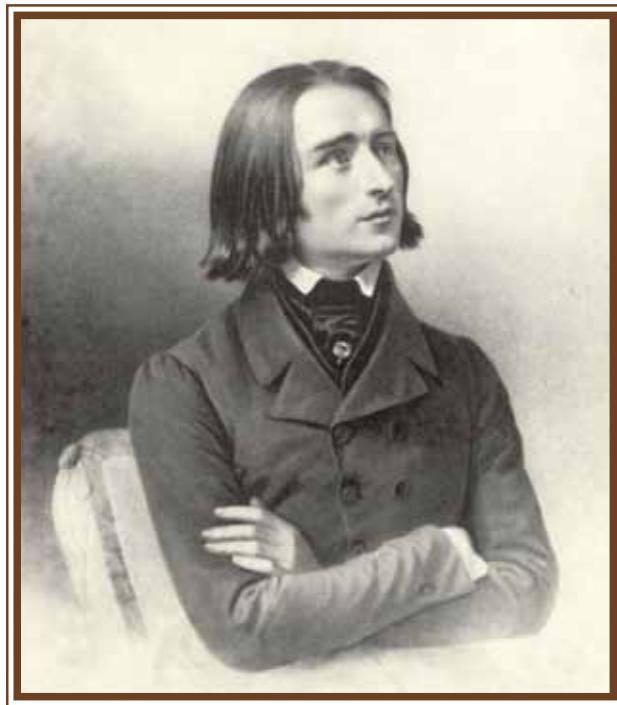
Muusikamaailm elab tänavu “Liszti aastas” – 22. oktoobril möödub Franz Liszti (1811–1886) sünnist 200 aastat. Nooruses rohkesti reisinud muusikuna on ta jätnud jälgi paljude maade muusikalukku. Selles kontekstis võib ka Eestis rääkida Lisztist ilma kunstliku pingutuseta.

1842. aasta kevadel, 28. ja 30. märtsil esines ülikuulus helilooja ja klaverivirtuoos Tartu ülikooli aulas, samuti 1. aprillil ühis-kontserdil (ukj. 9., 11. ja 13. aprillil). Liszt oli saanud kutse külastada Vene keisri õukonda ja valinud Venemaale jõudmiseks palju sõidetud tee Königsberg–Riia–Tartu–Peterburi. Venemaal käis Liszt veel ka 1843. ja 1847. aastal, kuid siis ei sõitnud ta Eestist läbi. Järgnev tekst vahendab

tema Tartus antud kontserte ja nende taustainformatsiooni tollaste allikate abil.¹

Muusikaline Tartu Liszti külaskäigu ajal
Üks lugu 1840. aastate Lübeckist räägib, et igalt reisijalt, kes linna siseneb, küsitakse linnavärvavas: “Olete te muusik?” Kui vastus on jah, küsib värvavaht edasi: “Kas te tahate siin kontserti anda?” Kui seepeale järgneb uuesti jah, hakkab värvavaht vastu: “Nii, keerake nüüd ringi nii kiiresti kui saate, sest meil on kontserte üle pea ning keegi ei lähe enam neist ühelegi.” Tartu muusikaelus olid 1840. aastad küllaltki vaiksed võrreldes eelmise kümnendiga, kui olulisel kohal olid Liphardti kvarteti liikmete kontserdid eesotsas viuldaja **Ferdinand Davidiga** (1810–1873), ja 1850. aastatega, kui avalik muusikategevus ülikooli juures hakkas üha enam hoogu võtma ja külalismuusikuid rändas järjest

¹ Teemakohaseid allikatsitaate on võimalik lugeda näituse “Maailmanimega pianiste Eestis 19. sajandil ja 20. sajandi algupoolel”, koostanud Urve Lippus, Geiu Rohtla, Tiinamai Keskspaik. Rahvusraamatukogu, EMTA, Teatri- ja Muusikamuuseumi ning Eesti Kontserdi ühisprojekt, Tiiu Lauri kujundus. CD-ROM. Tallinn, 2006. Näituse Liszti-teksti on trükitis avaldanud Alo Põldmäe (Sirp, 7.04.2011 ja Postimees, 13.04.2011). Praegu on näitus Eesti Rahvusliku Klaverimuuseumi valduses.

Franz Liszt 1842. aastal.

rohkem linnast läbi.

Tartus tegutsesid Liszti külastuse ajal veel ajutised instrumentaal- ja vokaalkoosseisud. Avalik muusikaelu oli seotud järgmiste nimedega: **Friedrich Brenner** (1815–1898), kes oli noor Tartu ülikooli muusikaõpetaja (1839–1878), teiseks **Rudolph Pohley** (eluaastad pole teada), kes oli tegutsenud mõne aasta linna avaliku muusikajuhina ja siirdus 1842. aasta sügisel Tallinna, ning kolmandaks baltisaksa heliloojana tuntud eelmise põlvkonna esindaja **Johann Friedrich Bonneval La Trobe** (1769–1845), kes astus üles ka dirigendina. Pohley ja La Trobe korraldasid hooajal 1841/42 kunstmuusika abonementkontsertide sarja. Brenner oli talvel enne Liszti tulekut juhatanud ülikooli aulas heategevuskontserti, kus esinesid teiste hulgas klaverimänguga 11-aastane **Nicolai Pawlowsky** ja 27-aastane **Alexander Bernard**. Viimast tunnustas Liszt ettepanekuga esineda koos ühel kontserdil, kus ta kindlustas Bernardile nii rohke publiku kui ka piletitulu. Bernardi kohta on teada, et ta oli aastail 1835–1842 Tartu ülikoolis õigusteaduskonna üliõpilane. 1842. aasta oktoobris andis Bernard viimase kontserdi ja läks Peterburi. Seal oli ta 1862. aastani keiserliku trükikoja korrektor, elu lõpul tegutses ta muusikaõpetajana.

Liszi kontsert Berliinis enne 1842. aasta Venemaa turneed. Käratsev, binoklitega uudistav, minestav ja lilli puistav publik saatis imetletud virtuoosi esinemist sageli.

Vahetult enne Liszi tulekut pidid Tartus esinema ka mõned külalismsuusikud, kuid nende kontserdid jäid ära: tšellist Carl von Lutzau Riias polevat välja ilmunud, viulda- ja Carl Lotze Berliinist seisnud saalis silmitsi ainult ühe kuulajaga ja tenor Breiting Peterburist sõitnud kiirustades linnast läbi.

Kuulsaid pianiste sattus tollal Tartusse paariaastase vahega: Austria õukonnapianist **Sigismund Thalberg** 1838. aastal, Vene keisri õukonna pianist **Adolf Henselt** 1840. aastal, Franz Liszt 1842. ja **Clara Schumann** 1844. aastal.

Kontserdikorraldajatena ning külaliste vastuvõtjatena funktsioneerisid 19. sajandi esimese poole Tartus peamiselt saksa ajaviiteklubi ehk mussed. Nende lokaalid olid ühtlasi peaaegu ainsad linna kontserdisaalid. Kauga aega oli külalisesinejate põhiliseks esinemispaigaks ülikooli ajaviiteklubi Akadeemiline Musse, mis asus Ülikooli tn 16, praeguses von Bocki majas. 1838. aastast hääbus sealne vilgas muusikategevus ja kontserdipaigana kerkis esile aadlike ja Tartu peenema seltskonna ajaviiteklubi Ressource. Nende maja asus Raekoja platsil. 1840. aastast ilmus Ressource'i lokaali kõrvale kolmas ja suurem saal ülikooli aula.

Üldiselt oli aula täitnud seni kontserdisaali ülesannet mõnikord kohalike esinejate antud pühadekontserditel, eriti suurel reedel või ülestõusmispühadel. Need kontserdid toimusid sageli veel Jaani kirikus. Kui aulal oleks olnud külalisesineja, oleks enne

Henseltit ja Liszi näha seal paar üksikut pianistikku sissekirjutust nende sünnikümnendist. Muutuse põhjus, miks ülikooli aulas toimus alates 1840. aastatest järjest sagedamini kontserte, oli peamiselt suurenenud publik, millele Ressource jäi kitsaks. Ressource'i eestseisus oli pöördunud ülikooli kuraatori poole juba 1838. aastal lubada väljapaistvatel kunstnikel esineda edaspidi ülikooli aulas, sest Sigismund Thalbergi kontserdil pidi osa publikut seisma treppidel. Järgmiste kuulsuste Adolf Henselti ja Franz Liszi kontserdid toimusidki juba aulas.

Liszi reis ja kontserdid Tartus

Liszt alustas 1842. aasta Venemaa-sõitu veebruari keskel Berliinist. Ta peatus Friedrichsfeldes, Münchebergis, Elbingis (Elbląg), Königsbergis (Kaliningrad), Tilsitis (Sovetsk), Mitaus (Jelgava), Riias ning enne Peterburi jõudmist Tartus. Kuna ta sõitis postimaanteed pidi tollaga, oli reis aeganõudev. Liszi näitel saame oletada, et läänest reisinud muusikul, kes liikus mööda maad, kulus enne raudteevõrgustiku väljakujunemist Venemaale jõudmiseks umbes paar kuud. Tartust lahkus Liszt aprilli algul.

Liszi reisi- ja esinemisgraafik oli meie mõistes tihe ja "vaba". Berliini andmete järgi oli ta andnud seal kahe kuu jooksul 18 kontserti, seega keskmiselt kaks kuni kolm kontserti nädalas. Ta võis esineda ka reisilt

Tartu ülikooli peahoone. Louis Höflingeri lito (1860).

Liszi kontserdil võis käia iga kümnes tartlane.

saabumise päeval, nagu näiteks Tartusse jõudes laupäeval, 28. märtsil ning päevaste vahedega – esmaspäeval, 30. märtsil ja kolmapäeval, 1. aprillil. Esialgsete teadete järgi pidanuks Liszt andma Tartus kontserdi juba pühapäeval, 22. märtsil või mõnel järgmisel päeval. Sel ajal anti Riias teada, et lisaks kahele planeeritud esinemisele annab Liszt sealses teatrimajas veel kaks lisakontserti. Liszt polnud ainus, kes oma kava muutis, läbisõitvatel muusikutel juhtus seda erinevatel põhjustel üsna sageli. Kui Liszt ükskord Riias sõitma hakkas, olid teolud halvad, 25. märtsil möllas torm ja pärast lumeta talve sadas järgmistel päevadel üle praeguse Eesti ja Läti maha lumi, mis ummistas teed. 28. märtsil näitas termomeeter Tartus seitse kraadi külma ja tuul puhus Peterburi poolt.

Meil puuduvad kahjuks otsesed andmed Liszi kontsertide korralduse kohta Tartus. Üldiselt oli nii, et kui muusik oli kuskile kutsutud, siis korraldasid kutsujad ise kontserdid. Muudes kohtades tuli esinemise eest endal hoolt kanda vähemalt sel määral, et oma soovist kirja teel teada anda. Vähem tuntud muusikud vajasisid 19. sajandi algupoole soovituskirju, et saada võimalust linnas esinemiseks. Väga kuulsate muusikute puhul tuli ette vastupidist – nad ei planeerinudki kontserti, aga kui nad juba linnas peatusid, paluti neil esineda. Veel sagedasem oli olukord, kus külalisesineja andis ühe kontserdi ja edasi vastati publiku

Liszt ütleb palju oma kuulsa lausega: "Kontsert, see olen mina!"

soovile. Mõnes linnas hakkas muusikule nii meeldima, et järgmine linn jäeti reisi- või esinemiskavast välja. Taaskuulamise ja koosmängimise eesmärgil võidi kontserte jooksvalt lühikese ajaga korraldada, nagu näeme Lisztigi puhul.

Lisztil oli kavas anda Tartus üks kontsert, teine toimus publiku tungival palvel. Siis vaimustas Liszt tartlasi veel rohkem kui esimesel korral. Rõõm tipnes sellega, et Liszt tegi üliõpilasele Alexander Bernardile ettepaneku korraldada kontsert, kus ta lubas ka ise kaasa teha. Tegelikult astunud ta sellel üles nii tihti nagu tõeline peaesineja, mis annab aimu kontserdi spontaansest iseloomust. Paljude märkide järgi otsustades toimus seegi kontsert aulas. Kes tema kontserte korraldasid ning kes oli tema kontaktisik, pole täpselt teada. Tõenäoliselt oli korraldus seotud ülikooliga ja sealse muusikaõpetajaga, kuna Liszti võeti vastu ülikooli aulasse.

Liszti kontserdid olid Tartus publikurohked. Ta esines täis saalile, kus "enne ja pärast iga numbrit rõkatas talle vaimustatud rohke aplaus". Kuulajaid võis olla tuhande ringis. Kuus aastat hiljem, kui aulasse andis kontserdi kuulus lauljatar **Wilhelmine Schröder-Devrient** (1804–1860), räägiti "peaaegu ülerahvastatud" saalist ning mainiti 1200 kuulajat. Kui Tartus oli 1842. aastal umbes 12 000 elanikku, sai ühel Liszti kontserdil käia iga kümnes tartlane.

Kontserdipileti hind oli üks hõberubla, rõdupilet maksis 70 kopikat. Tavaliselt maksis aulakontsertidel istekoht põrandal 75 kopikat ja rõdul 30 kopikat. Ressource'i kontsertide puhul on sel ajal pileti hinnana märgitud 75 kopikat. Võrdluseks, üks nael väga head teed maksis alates 2 rublast ja 30 kopikast kuni 4 rubla 60 kopikani.

Millel Liszt mängis? Ja mida?

Tartus paistis valitsevat olukord, et enne kontserdi andmist tuli pianistil leida esinemiseks sobiv klaver. Üldist pilti kirjeldab ajalehes end kuulajana tutvus-

tanud linlane: läbisõidul olev muusik peab käima Tartus "majast majja", et endale klaverit laenata ja "arvatavasti juba ette ilma eduta". Samas mainitakse, et seni on suurt teenet pakkunud ülikooli muusikaõpetaja Friedrich Brenner, laenates oma klaverit kontsertideks.

Kuulaja esitab küsimuse, kas Tartu, 12 000 elanikuga muusalinn, võiks ometi võtta ühe laitmatu pilli vähemalt rendile? Ettepanek oli pöörduda sobiva klaveri saamiseks Tartu pillimeistri **Friedrich Wilhelm Hasse** poole.

Kas ka Liszt käis Tartus majast majja klaverit otsimas? Võimalik, et talle paku ti Brenneri klaverit. 1838. aastal oli Brenner andnud Thalbergi kontserdi puhul tema käsutusse oma Wirthi kontsertklaveri. On andmeid, et tal oli enne 1842. aastat olemas ka pillimeister Hasse valmistatud tiibklaver, mille kavatses 1000 rubla eest müüa Akadeemilisele Mussele, et tellida Hasselt uus pill. Tegelikult toodi 12. veebruaril 1842 ühingusse hoopis välismaine klaver, mille kinkis pillimeister Hasse. Seega võis Liszt mängida kas Brenneri Wirthil, Hasse valmistatud kontsertklaveril või Hasse Akadeemilisele Mussele kingitud suurel välismaisel pillil.

Kõige olulisem ja huvitavam küsimus on, mida Liszt Tartus mängis. Kahjuks pole meil selget vastust: kava äratoomine lehes oli erandlik ja afišse on tollest ajast väga vähe säilinud. Teame vaid, et Liszt mängis mõlemal kontserdil üksi. Ühtlasi olid need esimesed sooloklaveriõhtud Eestis. Isegi kuulsate külalisvirtuooside puhul olid levinud nn kirjude kavadega segakontserdid. Virtuosooside esinemine tähendas pigem osalist soleerimist. Sageli olid repertuaaris instrumentaalkontserdid, kus kohalike orkester neid saateks toetas. Soolonumbrid vaheldusid siinsete muusikute ja muusikasõprade instrumentaal- või vokaalnumbritega.

Liszti ainsa Tartus mängitud teosena on teada **Ignaz Moschelesi** sonaat neljale käele Es-duur op 47 (*Grande sonate*, 1819), mida ta esitas koos üliõpilase

Fr. Lisztile Järelkaja Dorpatist

Kord kiivalt varjatumast vaimevallast ma nägin hästi ebamäärast und; see meelde tuletas end vaikselt-õrnalt ning vastu kajas hinges õnnis tund. Kuid mida nägin, näidata ei saa ma eal, ja mida tundsin, sellest vaikin aina.

Siis haaras mind üks maagiline jõud, ja kindlalt valgusesse tõi. Ma veensin hajuvaid kogusid: "Te koju minge, ma pole teie Meister, sest kunagi ei suuda teie imetäiust ma panna maise keele abitusse sõnusse."

Nii vabises vastu mu südamest päris tasa arglik siseilm. Siis tulid Sina, mis haarav võluvõim – ja vaata – langeb vaimevalla tõke, Sa oma uhkeil viisel kutsud välja kord viimse õuduse, siis täiusliku ilu.

Su pilli keeli rabab deemonite metsik jõud, nad üksteist haaravad, see võitlus vaheta; täis kirge kokku paiskab vood kõrgelt üle kalda hallidesse kaugustesse; nad tormlevad ägedalt kaljunukkidel, nende joovastus on hõlmand kõiksuse.

Vaid üks akord – ärev võitlus läbi, pilved pagevad ja kohe vaikib torm; ning leebed lepituse inglid siis selges õhus tervitavad rahug; just nagu Philomela laul harmooniaisse siis hällib ülesehmund hinge.

Sa varjat kuristikud avasid me ees ja selgeks muutus tume aimdus silmis. Nüüd võta vastu tänu, me südameist, mis täis igavese kunsti sooja sära. Nii hingesügavikes vastu kõlab veel kaua mälestus, Su laule järelkaja.

M. M.

Saksa keelest tõlkinud **Enn Lillemets**

Alexander Bernardiga. Meil puudub küll ülevaade Tartus esitatud teostest, kuid on olemas kontsertikava lähedalt jälgavast. Sealse teatrimajas oli Liszt 8. märtsil esitanud järgmisi teoseid: Liszti-Rossini avamäng ooperile "Wilhelm Tell", Liszti-Meyerbeeri ooper "Robert Kurat", Liszti-Schuberti laul "Metshaldjas", Spohri duett ooperist "Jessonda" (solistid härra ja proua Hoffmann, klaveril Liszt), Liszti-Beethoveni laul "Adelaide"

ning Liszti “Kromaatileine galopp”.

Liszt mängis Jelgavas aastatel 1837–1841 kirjutatud teoseid. Peaaegu kõik, v.a “Kromaatileine galopp”, olid transkriptsioonid (“ümberütlemsed”) teiste heliloojate teostest või fantaasiad ooperimotiividel. Vaadeldes Venemaal tehtud statistikat selle kohta, mida Liszt seal reisides palju esitas, hakkab silma sarnasus Jelgava kavaga ning on põhjust arvata, et Tartu kontserdid olid analoogsed. Et Liszt saatis klaveril ka lauljate duetti, on seletatav külalismuusikute hea tavaga esineda koos kohalike muusikutega, mida Liszt ei eiranud (Tartus toimus selleks eraldi kontsert). Kokku oli Jelgava kavas kuus teost. Berliinis mainiti, et tavaliselt esines ta seitsme numbriga, millele nõuti tormiliselt lisa, ning et ta kandis teoseid ette peaaegu alati ilma noodita, mis oli publikule haruldane vaatepilt. Liszti kontserdid nõudsid temalt kiiret sisemist ümberhäälestumist. Tollal vaheldusid kavades “raskemad” numbrid “kergematega”, kuid tavaliselt vahetusid ka esinejad. Liszt ütleb palju oma kuulsal lausega: “Kontsert, see olen mina!”

Liszti Tartu-esinemiste lõppakordiks kujunes Peterburi ja Tartu ajalehtedes ilmunud luuletus “An Fr. Liszt”, mille autorit tähistavad initsiaalid M. M. Selleks on Tartus elanud saksa luuletajanna **Minna (von) Mädler** (sünd. Witte). Tekst ilmus hiljem pealkirja all “An***” luulekogus “Gedichte” (Mitau, Leipzig, 1848). Luuletajanna abikaasa oli saksa astronoom **Johann Heinrich Mädler**, kes tegutses aastail 1840–1865 Tartu Tähetorni direktorina ja oli ülikoolis astronoomia professor. Kahtlemata olid nemad ja kõik teised tartlased, keda siin artiklis on mainitud, Liszti kuulajaskonna hulgas.

*

Lõpetuseks võime öelda, et Liszti külastäik Tartusse ja tema sõit läbi Eesti on selle maa ajaloos visiit, mida tuleb arvata auväärseimate hulka. Erilist uhkust saaks tunda ka siis, kui ta oleks 1842. aastal andnud ülikooli aulas kontserdi ja reisinud edasi Peterburi poole. Liszt vastas aga publiku soovile ning esines veel kahel kontserdil. Need paar fakti väljendavad kõnekalt, milline oli Liszt ning keskkond, kuhu ta tuli.

Esa Kuloniemi –
bluusimees laval
ja raadios.
FOTO INTERNETIST

Soome bluusiminister Esa Kuloniemi

ANDRES ROOTS

muusik

Soome hinnatuim blusiautoriteet, armastatud raadiohäääl ning klubiõhtute entusiastlik eestvedaja Esa Kuloniemi räägib ansambli Honey B & T-Bonesi uuest stuudoalbumist “Walking Witness” ja blusi tulevikust.

Aprillis ilmus Soome ansambli Honey B & T-Bones kolmeteistkümnes stuudioalbum "Walking Witness". Honey B & T-Bones on viimastel aastatel muu hulgas Tuomari Nurmio saategrupina tuuritanud legendaarne bänd, kus on lühikest aega trumme mänginud ka eestlane Peeter Jõgioja ning mida Eesti muusikahuvilised mäletavad ehk juba 1990. aastal Nõukogude Liidus päevavalgust näinud soome rocki kogumikult "Hot Rocks". 1982. aastal bluusibändina alustanud ja 1995. aastal eksperimentaalse muusikani jõudnud kollektiivi laulja ja bassimängija, muusikateaduse doktor Aija "Honey B" Puurtinen õpetab laulmist Sibelius Akadeemias. Tema abikaasa, kitarrist Esa Kuloniemi juhib juba 1990. aastast igapäevast bluuksaadet Soome riigiraadios. Alates 2003. aastast kannab see nime "Bluesministeri" ning on reaajas kuulatav ka YLE Radio Suomi kodulehel.

Novembris 55. sünnipäeva tähistav Kuloniemi on vastuoluline isiksus. Ühest küljest on ta põhjanaabrite hinnatuim bluuksaatoriteet, armastatud raadiohääli ning klubiõhtute entusiastlik eestvedaja; teisest küljest räägib ta intervjuudes, et bluuks on surnud, teeb uuel CDl koostööd populaarse hiphoppari Paleface'i ja Etioopia perkussionisti Mamba Assefaga ning peab mullu Brüsselis asutatud Euroopa Bluuksiliitu käputäie plaadifirmade lame-daks reklaamprojektiks.

Esa, kuidas sa ise Honey B & T-Bonesi uut albumit tutvustaksid?

Plaadil kuuleb kõike, mis meile kahekümne üheksa aasta jooksul on meeldinud: bluuks, jazz, poppi, psühhedeeliat, elektrot, rocki, *garage*'i, hiphoppi, folki, maailma- ja eksperimentaalset muusikat. "Walking Witness" on teine album, kus trumme mängib Jaska Lukkarinen ning peaaegu kõigis lugudes on erikülaliseks löökpillimängija Mamba Assefa. Ka kontserte anname järjest rohkem kvartetina.

Oled öelnud, et tänapäeval tehakse liiga palju plaate, sest moodne salvestustehnoloogia on kõigile kättesaadav. Kas see tähendab, et järgmist albumit tuleb kaua oodata?

Eks sinna või aega minna küll. Kes teab, võib-olla ei õnnestugi meil rohkem plaate teha, muusikaäri muutub praegu tohutu

kiirusega... Aga jah, mina arvan tõesti, et isegi häid plaate tehakse praegu liiga palju – kes neid kõiki kuulata jõuab? Plaaditegemise au ja hiilgus on kadunud, igaüks võib oma albumi välja anda.

Wikipedia andmetel alustas Honey B & T-Bones nime all White Leak, millest sai peagi Go-Go Shoes, seejärel Honey B and the T-Bones, siis HBTB ja nüüd olete Honey B & T-Bones.

Mis toimub?

White Leak oli kvartett, mille ma moodustasin 1980. aastal Aija trummarist venna ja paari teise kutiga. Bassimängija ja laulja olid rohkem huvitatud tinapanemisest ja

Aijast sai juhuse läbi meie bassimängija, sest kontsert oli tulemas ja tüübid ei ilmunud proovi. Ta õppis kahe nädalaga basskitarri mängima, kontsert sai tehtud nime all Go-Go Shoes ja kohe pärast seda sai meist Honey B and the T-Bones. Kuna kõik muudkui kurtsid, et meie nimi on liiga "keeruline", siis otsustasime aastatuhande vahetust tähistada nime lühendamisega ning tegime plaadi nime all HBTB. Aga siis kirjutasid kõik kontserdikorraldajad kuulutustele "ex-Honey B and the T-Bones" ja see oli nii jabur, et pöördusime vana nime juurde tagasi. Honey B & T-Bones on lihtsam ja mugavam – kõlab nagu mingi duo, heh...

Esimese kümne aastaga andsite keskmiselt kaks sada kontserti aastas, suur osa neist väljaspool Soomet. Mis riikides te esinesite?

Umbes pool kontsertidest oli välismaal: aastatel 1987–1994 mängisime Skandinaavias ja Islandil, Saksamaal, Austrias, Šveitsis, Hollandis, Belgias ja Kanadas. Ja põlesime läbi. Lõpuks löi Aija vend Ismo muusikale käega ja kolis USAsse, meie Aijaga aga otsustasime oma tegevust põhjalikult muuta. Alates 1995. aastast on esikohal muusika ja teisel kohal kontserdid, mitte vastupidi nagu varem. Tol üleminekuperioodil katsetasime mitmeid trummareid ja tegime ühe Islandi tuuri ka Peeter Jõgiojaga, kellega olime Kanadas tutvunud. Suurepärase trummar, aga logistika oli keeruline – Eestist Soome reisi-

mine tähendas tol ajal hirmsat bürokraatiat.

Nüüd olete teatanud, et pubimängudega on lõpp, ning esinete veel vaid kontserdimajades ja korralikes klubides. Ühtlasi oled öelnud, et bluuks ei jõua eales noorteni, kui kontserdid jäävad vanusepiiranguga kõrtsidesse. On siin seos?

Võimalik. Me tahaksime tihedamini esineda, aga me ei taha enam esineda ükskõik kus. Äärelinnapubides kohalikele joodikutele mängimine ei tule meie vaimsele tervisele kasuks;

mitte et ma halvustaksin neid, kes seda teevad, see on aus töö, aga meil on lihtsalt kõrini. Õnneks on häid klubisid ja muid kontserdipaiku veel küllaga.

Millisena näed bluuksitulevikku?

Kunsti- ja eneseväljenduse vormina ei kao bluuks kuhugi, aga tema roll kaubanduslikult elujõulise stiilina kahaneb veelgi. Häid instrumentaliste on praegu palju, aga samas on see nagu lõputu geto – nii paljudel puudub isikupära, ja see käib ühtviisi nii traditsionalistide kui ka alternatiivbluuksitöötajate kohta... Kuhu jääb mitmekesisus? Minu arvates on noorte bluuksimuusikute jaoks ülioluline jääda avatuks stiiliväljendusele mõjudele ning ühendada bluuksit hiphopi, elektroonika ja *reggae*'ga, nagu varem on bluuks endasse haaranud *ragtime*'i, jazzi, souli ja *funk*'i. Mina tahaksin kuulda rohkem head fusiooni, värskeid ideid, aga see on muidugi ainult minu seisukoht.

Minu arvates on noorte bluuksimuusikute jaoks ülioluline jääda avatuks stiiliväljendusele mõjudele ning ühendada bluuksit hiphopi, elektroonika ja reggae'ga, nagu varem on bluuks endasse haaranud ragtime'i, jazzi, souli ja funk'i.

Graal jõudis tehase templisse

LOONE OTS

filoloog ja ooperisõber

Richard Wagneri ooper "Parsifal" 25., 26., 27. ja 28. augustil Noblessneri valukojas. Lavastaja: Nicola Raab. Kaaslavastaja: Ran Arthur Braun. Kunstnik: Robert Innes Hopkins. Valguskunstnik: David Cunningham. Muusikaline juht ja dirigent: Arvo Volmer. Dirigent: Risto Joost. Nimiosas Richard Decker ja Roman Sadnik, teistes osades Manfred Hemm, Richard Wiegold, Irmgard Vilsmaier, Magdalena Anna Hofmann, Eike Wilm Schulte, Rauno Elp, Martin Winkler, Koit Soasepp, Priit Volmer. Rahvusoper Estonia orkester ja koor.

Ristist ja ruumist

Kui Estonia otsustas pärjata 2011. aasta "Parsifaliga", tundus ettevõtte ulmeline. Jättes kõrvale kõik tehnilised raskused, oli põhiküsimus ikka selles, kas ja kuidas saab vaataja aru meistri viimsest tahtest. Kas tal jätkub kannatust viis tundi järjest süveneda ja kas teater ikka jaksab kogu sõnumit vahendada?

K o g u sõnumist muidugi rääkida ei saa. Hoomamatu vaimne maht lubab lavale laduda vaid väikese osa tervikmustrit. Wagner on aluseks võtnud kristliku legendi, mille teemaks lunastuse otsing. Lavastaja Nicola Raab nimetab end üdini nüüdisinimeseks ja leiab, et "Parsifali" kristlik tuum pole ooperi tõlgendamisel vältimatu. Siiski ei pea paika tema väide, et Wagner ei maini kusagil otseselt Jumalat ega Kristust: peale teise vaatuse ristisurma-jutustuse mainitakse Jumalat mitu korda, sh sõnaühendeis. Jah, soovi korral võib seda tõlgendada kui pöördumist panteistliku ürglooja või muu ülimusliku kreatuuri poole. Aga selgelt ja üheselt on juttu ka ristimärgist, mille Parsifal püha odaga teeb. Samas – tekst on nii võimas, et kõik lugemised on võimalikud ja *ad hoc* õiged.

"Parsifal", see suur müsteerium, on seisundiooper, mis peaks andma esteetilis-filosoofilise valgustava kogemuse. Meenu-tame, et autor soovis jätta oma viimse teose ainult sakraalse Bayreuthi lavale. Eesti

Parsifal (Richard Decker) võluia lilleneiude keskel.

meeskond otsustas tuua lava Noblessneri tehase valusaali. Kohati veel säilinud juugendelegants, räämas ruumide võimas Stalkeri-efekt ja suurepärase helikandvus pakkusid tohutult võimalusi, mida kas või Pirita klooster poleks anda suutnud. Muusikateadlase Kristel Pappeli osundus, et ooperi võti on lauses "aeg muutub ruumiks siin", sai kinnitust.

Tulemusest. Eesti esimene "Parsifal" pakub nii palju, et põhjalik analüüs võiks täita vähemalt ühe seminaritöö. Lihtne lahendus võiks olla sobitumine lavastaja nüüdisaja-rõhuga. Siis võiks laenata lahangu Ariadne lõngad SWOT-analüüsilt, maa-keeli tugevuste-nõrkuste ja võimaluste-ohutude telgedelt. Päris tänapäevastudes sobiks lisada visioon, missioon ja väärtused. Proovime.

Visionärid ja misjonärid

Visiooni võiks sõnastada lihtsalt: pärast aastat 2011 on Eestil ette näidata üks ärä-lavastatud "Parsifal". Missioon oleks veelgi lihtsam – pakkuda kultuuripealinna ürituste sarjas üht maailmaklassika ooperit.

Seda võib teha külma kõhuga, stiilis "linnuk kirja". Aga võib ka lõkendades, teose ilust ja suuruselt joobudes. Sel juhul oleks missioon eelkõige publikukeskne, arvuti-ajastul fantaasia-story'dega rikutud vaatajat Wagneri filosoofiani kasvatav. Kling-sori ja Parsifali heitlus saaks sel juhul võimsad mõõtmed: kas võidab raskesti mõistetav kaunidus või harjumus nautida legende koos Hollywoodi hästi tempereeritud eriefektidega.

3D-liigas ooperilava võistelda ei või. Tema salarelv on vahetus. Tee Graali manu ei ole teatud programmi genereeritud, vaid käega katsutatav. Enne ooperit siin-seal tardunud räsitud moega sõdalasi pole renderdatud. Trepiastmed kõmisedavad. Koorid sahistavad kuuldavalt jalgu. Tempel ei ole fatamorgaana. Ehtsus on väärtus. Kas tehasekeskkonna templiks ülendamine on visioon või missioon? Näib, et eurofraasidest napib kirjeldamaks vägevast muljet, mille löid eelkõige stsenograafia ja valgustus. Avanev lava, selle aluse pinna rakendamine, koor galeriidel – kõik toimus. Tehniline meeskond oli sama heal tasemel kui hääled.

Stseen "Parsifalist" –
Amfortas (Rauno Elp) ja
Graali rüütlid.
FOTOD HARRI ROSPU

Väärtuste esitlus

Nicola Raab soovib näidata tööstusühiskonna ajastu lõppu, jättes õhku küsimuse, kas uus põlvkond suudab oma aeda niikauga kasta, kuni loodusele löödud haavad Amfortase ihu kombel kinni kasvavad. Hõbedased torud roostetavad läbi, rüütlid kannavad nende tükke kui mälestusi, kattes metalli samas valget (puhtuse? leina? kõikevarjava lume?) karva rätiga. Langevate kalavõrkude sümbol jääb ehk liiga esoteeriliseks. Soovija saab neilt vihjeid nii pühale Peetrusele kui "rikka kaluri" minasjututüübile. Keskkonna kontekstis on sõnum küllalt kole: vahav raud tapab kõik elusa. Euroopa lõputu kisklemine kalakvootide pärast on ooperiga kenasti lõimitud, nagu ka kolmandas vaatuses rõhutatud kasvahooneefekt. Olgugi haljad (jälle ehtsad!) taimed Opéra Bastille'i 2008. aasta Krzysztof Warlikowski lavastuses nähtud, annab nende ootamatu ehtsus soovitud värske õhu puhangu.

Tõelisus kui väärtus on kõne all teises, "naiste" vaatuses, kus Parsifal hülgab lilledelisele ahvatlusele. Dekonstruksioon ajab taas ihu karvad püsti. Lillnaised loobivad Parsifali õuntega. See tähendab, et reaalne bioloogiline kohus kanda vilja asendatakse viljatu õitsemisega. Stseen on hästi mängitud ja eriti liigutud, kuid eelkõige tuleb imetleda lavastaja mõtte sünkroonsust Wagneri omaga – viljatu Klingsori näitabki elu põhi-väärtuse, loomuliku ehk viljaka armastuse

mahasalgamist. Parsifal valib lihaliku armastuse asemele *agape*, kaastunde, tasakaalustab võluriigi väe ja saab kätte tervendava relva, mis lubab himu väe asendada loova jõu võimuga.

Tugev ja tugevam

SWOT-analüüsi nõrkusi on Raabi lavastuses vähe. Küsimärgi alla võib panna kunstnikutöö, iseenesest huvitavate kostüümide lahenduse just sellises võtmes. Arvo Volmer ja orkester on väga head. Arvustajale meenub vägisi Stalini-aegne käsk kujutada elu positiivselt ja taandada konflikt hea ja veel parema võitlusele. Sel juhul kinnitaks, et Irmgard Vilsmaier laulis ja näitles suurepäraselt. Isegi teise vaatuses rõve žest tuli välja loomulik, nullides ette ära küsimuse hea maitse piiridest ooperilaval. Võrreldes Richard Deckeri Parsifaliga oli Vilsmaieri Kundry parem, sest mõjus pingevabalt. Deckeril on korralik kangelastenor. Tema lavakujule määratud kauboiroll võib olla lavastaja halastamatu diktaat, aga isiklikult soovinuks kogeda esituses rohkem sarmi. Peategelaste ümber on Wagner kujundanud ühtlase ansambli, kus kande roll on Gurnemanzil (Manfred Hemm) ja Amfortasel (Eike Wilm Schulte). Vastaspole Klingsori (Martin Winkler) töö on kergem. Kurja on ikka hõlpsam mängida kui head.

Eestlase jaoks on suur rõõm, et meie endi Koit Soasepp, kavalehel küll Soome Rahvusooperi esindaja, on jõudnud Titureli

osani. Kodupubliku aplaus oli välja teenitud. Eesti Rahvusooperit esindasid neli kannupoissi (Juuli Lill, Teele Jõks, Aleksander Arder ja Andres Köster) ning kolm lilleneiu (Kristel Pärtna, Kristina Vähi ning Albina Kotšetova). Wagneri-lauljaid tundub kasvavat küll.

Võimsad võimalused ja suur oht

Estonia väärib kiitust selle eest, et pole Wagneri teoste valikul läinud kergema vastupanu teed. Järjepidevuse huvides võiks nüüd ette võtta näiteks "Nürnbergi meisterlauljad". Aga kuhu mahutada selle hiigelkoorid? Kas jääbki ainult Noblessneri pind? Kui kaua see lahendus vilja kannab? Välismaa meelkitab meilt nii häälid kui ka lavastajaid, dirigentidest kõnelemata. Üks põhjus on repertuaar, mille omakorda määrab vananenud teatrimaja võimaluste ahtus. Seepärast palugem üheskoos: andku Eesti riik koos maksumaksjaga Graali jaoks tõeline tänapäevane tempel. Tapkem üheskoos oht eesti ooper Klingsoriks kohitseda!

Esimesel vaheajal kurtsid paljud mittemuusikuist tuttavad, et ei saa aru muust kui muusika ilust. Teiseks vaheajaks olid nad juba sõnumisse sukeldunud ja kinnitasid, et mõistavad kõike. Mitu vaatajat avaldas soovi näha "Parsifali" veel kord. Oli neid, kes ostsidki pileti järgmiseks õhtuks. Seega on misjonäri ülesanne täidetud. Aitäh, Estonia!

Jaht uutele elamustele Patt ja armastus Birgitta festivali ooperietendustes

ANU VEENRE
muusikateadlane

Dvořáki "Näkiheid" stiilne muinasjutumaailm.
Natalja Zagorinskaja (Näkiheid) ja Dmitri
Skorikov (Vetevana).

Birgitta festival 13.–21. augustini Pirita kloostri varemetes. Ooperižanris etendused Verdi "Attila" ("PromFesti", Endla teatri ja Birgitta festivali ühisprojekt), Dvořáki "Näkiheid" ja Bizet' "Carmen" (ooperiteatri Helikon lavastus).

“**I**nimhing on patune, kuid ka armastusest tulvil!” Nii laulab Antonín Dvořáki ooperi "Näkiheid" nimitegelane, soovides muretu näkielu asemel endale inimhinge. Patt ja armastus on oluliseks sõlmpunktiks ka Georges Bizet' ooperis "Carmen" ning sõjarelvaks Giuseppe Verdi "Attilas". "Näkiheid" ja "Carmen" olid Moskva ooperiteatri Helikon produktsioon, lavastajaks teatri asutaja ja kunstiline juht Dmitri Bertman.

"Attila" töid lavale Eesti jõud (lavastaja Üllar Saaremäe), rahvusvahelist solistide ansamblit saatis Kaunase Riikliku Muusikateatri orkester ja koor Lauri Sirbi juhatusel.

Kontseptsioonilt küll erinevad, pakkusid mõlemad Helikoni lavastused tõelise teatrielamuse. Ühtviisi imestust ja imetlust äratas lavastaja söakus tuua Dvořáki "Näkiheid" lavale stiilipuhta muinasjutuna ning fantaasia leidmaks uue lähenemise ja lõpplahenduse nii pähekulunud ooperile nagu Bizet' "Carmen". Taas sai kinnitust Bertmani oskus ilmestada lavastust põnevate detailidega. "Näkiheidust" meenus esimesena nimitegelase inimeseks moondumise stseen: sel ajal, kui näkk vahetas lavaruumi sügavamas osas oma kostüümi inimese oma vastu, rookis Nõiamoor lava eesosas suurt kala (löhe?) ja saagis selle lõpuks robustselt pooleks. Nii võigas, nii sümbolne, nii kunstiline! "Carmenis" aga toimus hästi stseen, milles vabrikutöölised kirjutasid kriidiga telliskiviseinu kujutavale dekoratsioonile sõnumeid rahust ja armastusest, mis mõjus samal ajal protesti ja ohjeldamata kire avaldusena. Võrdselt lavastajaga ta-

haksin mõlema lavastuse juures tunnustada lava- ja kostüümikunstnike Viktor Nežnoi ja Tatjana Tulubjeva ning koreograaf Edwald Smirnovi tööd, kelle ideede ja omavahelise koostööta poleks nii terviklikke ja mõjuvaid lahendusi sündinud.

1999. aastal mängiti Vanemuise teatris Bertmani lavastatud Dargomõžski "Näkiheidu", nüüd siis (18. augustil) kõlas Pirital Dvořáki samanimeline teos. Lavastuse üldpilt oli juugendlik ning kooskõlas teose esietenduse ajaga (1901 Prahast): sinakaslillad toonid kaldapealse ja kaljude kujutamiseks, laval lebamas laiali laotatud üleelusuurused oliivikarva merkarbid ja pastelne valgustus kujundasid toimuvat unenäolise pildi, kus tegelased liikusid üldjoontes kas vähe või aeglaselt. Võimalus süveneda lavapildi ja liikumise igasse plaani venitas etenduse muusikalist kulgu piltlikult öeldes pikemaks, kuid hoidis tähelepanu terava. Et muusika on lihtne ja etteaimatav ning kuulub traditsiooni poolest pigem 19. sajandi algusse, polnud ka Bertmani lavastuses püütud ühtegi tegelast n-ö üle mängida. Kõik rollid olid kujundatud üheplaanilistena nagu muinasjutule omane. Lehekülge-

dena pildiraamatust avanesid vaatajale veidi kohmetu Vürst (**Dmitri Ponomarjov**), õel Võõramaa printsess (**Tatjana Kuindži**), kapriisne Nõiamoor (**Ksenja Vjaznikova**), koomilise paarina Kõõgipoiss ja Metsavaht (**Marina Karpetšenko, Mihhail Serõšev**) ning kõiketeadja Vetevana (**Dmitri Skorikov**). Orkester kõlas **Konstantin Tšudovski** juhatusel sulnil, sel jagus nõtkust ja täpsust kõigis ooperi valsilikes meeloodiates. Oodatult kujunes etenduse säravaimaks täheks nimiosa laulnud sopran **Natalja Zagorinskaja**. Rollist tulenevalt võiks tema hääle ilu nimetada ebamaiselt kauniks, kuid tegelikult võlus just lauljanna loomulikkus, tema hääle inimlik ja väga sume tämber, laulumaneeri näiline lihtsus. On erakordne, millise nüansirikkusega Zagorinskaja oma partii esitas, lauldes seejuures praktiliselt ilma *vibrato*-ta ja kõlades registrist olenemata alati kergelt.

“Carmeniga” anti Birgitta festivalil kaks etendust, millest mina nägin teist (20. augustil). Pean lavastust äärmiselt huvitavaks ja etendust ise sajabrotsendilisel õnnestunuks. Lavastuse tegid tugevaks mitmed uued osalahendused, põnevalt seatud liikumine ja sellest tulenev hoogne lavapilt ning loomulikult muusikaliselt kõrgetasemeline teostus. Visuaalselt meenubki etendusest esmalt koor – vabrikutöölisi kujutati mässuliste noortena, kelle pungi- ja grungehõngulised kostüümid ning koreograafia rõhused tugevalt seksapiilile (sellest ka keeld alla neljateistkümneaastasi etendusele mitte lubada). Stiililiselt tekkis paralleel

Birgitta festivalil 2006. aastal mängitud “Katerina Izmailovaga” (samuti Bertmani ja Helikoni lavastus), mis tekitas elevust ja andis arutlusainet just tänu julgele koreograafiale. Ootamatu ja mõjuv oli juba “Carmeni” algus, mil minuti jagu enne avamängu lavale jooksnud ja üles rivistatud koor andis rütmiseeritult jalgadega vastu maad pörutades kogu õhtule iseloomuliku meeleolu. Koori jalalöökidest tõukunud muusika tõmbas kuulaja oma halastamatusse haardesse ja hoidis vaimustust etenduse lõpuni. Kogu muusikalist ja lavalist hullust – jahti uutele elamustele, nagu poleks “Carmenit” varem nähtud! – ohjas suurepäraselt dirigent **Eri Klas**.

Kontseptsioonilt küll erinevad, pakkusid mõlemad Helikoni lavastused tõelise teatrielamuse.

Värvikates kostüümides peategelaste paar – Attila (**Anatoli Siuko**) ja Odabella (**Sandra Janušaitė**).

Kui tavaliselt käib võitlus ooperi teise peategelase kohale don José (**Vadim Zapletšnoi**) ja Escamillo (**Sergei Toptõgin**) vahel, siis seekord sekundeeris Carmenile (**Larissa Kostjuk**) hoopis Micaëla (**Jelena Semjonova**). Bertmani käsitlus oli neid teineteisele lähendanud: Micaëlast kiirgas algusest peale julgust ja meelekindlust, Carmen seevastu näis hoolimata teravast kee-

lest loo arenedes üha kurblikumaks muutuvat. Et Carmen sureb etenduse lõpul mitte don José, vaid hoopis Micaëla noa läbi, oli muidugi ootamatu, kuid sisuliselt põhjendatud lõpplahendus. Vokaalselt oli Larissa Kostjuk võrratu: hooletult loobitud vokaalteose tantsulisemates aariates, väljendusrikkus ja vaoshoitus dramaatilisemates stseenides, põlemine ja kustumine.

Pärnu "PromFesti" ja Endla teatri ühisprojektina lavastati suve algul Verdi ooper "Attila", mida mängiti juunikuus mõned korrad Endla teatris ja hiljem ka Vane-muises. Lavastusmeeskond (muusikaline juht ja dirigent **Erki Pehk**, lavastaja **Üllar Saaremäe**, lava- ja kostüümikunstnik **Madis Nurms**, koreograaf **Oleg Titov**, valguskunstnik **Margus Vaigur**) lubas vaatajale uudset lähenemist – teose nurgakiviks pidi saama üldjuhul meelegindla ja elukogenud mehena interpreteeritud nimitegelase kujutamine hoopis noore ja ulja väejuhi-na. Valgevene noore bassbaritoni **Anatoli Siuko** esituses oli tõesti palju mängulisust ja nooruslikku jõudu ning tema vokaal meelitas kuulajat igal juhul. Füüsiliselt jäi aga osa lahti mängimata. Juba esimeses vaatuses sisse võetud poos (harali käed ja jalad, veidi küürus selg) saatis peategelast etenduse lõpuni ning staatilisus tegelaste lavapildis iseloomustas ka teisi osatähtsi. Antiiksete pooside võtmine nii soolo-

numbrites kui ka ansamblites sobis teose ainestikuga, kuid mõjudes kord tõsiselt ja siis jälle groteskselt, ajas see vaataja lõpuks põnevuse asemel segadusse ja tüütas ära. Napile liikumisele ja lavakujundusele (suured lühtrid ja trepiga pjedestaali tüüpi kõrgendik) vastandusid aga kirevad kostüümid, millest igaüks eraldi oli fantaasiarikas ja huvitav vaadata. Kui enamasti seotakse tegelaste rõivastus stiiliga, mis toob nad laval kas samasse aega või tegevuspaika, siis siin kiskusid kõik kostüümid eri suunda. Ka ühe tegelase piires võis rõivastus sisaldada elemente nii tänapäevast kui ka antiigist, laenata midagi animatsioonikangelastelt, ulmeseriaalidest jm. Intrig, mis peaks hoidma etenduse elava ja mida oli punutud tegelaskujude ja nende lavalise väljanägemise vahele, on tegelikult olemas juba Verdi muusikas ning sellest oleks võinud ka rohkem lähtuda. Muusika tantsuline karakter, vaheldumisi hoogne liikumine ja õrn meeleolu lähevad "Attilas" pidevalt vastuol-

lu sündmuste sõjakuse ja tegelaste jõulisusega. Kui aga lisada liigkirev lavapilt, siis tekitab see raskusi tähelepanu suunamisel ja lavastuse rõhuasetuste tabamisel.

Etenduse muusikaline teostus oli üldjoontes hea, eriti lauljate poolelt. Siuko kõrval olid ka teised solistid (**Sandra Janušaitė**, **Vladislav Sulimski**, **Erik Fenton**, **Mati Palm**) vokaalselt tugevad. Lauljana meeldis enim bariton Vladislav Sulimski kindral Ezio rollis, tema esituses oli palju dünaamikat, erinevaid kõlavärve ja lavalist sära. Orkestrist oli tunda, et partiid olid muusikutele ehk liiga kätte mängitud, sest üksteise kuulamist ja koosmängu pingestust jäi seekord väheks. Meeldis, et ooperi teises vaatuses andis dirigent muusikaliste numbrite vahele rohkem aega. Et sündmuste kulgemise rütm teose lõpu poole üha kiirenes, moodustasid pikemad pausid aariate vahel kontrasti, mis tuli elamusele kasuks.

Mässulise Carmen'i ja politseivormis don José esimene kohtumine.
FOTOD HEITI KRUSMAA

“Illos, illos,” ütleks August Topman

XXV Tallinna rahvusvaheline orelifestival

IVALO RANDALU
muusikateadlane

Nõnda tavatses professor Topman 1930ndatel õpilaste õnnestunud sooritusi kiita, nõnda oluks ta 1970ndatel enam kui rahul meie orelielu taastumisega ning seejärel nüüd häälel meel midugi ka orelifestivalide (TROFide) veerandsajandist. Julgen arvata, et eriti meeldinuks talle kunstilise juhi Andres Uibo mitmeplaaniline läbimõeldus tänavu- ses juubelireas.

Esiteks tunnistagem kontsertantide rohkust: organiste 22 (sealjuures raja tagant 14!), sama palju vokaliste, instrumentaliste, vokaal- ja instrumentaalansambleid / koore / kammerorkestreid – kõik meilt. Enim, kuni kümnel kontserdil osalesid Uibo ise ja järjepidevaim külaline, orelikorüfee Hollandist Peter van Dijk (esinenud orelifestivalil alates 1999. aastast), kuuel korral ka praegune Pariisi konservatooriumi õppejõud Edouard Oganessian. TROFi aoadadel tõhusalt selle kaalu kergitanud professorihärradest olid kohal Leo Krämer, Hartmut Rohmeyer, Stefan Palm ja suurepärase konditsioonis 82-aastane Hans Gebhard Saksamaalt. Ega kutsutute geograafilise haardega (kui meenutada, et käidud on siin Jaapanist USA ja Uruguaini) väga ei liialdatud: organiste osales seekord veel vaid Venemaalt, Itaaliast, Poolast, Suurbritanniast ja Portugalist. Liitati, kui omi on üle paarikümne.

Kuigi Tallinna-keskseis üritusis (Pärnus neli ja Narvas üks) prevaleeris faktiliselt puhas orelimuusika – valdavalt Nigulistes ja Jaani kirikus –, jätkus hulk kõlavahelduslikke sega- ning päris “orelivabu” kavu kinnitamaks, et balans kujunes tasakaalustatuks: agarale külastajale ei sattunud kõrvuti sarnaseid kõlavälju, rääkimata muidugi vabast valikust, mis sageli polnud juba

puhtfüüsiliselt kuigivõrd “vaba” – ikkagi 24 muusikalist põhisündmust üheksa ööpäeva jooksul!

Nüüd programmist. Iga iseseisvat kava võib vastavalt ülesehitusele vaadelda ommoodi kompositsioonina, olgu koostamisprintsipiiks kontrastsus, mingi arengujoonis või mis tahes. Sama, kuigi harvemini, saab öelda ka mõttekalt planeeritud festivaltsükli kohta. Juubeli-TROFis põimus ka mitmeid läbivaid telgi. Kandvaim – Johann Sebastiani muusika – kõlas populaarsete väikevormidena Nigulistes kohe festivali “auftaktis”, s.o öökontserdil, mis vahelduvate muusikaliste ja kunstilooliste vestluste pooltundidega oli otsekui vesper, toimetatud päikeseloojast päikesetõusu muusikute Andres Uibo–Mari-Liis Uibo–Ka Bo Chani, van Dijki–Vox Clamantise, Ulla Kriguli–Virgo Veldi, Heiki Mätliku–Andres Uibo, Anna Humala, Deniss Kasparovichi, Tiit Kiige, Anna Karpenko, Gustav-Leo Kiviranna ja Veronika Kostõljeva ning kunstiloolaste Tarmo Saareti ja Raivo Reidna poolt. Nii hullu õist asja pole kusagil kuulnud ning rahvast oligi murdu – hommikuks olevat saalist läbi liikunud 2500 inimest!

See, mida kuulati Rootsi-Mihkli kirikus, oli suure osas mulluse kordamine ja parim valik Bach'i parimast varamust. Alustuseks esitati Andres Uibo soleerimisel kontsert g-moll BWV 1058. Seejärel mängis van Dijk klavessiinil kontserdi f-moll BWV 1056. Ning siis tuli õhtu kulminatsiooniks kontsert kahele viiulile ja orkestri-le BWV 1043, milles solistipartiid esitas hea energia ja tundliku tooniga duett Mari-Liis Uibo ja Andres Mustonen. Küllap varem inimesed mäletavad isa ja poja Oistrachi ning Gidon Kremeri–Tatjana

Festivali peakorraldaja Andres Uibo.

Grindenko omaegseid mahlakaid kaunikaarelisi esitusi, meie omade mäng oli seevastu parajalt hillitsetud, diskreetssem. Andreski tuli orelipuldi juurest saali kuulama, lõppedes kaikusid võlvide all braavohüüded, papa säras. Kontrastselt “klõbisevana” järgnesid kontsert D-duur BWV 1054 Ivo Sillamaalt haamerklaveril ning mahlaka, romantilise värviga kontsert d-moll BWV 1052 Peep Lassmannilt flüügelil. Küllap tunnetanuks nõnda Bach isegi, oluks tal vaid selline instrument ja elu meile ligemal elatud.

Üle kogu festi kõrgus aga 3. augusti õhtul Nigulistes kogetu: mängiti kuut Bach'i võimsamat orelisuurvormi, kõigi ette ja järele kuulus *attacca* vaimulik aaria. Seega kaksteist vokaalpala, mis raamisid orelioo-pusi ka helistikuliselt, vastavalt G, g, D, d, b, c – juba oma lihtsuses geniaalne sobitus, mille peale pole vist kusagil varem nii veenvalt tulnud. Täiuslik muusikaline katedraal! Kontratenor Chan ei laulnud mitte üksnes hingestatult, ta on jõudnud ka vokaalse täiuseni. Organistid esindasid mõis-tagi meistrklassi: Aare-Paul Lattik, Rohmeyer'i ideaalses tempos, eeskujuliku

Mõned festivali külalistest: Giampaolo di Rosa, Peter van Dijk, Hartmut Rohmeyer ja Hans Gebhard.

FOTOD EESTI KONTSERT

vormiga esitatud tusetõsine Fantaasia ja fuuga g-moll, itaallane Olympio Medori oma fantastilise koordineerimise ja virtuosose pedaalitehnikaga, Peter van Dijk loomuliku voolavusega ja mitte sageli pakutava närvilise tähenduslikkusega esitatud Bachi Tokaata ja fuuga d-moll, teine itaallane Matteo Galli ning Uibo kuulsa c-moll Passakaljaga – viimaste kümnendite veenvaim esitus. Sellega oli TROFi suurim kulminatsioon minu jaoks toimunud.

Tipphetkeks oli ilmselt siiski mõeldud Bachi eluröömus kantaat “Höchsterwünschtes Freudenfest” BWV 194 lõppkontserdil. Eeskätt pööraselt raske baritonipartii tõttu (tõuseb tenori kõrgustesse) veeretati esitusemõtet nagu kuuma kartulit peos, ent riskiti ja üldjoontes saadigi hakkama (Voces Musicales, Tallinn Sinfonietta, solistid Mustoneni juhatusel), kuigi kohati pingutamisi – just Endrik Üksvärav tuli oma kardetud partiiga ilusti toime!

Teiseks TROFi läbivaks liiniks kavandati Liszti 200. ja Edgar Arro 100. sünniaastapäeva tähistamine. Toreda üllatusena mängisid avapalvusel toomkirikus kõik kolm 1987. aasta “seli” – toonase nimekujuga Oganessjan, Uibo ja moskvalane Aleksei Šmitov – nüüdsete professoritena igaüks ühe osa Liszti koraalist “Nun danket alle Gott”. Oganessian esitas Liszti oreiloomingust veel Variatsioonid Bachi teemal “Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen”, portugali virtuosos Giampaolo di Rosa sümfoonilise poemi “Orpheus”, Gebhard Fantaasia ja fuuga “Ad nos, ad salutarem undam”, Krämer “Leinaoodi” ning Deniss Kasparovitch teistkordselt Fantaasia ja fuuga. Edgar Arro eesti rahvaviisitöötused Uibolt

olid reastatud vaheldusrikkalt ja värvikalt ning ka “Viis kontrasti” Oganessianilt polnud värvivaesed, kuigi helilooja 100. aasta juubel väärinuks arvukamate tööde eksponeerimist.

Kolmandaks festi läbivaks teljeks võibki pidada eesti muusikat. Kaalukamate oopus-tega oli esindatud Uibo: “Apocalypsis Symphony” autori nipikusteni küündivas esituses, “Valgus ja vari” neljale käele (Gustav-Leo Kivirand ja Deniss Kasparovitch), RAMi orelikõlaline “Antifoonid” ning tumedalt hingesügavusse kustuv “Agnus Dei” häälele ja instrumentidele lõppkontserdil. Artur Kapi, Kuldar Singi, Peeter Süda ja teiste kõrval mind lausa lummas Galina Grigorjeva peenestruktuuriline vene intonatsioonidega “Palve” (Ulla Krigul ja Virgo Veldi). Ja muidugi köitis Pärdi kava Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja ideaalse pindlikkusega koori saatnud inglise organisti Christopher Bowers-Broadbentiga Paul Hillieri juhatusel.

Neljandaks teemaks olid improvisatsioonid antud-valitud teemadel. Enim haarasid need luteri koraalidele looduna hardshetke-kontserdil Toomas Trassilt, Matteo Gallilt, Peter van Dijkilt (kasvatas variatsioonid fuugaks!) ja Rohmeyerilt (süidilik), atmosfääri häälestuseks Jaan Tammsalu mõtted. Meistermängijate selline looming on seda laadi võrdluses eriti huvitav, kus isikupära selgesti välja joonistub. Erinevatel päevadel improviseerisid veel ka di Rosa ja kõige vapustavamalt Krämer, kus ta oma saksa romantikutele pühendatud kava lõpus korraldas terve programmilise etenduse... Oleg Jantšenko teemale!

Veel tahan ära mainida erilist improvisatsioonilist “oratooriumi”, 1916. aastast pärineva itaalia tummfilmi “Kristus” helindust Toomas Trassilt ja Vox Clamantiselt. Lugu on jõudmas ka oopuslikku seisu, st noodipaberile ja see võib ka koos pildiga maailma rändama sattuda. Suurepäraseid n-õ telgedeväliseid sündmusi toimus veel mitmeid, näiteks Bruhnsi orelimuusika ja kantaatide kontsert (Rohmeyer, Studio Vocale ja Tallinna Barokkorkester Toomas Siitani juhatusel), van Dijk kava “Böhmist Guilmantini” ja koos hortuslastega itaalia renessansist, festivali missa jm.

Vaatamata tekstivohale pean tunnustama, et TROFi õilsa sisu juurde ma küllap ei jõudnudki, selle eest vabandan! Proovige järgmisel aastal ikka ise võimalikult palju haarata, Uibol on XXVI TROFi kontuurid juba joonistatud.

Eredamaid muljeid XXV orelifestivalilt

Toomas Trass: Väga meeldis Bruhnsi kontsert Nigulistes: üks selline olnud kunagi ka kirikumuusika 17. sajandil Tallinnas (Buzbetskidi Nigulistes, Meder Olevistes jt), juba tavapäraseks saav Bachi-gala, Pärdi-le pühendatud kontsert. Üldse on tore, kui orel vaheldub kristliku vokaalmuusikaga, see jätab liturgilise tunde. Šmitov rabas oma jõulise romantismiga ning omaloominguga (fantastiliselt meisterlik regeerilaadne koraalfantaasia). Tõeline orel ja vaimuliku muusika pidunädal!

XVIII rahvusvaheline Haapsalu keelpillifestival

MART KUUS

Haapsalu Muusikakooli klaveriõpetaja

Juulikuu viimasel nädalal kõlasid Haapsalus taas keelpillid. Viie festivalipäeva sisse mahtus seitse kontserti Haapsalu erinevates paikades. Linna muusikasuvi pakkus küll rikkalikku valikut, kuid põhjalik eeltöö ning tõhus reklaam töid keelpillifestivalile siiski täissaalid. Avakontsert püstitas publikurekordi.

Festivali läbivaks teemaks oli seekord Vivaldi looming, oodatuid külaline aga Sibelius Akadeemia professor, maailma kuulus viiuldaja Réka Szilvay. Avakontserdil 27. juulil esitas ta kvinteti saatel Vivaldi "Aastaajad". See oli minu jaoks kontserdinädala kõrghetk. Iidse toomkiriku võlvide all lendles imekaunis keelpillikõla, mõneti vaoshoitud, samas ometi täpne, kõnekas ning varjundirohke. Solisti ja kvinteti koostöö oli nauditav (eraldi tooksin esile klavessiinimängija Reinut Tepi innustavat rolli kogu ansambli juhtimisel). Täissaal kuulas hardas vaikuses, oldi imeliste helihetkede tunnistajaks. Festivali kunstiline

juht Eva Punder oli juba mitu aastat Réka Szilvayd Haapsallu esinema kut sunud, kuid külaskäik sai teoks alles nüüd. Pärast kontserti sain teada, et Szilvayl oli olavigastuse tõttu viieaastane esinemispaus. Esimest korda mängis ta taas publiku ees juuli algul Soomes ja teist korda Haapsalus. Võib vaid oletada, millist tahtejõudu, sihikindlust ning eneseületamist oli vaja, et jälle tippvormi tõusta!

Igal aastal on festivali programmi võetud ka mõni peajoonest veidi erinev esineja. Seekord lisas üritusele värvi Eesti, Soome, Rootsi ja Taani muusikuid ühendav ansambel Blink. Neli noort naist esitasid 29. juulil Kultuurikeskuse galeriis Põhja-maade pärimusmuusikat. Uudne moment oli 26. juulil festivali eelkontsert "Südame-laul", kus laulja Katrin Lehismets ja pianist Jüri Ilves töid Wiedemanni gümnaasiumi saalis kuulajateni väga viimistletud ning nõudliku kava.

Rahvusvaheline
Haapsalu
Keelpillifestival

Festivaliga samal ajal toimus Haapsalus keelpillimängijate suvekursus. Kuurortlinna kogunes õpilasi Eestist ja Soomest. Peamine eesmärk oli saada orkestris mängimise kogemusi ja viimistleda vilunud pedagoogide juhendamisel soolorepertuaari. Dirigent Mikk Murdvee käe all harjutati esinemisküpsaks kaunis orkestrikava (Vivaldi, Tormis, Arenski). 31. juulil tuldi selle kava-ga Kuursaalis publiku ette. See kontsert oli ühtlasi kogu festivali lõppkontsert.

Festivali peakangelane oli kahtlemata dirigent ja viiuldaja Mikk Murdvee. Ta tegi kahe orkestriga (suevekursuse ja festivali orkester) proove, dirigeeris kahte kontserti, esines ise orkestri ees violal, mängis viiulit mitmes keelpilliansambelis ning andis ka õpilastele tunde! Kadestamisväärne produktiivsus! Ja kui mõelda tagasi suvekursuse pedagoogide kontserdile Uuemõisa valges saalis 28. juulil, siis meenub eelkõige just Mikk Murdvee ja Sigrid Kuulmann-Martini täiuslik duett. Väga hinge läks ka Schnittke "Stille Musik" Urmas Vulbi (viulil) ja Teet Järvi (tšello) esituses. Selle kontserdi teises pooles pakuti aga kuulajatele avastamisrõõmu. Ettekandele tuli saksa helilooja Joachim Raffi ulatuslik Oktett C-duur (kavalehelt võis lugeda, et see oli esmaesitus taasiseseisvunud Eestis). Esimeses puldis mängis jälle Mikk Murdvee ning ta oli kolleegidele igati innustav ja mobiliseeriv ansamblipartner.

Haapsalu toomkirikus Vivaldi "Aastaegade" proovis.

FOTO ARVO TARMULA

Uus festival “Tallinna tornid”

Kultuuripealinn “Tallinn 2011” ja Corelli Music esitlesid 25.–27. augustini uue formaadiga festivali **“Tallinna tornid”**.

Corelli Musicu kunstiline juht **Mail Sildos**: “Festival sündis Corelli hea kaasteelise **Birgit Kraasi** ideevälgatusest paar aastat tagasi. Kuulus “kilukarbisiluett” on ju tänaseks täienenud, lisaks kirikutornidele on merelt vaadatuna uueks domineerivaks ka suur bukett tänapäeva torne.

Corelli Music on alati avatud uutele ideedele ning kultuuripealinna-aastaks kasvas mõtest terve festival, mis täitis nii keskaja linnamüüri tornid, kirikud kui ka tänapäeva pilvelõhkujad iga torni ehitamise ajastule vastava muusikaga. Festivali lõppkontsert “Kaunim kultuuriaasta su elus” tõi kokku laulud merest, tornidest, lilledest ja armastusest.” Esmakordselt olid kontserdi-paikadena kasutusel pilvelõhkujad: hotelli Radisson Blue katusekorrus ja SEB Panga peamaja saal 23. korrusel.

Festivalil esinesid **Kiili vanamuusi-**

kaansambel, ansamblid **Rondellus**, **Resonabilis** ja **Una Corda**, ETV tütarlastekoor, kammerkoor **Noored Eesti Hääl**ed Martin Sildose juhatusel, **Helin-Mari Arder**, **Kadri Voorand** ja **Raivo Tafenu**. Festivali omapäraseks lõppakordiks sai üllatus lillfestivalil ja “Muinastulede öö” tuletervitus saamine üle mere teisele tänavusele Euroopa kultuuripealinnale Turule.

Mail Sildos: “Festival sai väga kõrge tasemega, kõik esinejad kuuluvad meie tippklassi. Loodame, et pärast esimesi õnnestunud kontserte hakkab tekkima traditsioon korraldada muusikaõhtuid ka pilvelõhkujates, mis on tegelikult väga toredad kohad. Eriti kaunis oli kontsert Pika Hermannil ja lamil koos lipu langetamisega päikeseloojaku ajal ETV tütarlastekoori südamluude saatel. Uskumatult rahvarohke oli festivali lõpetamine Tallinna lillfestivalil ja mitme tuhande liikmeline laulev rongkäik Lennusadamasse.”

Festivali tulevikuplaanide kohta ütles Mail Sildos: “Corelli Music soovib väga jätkata festivali ka edaspidi ning kujundada sellest uus ilus traditsioon lisaks mõisates ja muusikasalongides toimuvatele ning kirikupühadele pühendatud sarjadele. Praegu pole veel teada, kui paljud kultuuripealinna ettevõtmised jäävad ellu ka tava-aastatel, sest sellise festivali maksumus on klassikalise muusika kohta ebatavaliselt suur. Mõtted aga juba liiguvad, sest Tallinn on rikas nii tornide kui ka suurepärase muusikute poolest.”

FOTO BIRGIT KRAAS

Kammerkoor Collegium Musicale saavutas Arezzos väljapaistva tulemuse

Peagi aastaseks saav **Collegium Musicale** saavutas septembri keskel Itaalias toimunud kõrgetasemelisel koorifestivalil "Polifonico 2011" *grand prix'* voo- rus teise koha, jäädes tasavägises võistluses alla Jaapani koorile **Vox Gaudiosa**. Ühtlasi võitis kammerkoor kahes kategoorias esikoha ja kaasaegse muusika voorus eripremia.

Festivali *grand prix'* vooru pääses lisaks mainitud kahele koorile veel **Salt Lake City Vocal Artists** USAst. "Meil oli suur au koos nii suurepärase kooridega laulda. Saime palju positiivset tagasisidet ja kontakte edaspidiseks, millel on samuti suur väärtus," ütles koori dirigent **Endrik Üksvärav**. "Tegemist oli tõelise laulumaratoni- ga," näiteks reedel esinesime sisuliselt jär- jest kolme kategoorias. Lauljad olid usku-

matult tublid. Ei oskagi neid kuidagi täna- da ega öelda, mida tegelikult tunnen," lisas Üksvärav.

Arezzo festivali laulis eestlaste jaoks kuulsaks **Tallinna Kammerkoor Kuno Arengu** juhtimisel (1972). Konkurss kuu- lub festivalisarja "European Grand Prix" ja on neist kõige tähtsamal positsioonil. Kokku valiti tänavu Arezzosse võistlema kaksteist koori. Kammerkoor Collegium

Musicale osales neljas kategoorias. Festivali seitsmeliikmelise žürii esimees oli dirigent Peter Broadbent (USA).

Arezzo konkurss oli Collegium Musi- cale jaoks tänavu juba kolmas. Aprillis osales koor Tallinna rahvusvahelisel koo- rifestivalil, kus saavutati kammerkooride kategoorias kolmas koht. Juulis saatis koo- ri edu Itaalias Gorizias toimunud koori- festivalil, kust toodi koju nii *grand prix* kui ka viis kategooriavõitu. Koor osales Suurbritannia kultushelilooja Roxanna Panufniku "Tallinna missa" maailma-esi- ettekandes, septembri lõpus osaleti Tallinnas Rotermani Soolalaos Erkki- Sven Tüüri autorikontserdil.

XVII Kuressaare kammermuusika päevad

Üks Eesti pikaagesemad festivale, **Kuressaare kammermuusika päevad** töid taas sügavust ja avastusi linna suvises- se identiteeti. Sellel festivalil saavad kokku nii oodatud sündmused kui üllatused. Kauni traditsioonina esineb avakontserdil alati festivali pianistist kunstiline juht **Andres Paas**. Seekord mängis ta suurele publikule Venemaa muusikute **Julia Igonina** ja **Rustam Komatškoviga**. Meeleoluka öökontserdi sisustas Itaalia ki- tarrikvartett EON ning Kuressaare ülipo- pulaarsete SPAde ühte kaunisse saali tõi ek- sootikat tangoetendus. Kuressaare lossi iid- ses kapiitlisaalis laulis **Orthodox Singers** ja traditsioonilisel klaveriõhtul esines suure menuga **Mihkel Poll**. Festivali lõpetas Ungari **Accord** keelpillikvartett.

Julia Igonina, Andres Paas ja Rustam Komatškov Brahmsi kolmanda klaveritrio ettekandel.

Eesti Interpreetide Liit pakub algaval kontserdihooajal muusikat igale maitsele

Eesti Interpreetide Liit alustab 13. oktoobril oma hooaega, mis on järjekorras kümnes. EIL alustas kontserttegevusega aprillis 2001. Tänavu alustab liit koostööd Tallinna Filharmooniaga, hakkates korraldama kontserte Mustpeade Majas. Traditsiooniks saavad kammermuusika neljapäevad, kus kaks korda kuus toimuvad õhtused kammerkontserdid.

EILI kontserdisari pakub muusikat igale maitsele; lavale astub hulk Eesti interpreete, kes esitavad muusikat Viini klassikalisest koolkonnast kaasaegse muusika ja elektroonikani.

Hooaja avavad 13. oktoobri õhtul viiuldaja **Sigrid Kuulmann-Martin** ja pianist **Marko Martin**, esitades Schumanni, Ysayë ja Francki loomingut. Avakontserdile järgneb esimene Interpreetide Liidu festival

(14.– 16. okt., vaata kava www.interpreet.ee).

Esimesel poolaastal on laval veel pianist **Kai Ratassepp** kavaga Viini klassikute muusikast ja ERSO kontsertmeister, viiuldaja **Arvo Leibur** koos pianist **Mati Mikalaiga**, kavas Paganini ja Liszti looming. Põneva koosseisuna astuvad lavale **Tobiase keelpillikvartett** ja harfimängija **Liis Viira**. Detsembri algul esitavad Reichi, Berio ja Ysayë loomingut viiuldaja **Kristiina Kriit** ning **Malle Maltis** (elektroonika). Aasta lõpetab 29. detsembril **Tanel Joametsa** kaunis kava Griegi klaverimuusikast.

Lisaks sarjale Mustpeade Majas toimub Estonia kontserdisaalis jätkuvalt ka sari "EELITkontserdid". Seega tasub kammermuusikahuvilistel silm peal hoida nii Interpreetide Liidu kui ka Eesti Kontserdi kodulehel. (Paula Toomel, EIL)

Eesti Ringhäälingute Liit, Eesti Fonogrammitootjate Ühing ja Eesti Esitajate Liit sõlmisid koostöölepingu

Pärast aastaid kestnud läbirääkimisi leppisid Eesti eraradiojaamu esindav Eesti Ringhäälingute Liit (ERL), Eesti Fonogrammitootjate Ühing (EFÜ) ja Eesti Esitajate Liit (EEL) kokku tasumäärades, mille alusel eraradiojaamad hakkavad edaspidi fonogrammide üldsusele edastamise eest tasu maksma. Eestis tegutsevate eraradiote ning fonogrammitootjate ja esitajate esindusorganisatsioonide vahel aastaid kestnud vaidlus, mille sisuks oli raadioprogrammides muusikateoste fonogrammide kasutamise eest makstava tasu suurus, on sellega lõppenud. Koostöölepingu sõlmimise tulemusena peaksid lõppema ka fonogrammitootjate, esitajate ning eraradiote vahelised kohtuvaidlused.

"Mul on hea meel teatada, et peaaegu kümme aastat kestnud vaevatud läbirääkimised fonogrammitootjatele ja esitajatele makstava õiglase tasu meetodika ja suuru-

se üle on lõpuks edukalt lõppenud," ütles ERLi tegevjuht **Toomas Vara**. Sama kinnitas ka EFÜ juhatase esimees **Aarne Valmis**: "Oleme saanud kokkuleppele fonogrammide kasutamise reeglites, millest peavad lähtuma kõik Eestis tegutsevad eraradiod. Kokkulepe hõlmab õiglase tasu maksmist tagasiulatavalt alates 2001. aastast."

EELi tegevjuht **Urmus Ambur** märkis: "Seni on vaidlused tasumäärade üle käinud eelkõige mõlemal pooli rahuldava nn õiglase tasumäära leidmiseks, mis ei riivaks fonogrammitootjate ja esitajate huve ega põhjustaks raadiokanalitele üle jõu käivaid finantskohustusi. Lõpuks ometi on olemas selged alused selleks, et Eesti eraradiojaamad saaksid täita neile autoriõiguse seaduses sätestatud kohustust maksta tasu raadios mängitavate lugude eest ka fonogrammitootjatele ja esitajatele." (ERL)

Jüri Reinverel valmib ooper "Puhastus"

Helilooja **Jüri Reinverel** on valmimas ooper "Puhdistus" ("Puhastus"). Ooperi libreto põhineb soome-eesti menukirjaniku **Sofi Oksaneni** samanimelisel teosel, ooperi tellijaks on Soome Rahvusooper. "Puhastuse" esiettekannet planeeritud järgmise aasta 20. aprilliks, ooperi lavastab **Tiina Puumalainen**.

Ooperi teema ja aine valikust ütleb helilooja, et "Puhastuse" teema on talle kui eestlasele mõistagi lähedane. Sofi Oksaneni tuttava ja mõttekaaslase järgis ta kirjaniku toonast teose loomeprotsessi lähedalt. Teos kõneleb sellest, kuidas uuesti läbi käia oma minevik ja mis juhtub siis, kui seda ei tehta; sama probleemide ring on käsitlusel ka ooperis. Ooperi libreto on helilooja enda kirjutatud, Sofi Oksanen on juures olnud nõustajana.

Teose lavastaja Tiina Puumalainen ütleb, et "Puhastus" on teos, mida ta sügavalt imetleb. "Puhastuses" käsitletakse asju ja olukordi, mida meelsasti paljastada ei taheta. Kui Sofi Oksaneni teoses on inimene lähivaates, justkui mikroskoobi all, siis Reinvere annab teosele laiemat perspektiivi ja vaatleb olukordi suuremas plaanis."

Riho Pätsi Koolimuusika Fondi laureaadid

Tänavu pälvisid auhinna muusikaõpetaja **Anne Kruuse**, muusikapedagoogika uurija **Kristi Kiilu** ja koolimuusika edendaja **Aive Skuin**.

Anne Kruuse on Kose Gümnaasiumi muusikaõpetaja, pedagoog-metoodik, koorijuht ja huvijuht, kelle õpilased on osalenud edukalt üleriigilistel muusikaolümpiaadidel. Tema juhitud mudilaskoor on saavutanud esimese kategooria ning vokaalansamblid ja solistid kõrgeid kohti üleriigilistel lauluvõistlustel. Kruuse on mitmete maakondlike muusikaürituste korraldaja, alates 2009. aastast Koorijuhtide ja Muusikaõpetajate Harjumaa Ühenduse juhatuses esimees. Kahel korral on Anne Kruusele

omistatud aasta õpetaja tiitel; viljaka pedagoogilise tegevuse eest on teda tunnustatud ka Eesti Kultuurkapitali Rahvakultuuri Sihtkapitali aastapreemiaga.

Kristi Kiilu on Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia dotsent ning koolimuusika instituudi juhataja. 2010. aastal kaitses ta Helsingi Ülikoolis doktoriväitekirja "The Development of the Concept of Music Education in Estonian Kindergarten, 1905–2008: a Historical-Critical Overview", mis pälvis 2011. aastal kasvatuseduslike tööde konkursil Heino Liimetsa nimelise preemia. Lisaks väärivad esiletõstmist Kiilu publikatsioonid, ettekanded Eesti-sisestel ja rahvusvahelistel konverentsidel ning tegevus õppejõu ja muusikaõpetajate täiendusõppe läbiviijana.

Aive Skuin on pedagoog-metoodik, Audentese Erakooli ja Spordigümnaasiumi muusikaõpetaja, koorijuht ning Eesti Muusikaõpetajate Liidu vastutav sekretär. Skuin on mitme uue muusikaõpiku, töövihiku jm õppematerjali autor ning täiendusõppe läbiviija. Alates 2008. aastast esindab ta Eesti

2011. aasta laureaadid. Vasakult Aive Skuin, Anne Kruuse ja Kristi Kiilu.
FOTO ANNELI VILLUP

Muusikaõpetajate Liitu eksperdina Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse õpetajate atesteerimiskomisjonis; ta kuulub ka üleriigiliste muusikaolümpiaadide töörühma. Märkimist väärivad ka pikaajaline Tallinna muusikaõpetajate aineseksiooni juhtimine.

Laureaatide tunnustamine toimus 15. septembril Tallinna Ülikooli Riho Pätsi nimelises auditoriumis, kus anti üle ehtekunstnik Jaan Pärna kujundatud hõbemärk ning kaheksasaja eurone stipendium.

Eesti Muusika Infokeskus avas uue kodulehe ja elektroonilise noodipoe

Septembri algul avas Eesti Muusika Infokeskus uue, värskendatud veebilehe (www.emic.ee).

Rekonstrueerimise käigus on säilitatud Reelmise kodulehe üldstruktuur, kuid tehtud on sisulisi täiendusi ning lisatud uusi infoplokke. Värskendatud kodulehel võib leida EMIK tegevuse regulaarseid kajastusi, muusikasündmuste kalendri ning juhiseid selle kohta, kuidas üles leida või osta huvipakkuv teos või helisalvestis.

Iga helilooja ja interpreedi avalehel võib peale kiiresti haaratava lühinfo leida ka muusikalise visiitkaardi, helinäite teostest või ettekandest. Heliloojate teoste nimikirjad pakuvad lisaks informatsioonile ja helinäite helilooja nõusolekul ka võimalust heita pilk teose partituurileheküljele.

Kodulehe tähtsaim uuendus on EMIK noodipood, mis sisaldab repertuaarivali-

kut hõlbustavat elektroonilist otsingu- ja tellimissüsteemi. Noodipoe aluseks sai EMIK kirjastamata teoste pilootprojekt, millega on juba ühinenud kuusteist heliloojat ja mis praeguses algfaasis hõlmab paarsada teost. Noodipoe avamine on loogiline jätk EMIK senisele eesti muusika vahendamistegevusele ja toimunud olukorras, kus teose käsikiri ja interpreedi soov mängida on olemas, kuid teos on kirjastamata. (EMIK)

Tartu folgiklubi iga kuu esimesel reedel

Septembris
alustas

Tartus Vilde kohviku esimesel korrusel ja klubis teatsemist Tartu folgi-klubi, kus

saab osaleda ringmängudes lastele ja suurtele, kuulata autoritundi koos vestlusega ja tantsida elava muusika saatel. Avakontserdi andis **Mari Kalkun**, 7. oktoobril esineb **Aleksander Sünter**, 4. novembril **Mikk Sarv** ning edaspidi **Meelika Hainsoo**, **Lauri Õunapuu**, **Heilo Aadla**, **Sakarias Leppik**, **Mart Johanson** ja **Mari Pokinen**. Autoritega vestleb Ants Johanson ja paremaid kontserte vahendab Klassikaraadio saade "Folgialbum".

Aleksander Sünter.

Autoriõigustel pikem tähtaeg

Septembri keskel võttis Euroopa Liidu Nõukogu vastu otsuse muuta autoriõiguse direktiivi 2006/116/EÜ, millega pikendatakse muusikateoste esitajate ja fonogrammitootjate õiguste kaitse tähtaega Euroopa Liidus viiekümnele aastale seitsmekümne aastani.

Eesti esitajad, muusikud, näitlejad ja fonogrammitootjad peavad otsust tänuväärseks. “Kuigi ka viiskümmend aastat õiguste kaitset oli pikk aeg, ei olnud see siiski paljude muusikute seisukohal piisav,” rääkis Eesti Esitajate Liidu tegevdirektor **Urmas Ambur**. “Direktiivi muudatus, mis tagab, et fonogrammide salvestatud esitajate looming on kaitstud vähemalt esitaja eluajal, annab esitajale võimaluse saada täiendavat sissetulekut ja aitab fonogrammitootjatel edukamalt tegutseda.” Amburi sõnul mängitakse praegu Eesti raadiojaamades, avalikel üritustel ja mujal mitmeid muusikapalu, mille esitaja ja fonogrammitootja õigused on salvestamisest viiekümne aasta möödumise tõttu vabalt kasutatavad. Sellised lood on näiteks Georg Otsa esitatud “Väike tüdruk” ja “Uus paat (Rannakolhoosis)”, “Saaremaa valss” ning Kalmer Tennaare lauldud “Öhtud Moskva lähistel”, “Santa Lucia” jt. Samuti on lõppenud õigused Heli Läätsel viiekümnendate lõpul salvestatud paladele “Koduigatsus”, “Ei me ette tea”, “Postitõld” ning mitmele Artur Rinne laulule. Urmas Amburi sõnul on praegu veel elus mitu nendel salvestustel osalenud muusikut, kellel õnnestub taas lugude edastamise eest raha teenida. “Loomulikult pole need summad suured, kuid pensionieas kulub iga euro marjaks ära,” märkis Ambur. (EEL)

Ka mitmed Heli Läätsel salvestatud laulud on nüüd taas esitajaõiguste kaitse all.

Ilmus Leo Normeti raamat “Sibeliuse sümfooniad”

Leo Normet.

20. septembril esitleti Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kauaaegse õppejõu, muusikateadlase ja helilooja **Leo Normeti** (1922–1995) raamatut “Sibeliuse sümfooniad”, mis on kirjutatud 1960. aastatel vene keeles ja kaitstud Moskva konservatooriumis kandidaadiväitekirjana. Raamatuna ilmus uurimus esimest korda ja selle juurde kuuluvad eraldi köitena ka muusikanäited. Järelsõna on kirjutanud muusikateadlane professor **Jaan Ross**.

Esitlusele järgnenud kontserdil esitasid Sibeliuse soololaule sopranid Pille Lill ja Annuliina Elina Ikäheimo ning pianist Piia Paemurru. Jaan Kapp esitas osi Urmas Sisaski klaveritsüklist “Taevakuusnurk. Kajakas ja vesi. In memoriam Leo Normet” op 57, mis on loodud 1996. aastal Leo Normeti mälestuseks.

Eesti heliplaat tähistas 110. aastapäeva keldrist välja tulemisega

Rahvusraamatukogu 6. korruse näitusesaalis oli septembris väljas näitus “**Eesti vinüül**”, mis tõi raamatukogu hoidlast huvilistele kuulamiseks-vaatamiseks välja üle kaheksasaja heliplaadi.

Rahvusraamatukogu plaadikogu koosneb eranditult eesti vinüülplaatidest; näitusel võis neid kõiki katsuda, nuusutada

ja soovi korral sealsamas plaadimängijast kuulata. Rohkem kui kaheksasaja heliplaadi hulgast leidis ka muusikuid, keda Moskva tellijad ei jõudnud ära oodata. Vinüülnäituse eest tuleb peale firma Melodija Tallinna osakonna plaadimeistrite tänada ka disainer **Maile Talit**, kes on suurema osa Eesti heliplaadiümbristest üles pildistanud ning annab koos raamatukoguga välja raamatu “Eesti vinüülplaadi diskograafia 1954–2010”.

Festivali “Draama 2011” raames toimus teatribändide festival

10. septembril astusid Tartu Sadamateatris juba teist aastat lavale teatribändid. Festivali eestvedajateks on Vanemuise teatri lavameister **Oliver Pärna** ja inspektor **Ott Kilusk**. Idee festivali korraldada tekkis neil möödunud aasta kevadel, kui Vanemuises peetud teatripäeva peol astus üles ka Vanemuise bänd **Õovastus**.

Tänavusel festivalil astusid üles mullugi esinenud **Kantriansambel** Pärnu Endlast, **Õovastus** ning **Merca ja sõbrad** Vanemuisest, **United Doorbells Orchestra** ja **RAMM** ehk Rakvere Akadeemiline Meesansambel Rakvere teatrist. Esmakordselt esinesid **Von Krahl** teatri bänd ning **Cooperkvartett** ja **Jüri Aarma** Estoniast.

“Kui teatrihooaeg lõpeb traditsioonilise teatrite spartakiaadiga, siis miks ei võiks ta alata teatribändide festivaliga. See oleks koht, kus suhelda enne suurt tööaasta algust,” arvas korraldaja Oliver Pärna.

Vanemuise bänd **Õovastus**.

United Doorbells Orchestra Rakvere teatrist.

Eesti keel nagu nuga. Eepiline Eesti Orkester.

EEO

“Eesti keel nagu nuga” on tervistavalt irooniline kuulamiselasus ja edasimõtlemise aines. EEO nime tahtavad end peaaesjalikult Jürgen Rooste ja Siim Aimla, keda jätkub viimastel aastatel väga paljudele jazz- või luuleüritustele ja kes on kaks kunstivaldkonda sündmuste sarja “Cabaret interruptus” raames edukalt ühendanud. Luule lõikub jazziga ka käesoleval plaadil, kuigi koostisosade kirjeldust peaks siiski täpsustama. Luule ei lõika jazziga vastupidiselt, need kaks liituvad vahedaks tõkerelvaks, mis niisiis ei koosne ainult eesti keelest. Muusikaline keel toetab teravat sõnumit ja teisendab samas nii mõnegi luuletuse või personi mõju, pehmendades näiteks Jürgen Rooste räuskava poeedi imago (“Tavaline eesti idioot”) ja aitab autorit-esitajat luuletuse sisust eristada, jättes autorile teravakeelse ja -pilgulise puuduste osutaja rolli. Muusika loob vajaliku distantsi ka fs-i luuletuse “Kurbus on nagu si tahäda” vastuvõtmiseks ja aitab kombekal kuulajal üle saada nina-kirtsutusest, mis ainuüksi pealkirja lugedes tekkida võib. Toekamat tausta pakub muusika hapra Tuuli Tauli teravavõitu tekstidele, mida üksnes autori kaunis hääl võib-olla päris välja ei kannaks. Jürgen Rooste lisab muusika usutavust siis, kui too karuse pealispinna all ootamatult oma hellelmal küljel paisata laseb ja armastaja rollis üles astub.

Tõsiseltvõetavust lisavad Siim Aimla uued seaded Jaan Pehki pähekulumiseni tuntud lustakatele laulukestele. Pehki hääl salvestamisel on siiski veidi hooletu oldud, näiteks laul “See alles jääb” tulnuks uuesti sisse laulda, sest Pehki muidu

kõlav hääl on justkui puhtaks kõhimate jäänud. Samuti võinuks jäätiselaulus tema häälele kajaga kandvust lisada, orkestri taustal jääb vookal liiga kuivaks. Häirib ka Karl-Martin Sinijärve esitus, sest ta loeb oma teksti “Jälle mõtlen sinust” nii selge eemaldumisega luuletuse võimalikust objektist (kuulajast), et tundub ebasiiras. Kahjuks ei suuda üldmuljet päästa ka muusikaline taust.

Ülejäänud tekstide autorid räägivad kuulajaga loomulikult, ilma et mingi kunstlik barjäär või poos esinejat publikust lahutaks. Kiita tuleb ka tekstivalikult ja lugude järjestust. Tavaline kõikvõimas eesti idioot annab teatrepulga üle Tartu jalutule jumalale ning tõsielu probleemidest sugenevat kurbust peletatakse iroonia ja musta huumoriga, mis läheneb NO99 etenduse GEP ideele. Ja “Keelepuhtuse deklaratsioonis” jõutakse eneseiroonilise tõdemuseni eht-soomegriilikust omaenda jalga de alt saagimisest.

MARJE INGEL
kirjutamishuviline

Wabariigi polka. RO:TORO.

RO:TORO/Hitivabrik

Kui Torupilli Juss (1845–1930), RO:TORO eeskuju ja mitme selle plaadi loo autor seda albumit kuulaks, kargaks ta küllap püsti, justkui oleks tal kirbud püksis, ja röögataks “ossa kurinahk!”. Tema ja teiste esituse “wabariigi” aegsete torupillijusside polkad ja valsid on saanud RO:TORO viielt muusikult seaded, mis on oma tekstuurilt ja varieerimisvõtetelt kaunistatud radikaalsed, kuid säilitavad siiski vanade viiside maalähedase mõnu. Vanade taatide silmad ajaks arvatavasti punni juba

ka see, et torupilli mängivad kaks väga eksootilist laadi *girl power*’it esindavad noort neidu – Sandra Sillamaa ja Cätlin Jaago (mõlemad puhuvad ka vilepilli ja vingutavad parmupilli). Ülejäänud ansambli liikmed on kitarrist Marek Talts, saksofonist Marko Mägi, kes lisab kvinteti kõladesse jazzilikku fraseerimist ja soleerimisloogikat, ning ebaortodoksset löökpilliparki (vesitrummid ja jalgrattapill) valitsev Silver Sepp, kes ka laulab. Peale laenatud lugude kuuleb plaadilt ka Sepa kirjutatud “uut pärimusmuusikat” (otsast lõpuni vokaalne “Torupilli tegemine” ja rattakodarate klõbina saatel kulgev “Läksin ma, läksin ma...”). Ansambel kõlab kokku suurepäraselt, kompaktselt, ainult mõnes üksikus kohas jääb kõrv igatsema bas-sifunktsiooniga instrumenti. Väga mõjuv on torupillide ja sopransaksofoni (vahel lisaks ka elektrikitarr) paralleelsete meloodiahälte ussi-pesa, mis kumuleerub kohati kibe-kuumaks “keevitamiseks”. Samuti tuleb kiita produktsiooni (Andre Maakeri salvestus, Rainer Koigi *mix* ja Glen Pilvre *master*) ning kogu plaadi kontseptsiooni, mis hoiab autentseid viise esiplaanil ka kõige kaasaegsemalt kõlavates episoodides. Kindlasti tasub seda albumit ka kaugemal tutvustada. Sellest, et ansambel on ise kohvritäie plaate tootnud, on vähe, oleks vaja ka välismaist levi ja promomist. Aga võib-olla sellega juba tegeldaksegi?

JOOSEP SANG

Kuri koer. Nikns Suns.
Nikns Suns

Mingil põhjusel tundub, et Viljandi bänd Nikns Suns (läti keeles “kuri koer”) oli alguses mõeldud ommoodi rahvuslik-humoristliku akti-

na. Rahvas ei saanud aga naljale pihta, hakkas bändi hoopis tõsiselt võtma ning see omakorda on nüüd bumerangina mõjutanud Nikns Sunsi ennast. Viis aastat lavalaudu rutjunud bänd jõudis oma esimese kauamängivani möödunud Viljandi pärimusmuusika festivali ajal. Nikns Suns on *live*-bänd, kelle õige kodu on laval, kus ta tunneb end kõige õigemal sõiduvees – õhtuselt vabas õhus, pärast teist õlut. Debüütalbum sisaldab üheksat pala, mis on publikule iidamast-aadamast tuttav. Võimalik, et riskivabam ja mõnes mõttes õigem variant olekski välja tulla just kontsertalbumiga ja miks mitte ka kontsert-DVDga. Haarav Nikns Suns on taotluslikult lihtsakoeline, õnneks mitte rõhutatult primitiivne, ning menukad kontserdid näitavad, et see on õige kalkulatsioon.

“Kuri Koer” sisaldab kurjemaks krutitud, üldjuhul juba tuttavaid palu meie pärimusmuusika põhjatust salvest, millele lisavad moodsa dimensiooni kärejad kitarrid, jorisev torupill ning suisa progerockilikult klassikalised flöödipartiid. Arvestades Nikns Sunsi kontseptsiooni metalset vormi, kipub raevukat rammu ja tõhusat rauda aga kokku võttes väheks jääma, peenematest variatsioonidest ja sulamitest rääkimata. See ei tähenda muidugi, et “Kuri Koer” on halb plaat. Albumi tonaalsuse lükkab rööbastesse avala “Karjapoiss”, soome rahvaviis, millele on eestikeelsed sõnad vorminud Tuudur Vettik. On hoogu, jõudu ja tulisust. Kergelt nivelleeritud, siiani populaarne, põneva saatusega poliitika ja kultuuritegelase Jaan Rääpo 1897. aastal kirjutatud “Haanjamiis” tõmbab peo käima mis müriseb. Ilus ja informatiivne oleks muidugi ka plaadiümbrisel palade päritolule vihjata.

Pärimusmuusika ja rocki sümbioos jätab suhteliselt vabad käed. Ühest küljest tegutseb Nikns Suns karjamaal, mida on metoodiliselt ning jõuliselt niitnud ja väetanud Metsatõll, teisalt riivatakse kaitseala, kus on juba aastaid õnnestunud regirocki mentaalse tunnetamisega tegelnud Oort. Selline sümbioos peaks traditsioone väärtustades olema ideaalis pidevas arengus, aga just siin ongi olulisim Nikns Sunsi komistuskivi. Ta nimelt kõlab alati

ühesuguselt. Ühest küljest on see bändi sümbollikaga varustatud garantii, teisalt aga võtab ära üllatusmomendi.

MARGUS HAAV
kultuuriajakirjanik

A Time There Was.
Tõnu Naissoo
Hammond Trio.

Haakrik Records

Tegusa Tõnu Naissoo värskem album on aus vana kooli jazziplaat, sisaldades bändi liidri kompositsiooni, mis salvestatud kahe päevaga ja ilma suurema ilukirurgiaga; kus puuduvad eriküalistest peibutuspartiid, popikaverid ja muu tänapäeval nii sageli esinev kraam. Seekord ei mängi Naissoo klaverit, vaid Hammond B-3 oreilit. Vist ongi tegemist esimese läbinisti kodumaise hammondiplaadiga. Ansamblijuhi kõrval teevad kaasa tõsise ja toeka tooni-tenorsaksofonist Danel Aljo ja “eestiameeriklasest” trummar Brian Melvin.

Plaat jätab isegi parema mulje kui klaveritrioga salvestatud albumid, mida Naissool on ilmunud ridamisi. *Sound* on hea, *timing* tõhus ja soolod sisukad. Avalugu “There is Nothing New for You” on hoogne ja svingiv, kärke bassiliiniga. Sellele järgnevad gruuviv “Just Put it Up” ja turriskarvaline “Red Wind”. Albumi keskmes on ilus ballaad “A Time There Was”. Nagu mujal, saab ka siin palju ruumi Danel Aljo kauni tooni- ja saksofon. Edasi tulevad ameerikalikus tõtlikus stiilis “Take the Green Line” (küllap viidates New Yorgi metroo tiptunni tempole; ka kaanepildil on New Yorgi skyline) ja teine mahe ballaad

“Midnight Breeze”. Plaadi lõpetab veel üks noogutus New Yorgi suunas – reibas, sambarütmitis “Upper East Side”. Album on nii lugude kui ka musitseerimise kvaliteedi poolest ühtlaselt kõrgel tasemel ja valmistab nüüdisaegse peavoolujazzi austajale kindlasti kuulamiselaumuse.

JOOSEP SANG

Teisele kaldale. Tuule Kann – Jaak Sooäär.

Tutl

Tuule Kannil ja Jaak Sooääril on ilmunud juba teine album Fääri saarte plaadifirmale Tutl. Duo on andnud kontserte mitmel pool Euroopas, suurema kärata, kooskõlas oma muusikaga. Pärimusliku ja jazzimaailma dialoogis, mõnikord võitluseski, koorub albumilt välja Kanni ja Sooääre isiklik kõlailm. Duo ei püüa uue plaadiga teha midagi täiesti uut ja enneolematut, vaid jätkab pigem eelmise albumiga “Õhtu ilu” alustatud, rõhudes muusikalisele kvaliteedile. Selle plaadi märksõnadeks on Sooääre karged kompositsioonid, Kanni kandlekõlade ot-singud ja erakordselt selgelt välja lauldud rahvalaulud. Sooääre kitarril vabadus ja mänglevus lisab lugudele kiiksu, lennukust ja laiemat kõnetavust, Kanni traditsioonitunnetus annab ürgsuse ja sügavuse dimensiooni.

“Teisele kaldale” pakub kindlasti huvi rahvalaulu nautijatele. On tore kuulata regilaulu, kus sõnad ja lugu on esikohal ning pole peidetud paksu seade sisse. Rahvalaul pole siin dekooriks, Tuule Kann jutustab lugusid veiderdamata, selgelt ja veenvalt, unustamata sealjuures siiski väikest nalja. Humoristlik une-

laul "Parmu matus", sarvemängu imiteeriv "Tutu-lutu" ja südantlõhestav "Tere õhtust" on laululeiud, mis annavad albumile kõvasti väge juurde. Üks plaadi võimsamaid lugusid on *kora't* meenutava kandle- saattega maagilis-realistlik "Pulmad põllul". Kui albumilt veel midagi soovida, siis ehk samasugust eksperimenteerimist *sound'iga*. Turvalisest stuudiosalvestamisest kõrvalepõikamine annaks mõnele loole juurde mitmetasandilisust ja unenäolisust.

Kanni ja Sooääre duo tõestab, et arhailised kanded ja elektrikitar saavad olla võrdsed partnerid. (Õigupoolest kõlab kannel paljudel arhiivisalvestustelgi väga elektripilli moodi.) Vahelduseks muusikamaastikul valdavale bändindusele on Kanni ja Sooääre "Teisele kaldale" värskendav ja aus.

MARI KALKUN
muusik

Kõige pikem päev. Tehnoloogiline Päike.

TP

Tehnoloogilise Päikese teise albumi kaanekujunduse kohta ei ütle ma parem midagi (vaid seda, et pähe tikuvad seosed nõukaaegsete lasteraamatute illustratsioonidega), aga plaat ise mulle meeldib, nagu meeldis ka duo esikalbum "Abstraktsioonide maal" (2008). Evar Anveldi ja Mihkel Kõrvitsa suvistes bändi-

laagrites küpsetatud kompositsioonid on kauni, sageli sümfoonilise koega, üheks kangaks on kootud *ambient*-muusika looritagune saladuslikkus, Sven Grünbergi laadis avar kõlaruud ja erinevate klubi- muusikate elementid. Tehnoloogilise Päikese mõlemal plaadil kuuleb ka lauluhäälet ja -sõnu. Mitte küll palju, kuid seda rohkem annavad need teatud fookuse midu üsna abstraktsele helitulvale. Esimese plaadi lauluga lood on minu meelest ka albumi parimad, eriti sooja ja lahke atmosfääriga on "Puud tantsivad kaasa". Uuel albumil on sama toimega lood-laulud meetrumivabalt heljuv "Õhtu", ühtainust tekstirida korrutav "Kõige pikem päev" ja orkestraalsete kõladega "Lapsepõlv jääb igaveseks meelde". Tehnoloogilise Päikese muusika on elektrooniline, ometi inimlikult soe, kohati lausa romantiline (nt filmilik "Raadio Berliin"). Tehnoloogiline, ometi loomulik, naturaalne (natu-

raalsust lisab trummide, kitarr ja teiste akustiliste instrumentide kasutamine). Looduslähedus ja mälestused lapsea suvedest kajastuvad ka pealkirjades nagu "Suvevaheajaks maale", "Lapsepõlv jääb igaveseks meelde" jt. Me võime elada tehnoloogilises maailmas, kust keegi enam päriselt välja ei pääse, kuid sellele maailmale saab anda hinge ja hingamise. Nii nagu seda teeb Tehnoloogiline Päike.

JOOSEP SANG

KUULA JA VAATA KA NEID

My Back Pages. Tõnu Naissoo Trio.

Atelier Sawano

Tõnu Naissool on Jaapanis ilmunud ridamisi trioplaate, käesolev on neist värskem. Koos bassist Taavo Rummel ja trummar Ahto Abneriga esitab Naissoo nii omaloomingut kui ka jazzitõlgendusi sellistest lauludest nagu Carole Kingi "You've Got a Friend" ja Bob Dylani "My Back Pages".

Alguse valguses. Aleksander Sünteri pereansambel.

Autorid ja esitajad

Perepea, abikaasa Tiina ning lapsed Hiie-Helena, Liisa-Katariina ja Olev Mattias esitavad rahvaviise, Aleksander Sünteri palu ning laenatud laule (Bach, Schubert, Tuksam jt). Koduse, lihtsa atmosfääriga kontsertplaat on salvestatud viies Eesti kirikus.

Rudolf Tobias. Jonah's Mission.

Video Artists International

Tänavu ilmunud DVD talletab 2008. aasta novembris Estonia kontserdisaalis toimunud kontserti, kus Tobiasi suurteost esitasid solistid Pille Lill, Merle Silmato, Juhan Tralla, Rauno Elp ja Johann Tilli, ERSO, oratooriumikooriga ja koor Voces Musicales. Dirigeerib Neeme Järvi.

Oktoober

Tallinnas

1. 10 kell 19 Rahvusvahelise õigeusu vaimuliku muusika festivali "Credo" lõppkontsert Kaarli kirikus

1. 10 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus

1. 10 kell 18.30 Rahvusvaheline muusikapäev: Tallinna Kammerorkester, EMTA kammerkoor, Eesti Rahvusmeeskoor, Tõnu Kaljuste (dirigent) Estonia kontserdisaalis

1. ja 7. 10 kell 19 Balletiõhtu Rahvuskoor Estonias

2. 10 kell 13 Helle Mustoneni mälestuskontsert: Hortus Musicus, Andres Mustonen ja Tõnis Mägi toomkirikus

2. 10 kell 19 Märkt-Matis Lille ilmalik müsteerium "Armastajad ja elupõletajad": barokkansambel Corelli Consort, Nero Urke (jutustaja) Toompea muusikasalongis

2. 10 kell 19 Rahvusvahelise muusikapäeva ooperigala Rahvuskoor Estonias

*

3. 10 kell 11, 13 ja 15 Teeme ise muusikat!: lastepäev Estonia kontserdisaalis

4. 10 kell 19 Eesti muusika kul-lafond: Vardo Rumessen (klaver), Peterburi Kvartett Estonia kontserdisaalis

5. 10 kell 19 MacMillani ballett "Manon" Massenet' muusikale Rahvuskoor Estonias

6. 10 kell 19 Bizet' ooper "Carmen" Rahvuskoor Estonias

6. 10 kell 19 Kulla ja kivi kõlad: Forbidden City Chamber Orchestra (Hiina) Estonia kontserdisaalis

7. ja 8. 10 kell 19 Thank You For the Music: ABBA lauludega kontsert-etendus Nokia Kontserdimajas

7. 10 kell 22 Sügisjazz: Klima Kalima Teater NO99 Jazzklubis

8. 10 kell 12 Orelipooltund: Piret Aidulo toomkirikus

8. 10 kell 12 Vinteri ja Raudmäe muusikal "Pipi Pikksukk" Rahvuskoor Estonias

8. 10 kell 16 Ajatud trubaduudid: Tõnis Mägi, Andres Mustonen ja Hortus Musicus Väravatornis

8. 10 kell 19 Baltic Concert Express: Sinfonietta Rīga barokkansambel ja Reinut Tepp (klavessiin) Estonia kontserdisaalis

8. 10 kell 19 Kálmáni operett "Silva"

Rahvuskoor Estonias

8. 10 kell 19 Sügisjazz. ERGO Jazz Session: Sophie De Vries klubis Teater

9. 10 kell 17 Bizet' ooper "Carmen" Rahvuskoor Estonias

*

11. 10 kell 19 Eliitkontserdid. Liszt 200: Ralf Taal (klaver) Estonia kontserdisaalis

12. 10 kell 19 Nixoni ballett "Kolm musketäri" Arnoldi muusikale

Rahvuskoor Estonias

13. 10 kell 17 Kálmáni operett "Silva" Rahvuskoor Estonias

13. 10 kell 19 Andres Valkonen 60. Las jääda ükski mets: Triinu Taul, Tuuli Taul, Tõnis Mägi ja Ivo Linna (laul), kaastegevad Raivo Tafenu ansambel ja TTÜ naiskoor, Andres Valkonen (klaver), Olavi Pihlamägi (õhtu juht) Tallinna Tehnikaülikooli aulas

14. 10 kell 19 Uuest maailmast: ERSO, Heli Ernits (oboe), Daniel Raiskin (dirigent) Estonia kontserdisaalis

14. ja 19. 10 kell 19 Puccini ooper "Boheem" Rahvuskoor Estonias

15. 10 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus

15. 10 kell 16 Alberto Martini (viiul) ja Hortus Musicus Väravatornis

15. 10 kell 19 Kuldn klassika: Pärnu Linnaorkester, Irina Zahharenkova (klaver), Jüri Alperen (dirigent) Estonia kontserdisaalis

15. 10 kell 19 Salong. Pariis 1966: Erkki Otsman (vokaal), Jaak Lutsoja (akordion), Andranik Keçek (klaver), Tanel Liiberg (kontrabass) Mustpeade majas

15. 10 kell 19 MacMillani ballett "Manon" Massenet' muusikale Rahvuskoor Estonias

16. 10 17 Vinteri ja Raudmäe muusikal "Pipi Pikksukk" Rahvuskoor Estonias

16. 10 kell 18 Tallinna Muusikakeskkool 50. Parimate pianistide galakontsert: Kalle Randalu, Rein Rannap, Lauri Väinmaa, Ralf Taal, Marko Martin, Age Juurikas, Mihkel Poll, Mati Mikalai jt Estonia kontserdisaalis

17. 10 kell 16 Lõunamuusika: Danish Concert Band, Olli Leppäniemi (klarnet), Jørgen Misser Jensen (dirigent) Estonia kontserdisaalis

*

18. 10 kell 12 Lastekontsert "Palju veetakse hobusega": rahvakantsambel Leigarid Estonia kontserdisaalis

19. 10 kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor, Ichitaro (*taiko*-trummid), Chifuru Matsubara (dirigent) Estonia kontserdisaalis

19. 10 kell 20 Sügisjazz: Aleksei Kruglov & Jaak Sooäär Trio Von Krahli baaris

20. ja 26. 10 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvuskoor Estonias

20.–28. 10 RAHVUSVAHELINE UUE MUUSIKA FESTIVAL "NYUD 2011"

21. ja 27. 10 kell 19 Bizet' ooper "Carmen" Rahvuskoor Estonias

22. 10 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus

22. ja 29. 10 kell 12 Vinteri ja Raudmäe muusikal "Pipi Pikksukk" Rahvuskoor Estonias

22. 10 kell 19 Kálmáni operett "Silva" Rahvuskoor Estonias

23. 10 kell 17 MacMillani ballett "Manon" Massenet' muusikale Rahvuskoor Estonias

*

27. 10 kell 21 Gregory Rose'i "Surmatants": Eesti Filharmoonia Kammerkoor, kammeransambel, Gregory Rose (dirigent) Nigulistest

28. 10 kell 19 MacMillani ballett "Manon" Massenet' muusikale Rahvuskoor Estonias

28. 10 kell 20 Gourmet Duo Plus restoranis Merineitsi (hotell Viru)

29. 10 kell 12 Orelipooltund: Kristiina Hoidre toomkirikus

29. 10 kell 15 Stabat Mater. Võõras: Kai Kallastu (sopran), Iris Oja (metso-sopran), Pärnu Ooperi orkester, Andrus Kallastu (dirigent) Jaani kirikus

29. 10 kell 16 East meets West: Vladimir Šuljakovski (viiul), Faik Celebi (*tar*) Väravatornis

29. ja 30. 10 kell 19 Gregory Rose'i "Surmatants": Eesti Filharmoonia Kammerkoor, kammeransambel, Gregory Rose (dirigent) Nigulistest

29. 10 kell 19 Puccini ooper "Boheem" Rahvuskoor Estonias

30. 10 kell 17 Kálmáni operett "Silva" Rahvuskoor Estonias

30. 10 kell 18 Suur Barokkadeemia: Hortus Musicus Kadriema lossis

Tartus

2. 10 kell 16 Sonnenblucki ballett "Casanova" Vanemuise väikeses majas

2. 10 kell 19 Ajatud trubaduudid: Tõnis Mägi, Andres Mustonen ja Hortus Musicus Vanemuise kontserdimajas

*

4. 10 kell 11, 13 ja 15 Teeme ise muusikat!: lastepäev Vanemuise kontserdimajas

4. 10 kell 15 Teatritund "Appi! Ooper!?" Vanemuise suures majas

5. 10 kell 19 Lehári operett "Löbus lesk" Vanemuise suures majas

6. ja 9. 10 kell 19 Rodgersi muusikal "Helise muusika" Vanemuise suures majas

7.–9. 10 RAHVUSVAHELINE TARTU VANAMUUSIKA FESTIVAL "ORIENT & OCCIDENT"

7. 10 kell 19 Kulla ja kivi kõlad: Forbidden City Chamber Orchestra (Hiina) Vanemuise kontserdimajas

8. 10 kell 19 Weekend Guitar Trio Tartu ülikooli aulas

9. 10 kell 16 Eliitkontserdid. Liszt 200: Ralf Taal (klaver) Tartu ülikooli aulas

*

11. 10 kell 19 Styne'i muusikal "Sugar ehk Džässi ainult tüdrukud" Vanemuise suures majas

11. 10 kell 19 Baltic Concert Express: Sinfonietta Riga barokkansambel ja Reinut Tepp (klavessiin) Vanemuise kontserdimajas

13. 10 kell 12 Ehala muusikal "Nukitsamees" Vanemuise väikeses majas

13. ja 15. 10 kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Vanemuise väikeses majas

13. ja 14. 10 kell 19 Thank You For the Music: ABBA lauludega kontsert-etendus Vanemuise suures majas

14. 10 kell 12 Teatritund "Ajalugu muusikas" Vanemuise väikeses majas

15. 10 kell 12 ja 19 Thank You For the Music: ABBA lauludega kontsert-etendus Vanemuise suures majas

15. 10 kell 17 Piret Väinmaa (klaver) Tartu ülikooli aulas

16. 10 kell 12 ja 18 Thank You For the Music: ABBA lauludega kontsert-etendus Vanemuise suures majas

*

17. 10 kell 11 Lastekontsert "Palju veetakse hobusega": rahvakunsti ansambel Leigarid Vanemuise kontserdimajas

18. 10 kell 15 Teatritund "Appi! Ooperi!" Vanemuise suures majas

19. 10 kell 19 Tantsulavastus "Mowgli" Tauno Aintsi muusikale Vanemuise suures majas

20. 10 kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor, Ichitaro (*taiko*-trummid), Chifuru Matsubara (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

20. 10 kell 19 Salong. Pariis 1966: Erkki Otsman (vokaal), Jaak Lutsoja (akordion), Andranik Kecheck (klaver), Tanel Liiberg (kontrabass) Athena Keskuses

20. 10 kell 19 Lehári operett "Löbus lesk" Vanemuise suures majas

20. 10 kell 20 Valge klaver: Tõnis Mägi Tartu ülikooli aulas

21. 10 kell 12 Teatritund "Ajalugu muusikas" Vanemuise väikeses majas

22. 10 kell 19 Andres Valkonen 60. Las jääda ükski mets: Triinu Taul, Tuuli Taul, Tõnis Mägi ja Ivo Linna (laul), kaastegevad Raivo Tafenau ansambel ja TTÜ naiskoor, Andres Valkonen (klaver), Olavi Pihlamägi (õhtu juht) Vanemuise kontserdimajas

22. 10 kell 19 Sonnenblucki ballett "Casanova" Vanemuise väikeses majas

23. 10 kell 12 Rodgersi muusikal "Helisev muusika" Vanemuise suures majas

23. 10 kell 12 Kaljo Johanson (tenor), Urmas Taniloo ja Anneli Klaus (orel) Peetri kirikus

*

25. 10 kell 19 Rodgersi muusikal "Helisev muusika" Vanemuise suures majas

27. 10 kell 19 Eliitkontserdid. Kammermuusika klarnetiga: Toomas Vavilov (klarnet) ja keelpillikvartett Prezioso Vanemuise kontserdimajas

27. 10 kell 19 Donizetti ooper "Maria Stuarda" Vanemuise suures majas

29. 10 kell 12 Ehala muusikal "Nukitsamees" Vanemuise väikeses majas

29. 10 kell 19 Styne'i muusikal "Sugar ehk Džässis ainult tüdrukud" Vanemuise suures majas

30. 10 kell 16 Tantsulavastus "Mowgli" Tauno Aintsi muusikale Vanemuise suures majas

31. 10 kell 19 Koraaliõhtu: Hugo Lepnurme muusikapäevade avakontsert Peetri kirikus

Pärnus

1. 10 kell 19 Rahvusvaheline muusikapäev. Ajatud trubaduurid: Tõnis Mägi, Andres Mustonen ja Hortus Musicus Pärnu kontserdimajas

2. 10 kell 14 Abonement 007. Struktuurid: Marju Riisikamp (klavessiin) Uue kunsti muuseumis

8. 10 kell 19 Kulla ja kivi kõlad: Forbidden City Chamber Orchestra (Hiina) Pärnu kontserdimajas

9. 10 kell 14 Abonement 007. Tšellosoonaadid: Aare Tammesalu (tšello), Piia Paemurru (klaver) Uue kunsti muuseumis

16. 10 kell 14 Abonement 007. Põhjamaa meeleolud: Leena Laas (viul), Marju Riisikamp (klaver) Uue kunsti muuseumis

16. 10 kell 17 Kuldne klassika: Pärnu Linnaorkester, Irina Zahharenkova (klaver), Jüri Alperen (dirigent) Pärnu kontserdimajas

19. 10 kell 12 Lastekontsert "Palju veetakse hobusega": rahvakunsti ansambel Leigarid Pärnu kontserdimajas

21. 10 kell 19 Andres Valkonen 60. Las jääda ükski mets: Triinu Taul, Tuuli Taul, Tõnis Mägi ja Ivo Linna (laul), kaastegevad Raivo Tafenau ansambel ja TTÜ naiskoor, Andres Valkonen (klaver), Olavi Pihlamägi (õhtu juht) Pärnu kontserdimajas

23. 10 kell 14 Abonement 007. Schubert ja Debussy: Leonora Palu (flööt), Kristo Käo (kitarr), Viljar Kuusk (vioola) Uue kunsti muuseumis

30. 10 kell 14 Abonement 007. Stabat Mater. Võõras: Kai Kallastu (sopran), Iris Oja (metsosopran), Pärnu Ooperi orkester, Andrus Kallastu (dirigent) Eliisabeti kirikus

30. 10 kell 17 Ants Üleoja 75 ja Alo Ritsing 75: Eesti Rahvusmeeskoor, Tartu Akadeemiline Meeskoor, Inseneride Meeskoor, Alo Ritsing ja Ants Üleoja (dirigendid) Pärnu kontserdimajas

Viljandis

7. 10 kell 19 Löötpillikontsert: Margus Pöldsepp, Juhan Uppin, Heino Tartes ja Tarmo Noormaa Pärimumuusika Aidas

8. 10 kell 11 Pärimumusik: Kristiina Ehin ja Silver Sepp Pärimumuusika Aidas

13. 10 kell 13 Päevane kontsertkohtumine: Tõnu Kilgas Pärimumuusika Aidas

14. ja 15. 10 PÄRIMUMUUSIKA LÖIKUSPIDU Pärimumuusika Aidas

Jõhvis

5. 10 kell 10.30 ja 12.30 Teeme ise muusikat!: lastepäev Jõhvi kontserdimajas

5. 10 kell 19 Eesti muusika kul-lafond: Vardo Rumessen (klaver), Peterburi Kvartett Jõhvi kontserdimajas

20. 10 kell 10 ja 12 Lastekontsert "Palju veetakse hobusega" vene (kell 10) ja eesti keeles: rahvakunsti ansambel Leigarid Jõhvi kontserdimajas

23. 10 kell 17 Andres Valkonen 60. Las jääda ükski mets: Triinu Taul, Tuuli Taul, Tõnis Mägi ja Ivo Linna (laul), kaastegevad Raivo Tafenau ansambel ja TTÜ naiskoor, Andres Valkonen (klaver), Olavi Pihlamägi (õhtu juht) Jõhvi kontserdimajas

26. 10 kell 19 Teater Variuse muusikaline lavastus "Helisev viis" Jõhvi kontserdimajas

Mujal Eestis

1. ja 2. 10 kell 19 Hümn armastusele: Silvi Vrait, Raivo Tafenau (akordion), Jürmo Eespere (klahvpillid), Liina Amon (trummid) Rõuge ja Vastseliina rahvamajas

2. 10 kell 19 Maian Kärmas (laul), Andre Maaker (kitarr), Ain Agan (kitarr) Antsla kultuuri- ja spordikeskus

5. ja 6. 10 kell 19 Weekend Guitar Trio Luua metsanduskoolis ja Võru kultuurimajas Kannel

6. 10 kell 16 Raimond Valgre – legend: Tõnu Raadik (laulud, viiul), Henn Rebane (akordion) Paide raekoda

6. 10 kell 18 Eliitkontserdid. Liszt 200: Ralf Taal (klaver) Abja kultuurimajas

7. 10 kell 19 Kes kirjutab rahvamuusika?: Triinu Taul ja Peeter Rebane Mooste mõisas

7. 10 kell 19 Renessanssmosaiik: Hortus Musicus Haanja rahvamajas

11. 10 kell 19 Ajatud trubaduurid: Tõnis Mägi, Andres Mustonen ja Hortus Musicus Paide kultuurikeskuses

11. 10 kell 18 Urmas Sisaski "Nüüdisaegne sodiaak": Neeme Punder (flööt), Tiit Peterson (kitarr), Urmas Sisask (jutustaja) Karksi valla kultuurikeskuses

12. 10 kell 19 Urmas Sisaski "Nüüdisaegne sodiaak": Neeme Punder (flööt), Tiit Peterson (kitarr), Urmas Sisask (jutustaja) Laupa mõisas

12. 10 kell 19 Kes kirjutab rahvamuusika?: Triinu Taul ja Peeter Rebane Harmi mõisas

16. 10 kell 16 Andres Valkonen 60. Las jääda ükski mets: Triinu Taul, Tuuli Taul, Tõnis Mägi ja Ivo Linna (laul), kaastegevad Raivo Tafenau ansambel ja TTÜ naiskoor, Andres Valkonen (klaver), Olavi Pihlamägi (õhtu juht) Linda rahvamajas Kobelas

18. ja 20. 10 kell 18 Eliitkontserdid. Liszt 200: Ralf Taal (klaver) Põlva ja Valga muusikakoolis

21. 10 kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor, Ichitaro (*taiko*-trummid), Chifuru Matsubara (dirigent) Kuressaare kultuurikeskuses

21. ja 22. 10 kell 19 Mõisakontserdid. Mälestuste jõgi: Oleg Pissarenko (kitarr), Jaak Lutsoja (akordion), Taavo Remmel (kontrabass), Guido Kangur (luule) Taagepera lossis ja Laupa mõisas

23. 10 kell 19 Mõisakontserdid. Mälestuste jõgi: Oleg Pissarenko (kitarr), Jaak Lutsoja (akordion), Taavo Remmel (kontrabass), Guido Kangur (luule) Saue mõisas

29. ja 20. 10 kell 19 Mõisakontserdid. Mälestuste jõgi: Oleg Pissarenko (kitarr), Jaak Lutsoja (akordion), Taavo Remmel (kontrabass), Guido Kangur (luule) Vihula mõisas ja Paide vallitornis

Muusikasaated Eesti Televisioonis

6. 10 Muusikadokk: Michael Nyman. Rohkem kui helilooja (Saksamaa, 2010)

13. 10 Arvo Pärdi sümfooniad Noblessneris, 1 osa (2011)

20. 10 Arvo Pärdi sümfooniad Noblessneris, 2. osa (2011)

27. 10 Muusikafilm: Tooge mulle Amadeuse pea" (Inglise, 1991)

Andmed on kontrollitud 20. septembril. Täpsem info kodulehekülgedel.
Novembri kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 12. oktoobriks aadressil kristina@ema.ee

Kaksteist isiklikku pilku harfile

LIIS VIIRA
harfimängija

Teanud oma soovist hakata harfi õppima, sain kõigepealt teada järgmist: “Oi, see on ju nii keeruline pill!” “Oi, seda me ei saa ju endale iialgi lubada – pead hakkama koolis harjutamas käima!” “Oi, harfõpilasi on juba niigi palju, ilmselt jääb töötuks!” Mulle tundus see igitahes ahvatlev väljakutse, olin armunud selle pilli kõlasse. Toona, 11-aastaselt vaevas mind teine mure: mul pole pikki juukseid, mis näikse tingimata harfimänguga kaasas käivat. Tegelikult ei osanud ma aimatagi, et harfist võib saada omalaladne segu elustiilist, elukaaslasest, religioonist ja trennist.

Efektne välimus. Voogav hobusekael, kaunid naiselikud vormid. Just hiljuti kuulsin üht mittemuusikust sõpra mainimas, et oleks ju kena, kui selline objekt kaunistaks tuba. Mõõbliks või rekvisiidiks? See kurtavastab praktiseerivat harfimängijat, sest teda võlub hoopis...

Spetsiifiline kõla. Kõla ongi pilli pilkuvüüva struktuuri algpõhjus. Isegi kui tõmmata keeled suvalisele vertikaalselt asetsevatele raamile, nõnda et neile on mõlemalt poolt ligipääs, on tulemuseks harfile omane kõla. Harfi tämbri spekter sisaldab ainult harmoonilisi ülemheliseid, neid, mis sisalduvad kolmkõlades, siit ka müüdid ingelliskõlast.

Mis teeb harfist harfi? Harfiks võib nimetada mis tahes instrumenti, mille keeled väljuvad otse kõlalaust. Näiteks viiul, kitarr või kannel pole harfid, kuna nende keeled on kõlalauga ühenduses roobi või keeltehoidja kaudu. Päris ammu meenutasid harfid vibu või avatud kolmnurka või “kuusirbiga” varustatud paadikest. Hiljem sai kolmnurk ka kolmanda külje – lisandus sammak, et instrumendi võiks keeli lisada ja keelte pinget suurendada. Sammast on ajast aega kõige rikkali-

kumalt ja leidlikumalt kaunistatud.

Keeled. Algusest peale on kasutatud soolkeeli, osal keldi harfidel on aga siiani hoopis teraskeeled. Tänapäeva kontsertehk topeltpedaalharfil on kolme liiki keeli: mähitud teraskeeled bassideks, soolkeeled keskmises ja ülemises registris, päris kõrgel aga nailonkeeled peenikeste soolkeelte sagedase katkemise tõttu. Klaveri ulatusest jääb harfil puudu vaid ühe kaelaba laius alt ja ülevalt. Ühtlases keeltereas orienteerumist hõlbustavad punaseks värvitud do- ja siniseks värvitud fa-keeled.

Palju erinevaid. Aafrika ja Aasia eksootiliste harfide ja tänapäeva suure kontsertpilli vahele jääb palju pisemaid ja keskmise suurusega sõpru, näiteks gooti, böömi, iiri, keldi, mehhiko ja barokkharf. Kõigil neil on oma eripärad, näiteks barokkharfil võib olla mitu rida keeli, mis ristuvad; nagu eesti kroonatilisel kandel on need paigutatud klaveri mustade ja valgete klahvide järgi kahte (või kolme) ritta. Harfide evolutsioonis, kus keelte pinget ja kõlajõudu üha suurendati, ei pidanud kõlalaud sellise keelte paigutuse puhul vastu ja keeled jäid ühte ritta. (Ka tänapäeva harfidel võib kõlalaud vigase konstruktsiooni või vanuse tõttu “plahvatada.”)

Pooltoonid ja pedaalid. Mõnikord oli mängijal vaja loo jooksul mõnd heli kõrgendada – kui keelte pinget oli veel nõrk, sai seda teha näpuga vajutades. Kui aga tekkis vajadus mitut heli korruga kõrgendada, leiutati haagid, mis lühendavad keelt väikesel jupi võrra, mis vastab poolele toonile. Ka tänapäeval mängitakse haakidega harfe palju ja vägagi virtuoosselt, kuid minevikus leiti, et see võib osutada loo esituse seisukohalt tülikaks – haake asetatakse keeltele kätega ja muusikas peab sel ajal olema ühel käel paus. Leidlikud pillimeistrid avastasid, et harfimängija jalad on vabad! Nii saigi varsti instrumendi samba kaudu juhitud

kangmehhanismi abil pöördketastel kahvli-kesi jalgade abil vastavatele keeltele asetada ja maha võtta. Samal põhimõttel toimub pooltoonide muutmine ka tänapäeval, kuid selle erinevusega, et juba kaksada aastat on iga keele kohta koguni kaks kahvlikest, sellest ka nimetus topeltpedaalharf. Kõigil seitsmel pedaalil (seega kõigil seitsmel diaatoonilise helirea noodil) on kolm positsiooni (bemoll, bekaar, diees).

Keerukus. Olen sellele tihti mõelnud, sest ikka küsitakse, kas harfi on siis raskem mängida kui mõnda teist instrumenti. Kokkuvõttes pole vist miski ületamatu, kui seda vähemalt kümme aastat süstemaatiliselt harjutada. Võib-olla peitub neis pedaalides siiski mingi “keerukuse konks”, kuna nad on nii abstraktsed – mingit tulukest põlema ei lähe, et nüüd on sul fa-diees sees. Olen kuulnud tippmängijat, kes alustades lugu, tõmbab õigeid keeli, kuid... kõlab toitaalselt teisiti. Saalitäis harfimängijaid pahvatab naerma ja solist vahetab pedaale, kõigil on seda juhtunud.

Koolis harjutamine. Üks hoiatus osutus pigem plussiks – tööaeg spetsiaalses ruumis, kus pole vaja lasta end muust segada, on ju meeldiv. Pealegi, olen võitnud palju sõpru veidra lausega: “Tere, vabandage, mul hakkab siin harjutusaeg.”

Töökoht. “Harfimängija leib on orkester,” olen kuulnud oma õpetajaid lausuvat.

Õpingute ja solistiks pürgimise ajal seda ei mõistnud, nüüd aga küll. Kogu Eesti peale võib leida kõigest kolm ja pool ametlikku harfimängija töökohta orkestris. Alternatiiviks on soolokavad, erinevad kammeransamblid, jazz-, alternatiiv- või improvisatsioonilise muusika kontserdid, muusikateraapia, restoranid-pulmad... Ükski neist pole aga pisikeses Eestis piisavalt stabiilne variant olemaks kindel, et leib on laual. Harfimängija ülesanne orkestris on olla n-ö kroonijuveel, lükkida üksikuid pärleid õigel ajal õigesse kohta. Nagu K-komando – varitsus kestab pikka aega, kuid haarang peab olema täpne ja efektiivne. Peale selle võib harfimängu loomulikult õpetada.

Sakste-, mõisa- ja rikaste pill?

Muidugi võiks harfimäng olla Eestis palju rohkem levinud ja õpetatud. Hetkel eelistavad mitmed noored kolleegid tegutseda välisriikides. Nende olude põhjused võivad peituda okupatsiooni tõttu katkenud kultuuris ja majanduses. Olen kohanud suhtumist: milleks meile harf, meil on ju kannel! Tõepoolest, harf kõlab hästi kõrgete lagede-ga mõisasaalides, keerukas puutöö ja mehhanism vajavad hooldust ja sobivaid hoiutingimusi. Korralik täismöödus instrument maksab sama palju kui keskmisest parem auto või isegi talu või korter. Vastab tõele,

et isegi eluaegne ERSO või Estonia teatri sooloharfist peab isikliku harfi soetamiseks laenu võtma, rääkimata pisikestest muusikakoolidest või muusikaalsete laste vanematest. Selleks, et mingi ala võiks professionaalselt õitseda, on vaja ka hulka harrastajaid, kes, nagu üks saksa mees, keda kohtasin kord haakidega harfiga Tartu ülikooli peahoone ees, mängivad harfi enesesse süüvimiseks ja lõdvestuseks pärast pikka arvuti taga veedetud tööpäeva. Nii harfimängija elukutse kui ka hobi on siinmail imestama panev haruldus.

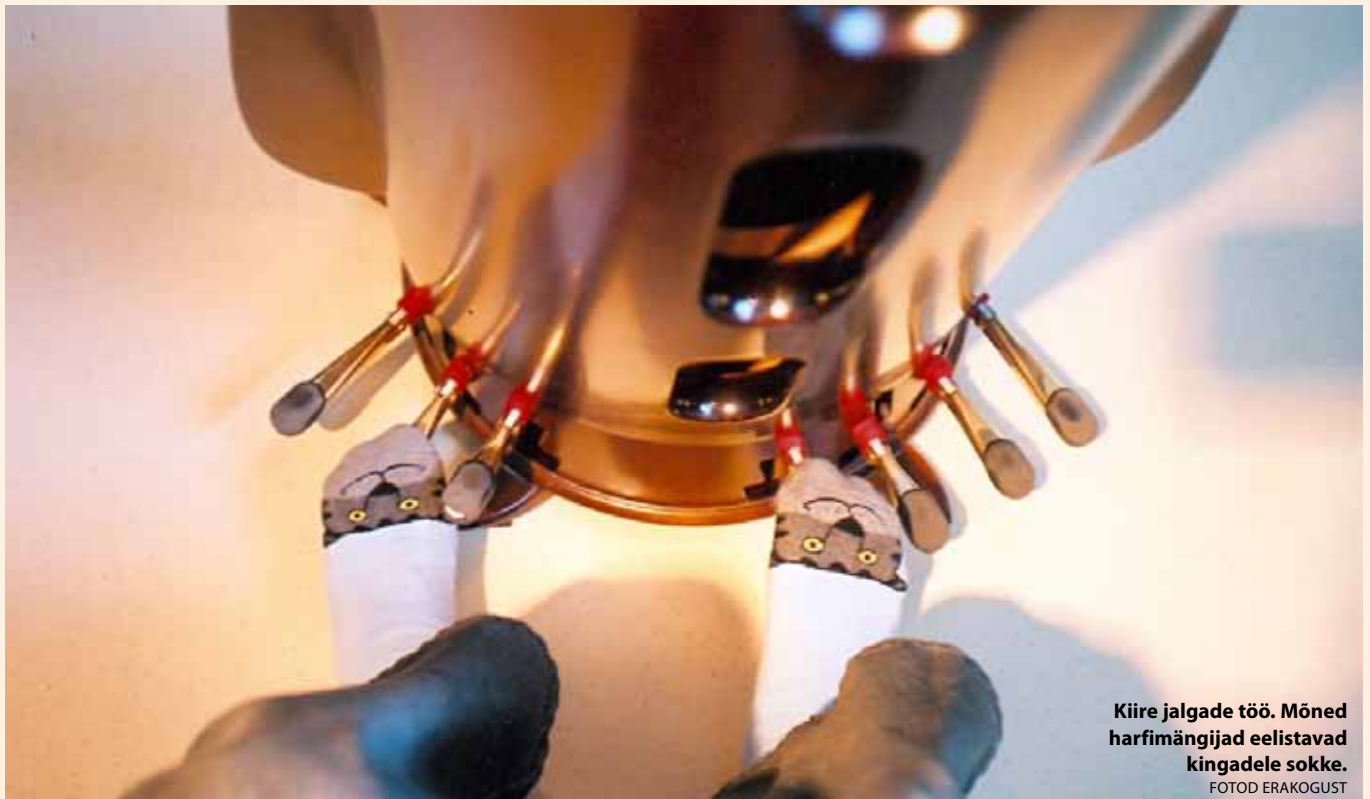
Pikajuukselised naised pikas kleidis.

Hoolimata harfi naiselikust kujust ning pehmest voolavast kõlast on ekslik arvata, nagu mängiksid seda ainult naised. Kuigi meil ei kohta just sageli meesharfimängijaid, näeb mehi töötamas orkestrites ja ooperimajades üle maailma, ka mitmed parimad harfistid on mehed. Pelgasin esimene kord Eestisse saabunud meesharfivirtuoosi Fabrice Pierre'i kohates näha meest harfi taga, kuid kuna ta mäng sarnanes väga hea pianisti omaga, kadus võõrustus kohe.

Stereotüüpsele kujutlusele harfi kõlast vastandub Luciano Berio oma nüüdisklassikasse kuuluva soolopalaga "Sequenza II", milles harfi esitletakse pigem kui terava ja järsu kõlaga pilli. Andekas ja koomiline vaikiv (mees-)tegelane Harpo Marx tegut-

ses kolmekümnendate filmides.

Nagu klaver või siiski mitte. Harf on paljuski lähedasim klaverile, öieti on klaver justkui täiustatud harf, omades kõigest klahvivajutuse kaugusel korraga kolme suurema pingega keelt ja kõiki pooltoone. Muidu näib kõik, ka noodipilt sarnane: vasak käsi mängib peamiselt alumises ja parem ülemises registris. Ka mina õppisin enne harfi klaverit. Praegu näen selles võrdluses oma pluss- ja miinuspoolt. Ühest küljest paneb klaveri tugeva kõla ja virtuoosse te võimaluste kuulmine ka harfimängijaid rohkem pingutama, teisest küljest on keelte vahetel puudutamisel sõrmeotstega omad eelised, võlud ja valud. Võimalik on mängida veel palju intiimsemalt ja varjundirikka-malt, samas kui laisa harfisti sõrmeotsi ähvardavad *forte's* mängides villid! Kui klaveril peatab keelte võnkumise kohe viltpadjakeste müriaad, siis harfimängija summutab võnkuvaid keeli peaaegu sama jõuliselt, kui neid helisema tõmbab. Harfile iseloomulik kõla paneb unustama ka pilli kaks suurimat miinust: kiire kromaatilise ja erinevate artikulatsioonivõimaluste puudumise. Isegi kõige teravam *staccato* puhul võngub pilli keha tahtmatult kaasa. Sageli kasutatav termin *lasciare vibrare, laissez vibrer, let vibrare*, lase kõlada ongi harfile kõige (ise-)loomulik. Õhku haihtuv kõla.

Kiire jalgade töö. Mõned harfimängijad eelistavad kingadele sokke.

FOTOD ERAKOGUST

TALLINNA FILHARMOONIA KONTSERDID

OKTOOBER 2011

1. OKTOOBER 18.30
ESTONIA KONTSERDISAAL

RAHVUSVAHELINE MUUSIKAPÄEV

TALLINNA KAMMERORKESTER
EESTI MUUSIKA- JA TEARIAKADEEMIA KOOR
EESTI RAHVUSMEESKOOR
Dirigent TÖNU KAJUSTE

Meeleolukas kontsertetendus, kus jagatakse
välja Eesti Muusikanõukogu ja Kultuurkapitali
Helikunsti Sihtkapitali preemiad.

Koostöös Eesti Kontserdiga

MARGO KÕLAR

6. OKTOOBER 19.00
MUSTPEADE MAJA, TALLINN

MARGO KÕLAR 50

TALLINNA KAMMERORKESTER JA SOLISTID

Tasuta, kontserdiinfo telefonil +372 56 668 415

21. OKTOOBER 19.00
TALLINNA JAANI KIRIK

FESTIVAL NYYPD'11 MACMILLAN JA KALJUSTE

EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR
TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent TÖNU KAJUSTE

www.concert.ee
Piletid 12 €

15. OKTOOBER 19.00
MUSTPEADE MAJA, TALLINN

20. OKTOOBER 19.00
ATHENA KESKUS, TARTU

SARI SALONG PARIIS 1966

ERKKI OTSMAN vokaal
JAAK LUTSOJA akordion
ANDRANIK KECHEK klaver
TANEL LIIBERG kontrabass
Stiil LIIVIKA PÖVAT-STRAUS
Stiilifotograaf SVEN TUPITS
Video KÜLLI MARISTE

Piletihinnas kaetud laudadel suupisted ja joogid.
Kohtade arv on piiratud.
Piletid Tallinnas 20 €, Tartus 15 €

ERKKI OTSMAN

27. OKTOOBER 19.00
ESTONIA KONTSERDISAAL

FESTIVAL NYYPD'11 GHOST OPERA/ KUMMITUSOOPER

NYPD-ENSEMBLE
NYPD KEELPILLIKVARTETT
TALLINNA KAMMERORKESTER
LAN WEIWEI pipa, Hiina
LEHO KARIN tšello
Dirigent RISTO JOOST

www.concert.ee
Piletid 15 €

Tallinna Filharmoonia • tel +372 6 313 199 • www.filharmoonia.ee

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades, www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com. Soodustused EMÕL liikmetele, pensionäridele, (üli)õpilastele.